DESCRIPTIONIS PTOLEMAICÆ AVGMENTVM

siue

OCCIDENTIS *Notitia*

Breui commentario illustrata, et hac se: cunda editione magna sui parte aucta

Cornelio Wytfliet Louaniensi auctore.

DVACI
Apud franciscum fabri. Bibliopolam iuratum
Anno 1603.

IN CORNELII VVYTFLIET
Secretarij Regij in Senatu Brabantiæ, Ptolemaicum supplementum, Iacobi ab Oy Sicambri,

EPIGRAMMA.

PRædicet Æneæ laudes Maro, Homerus Vlyssis,
Lucanusue virûm fortia facta canat.
Nil monimenta minus, veteres imitata, ministrant
Wytflieti; hæc proprium laudis & artis habent.
Horrida iuris amans nostro non cognita mundo
Terra siue mari prælia gesta refert;
Nec retulisse satis, tabulis sed iura Philippi
Explicat Antipodum maxima Regna sequi.
Blanda suos habuit sophiæ Regina magistros
Qui rebus formas addere quasque solent.
Postera progenies ignotum gentibus orbem
Dimensum radio tota videbit ouans.
Artibus extremos qui subdidit impiger Indos,
Quod moriens viuat, gratia magna tui est;
Nam monimenta sui donans à funere viuet,
Nec mors dira suum nobile lædet opus.
Non mortalis opus; licet hoc sibi sumat Iberus,
Addita tot regnis regna labore suis;
Plus peperit ventis, minus armis, Herculis instar
Indos qui docuit subdere colla iugo;
Sola quidem populos diuisos orbe potentes
Dextra Dei subdit Magne Philippe tibi.
Hinc regum Domino sit gloria, lausque Monarchæ,
Quem nouus hic mundus, quem noua regna colant.

CENSVRA.

HIstoria hæc de noui orbis inuẽtione, continens quoque eiusdem breuem descriptionem, lectu iucundissima, nihil habet quod quemquam meritò offendat. Actũ Bruxellis, die XV. Maij, M. D. XCVII.

Cornelius Worzel. S. Th. Licentiat.
D. Gudulæ Plebanus.

INfrascriptus, Censuram Venerabilis Domini S. Gudilæ Bruxellensis Plebani sequutus, hanc historiam vtiliter denuò excudi posse, siue latinam, siue in vulgares linguas fideliter conuersam, indicaui. Duaci 15. Aprilis Anno 1603.

Bartholomæus Petrus S. Th. Doct. & in Vniuersitate Duacensi Profess.

BENIGNO LECTORI.

CLAVDII Ptolemæi nouam & recentem hanc editionem Benigne Lector, inde auspicandam iudicaui, vnde ipsemet Ptolemæus, si hæc nostra vidisset tempora, descriptionis initium sumpsisset; suorum namque Meridianorum primum in occidentis limite constituit. Inde dextrouersum progressus, institutæ descriptionis seriem, ad vsque extremam tum cogniti Orientis metam produxit. Mihi sanè, quandò assiduis nauigationibus classibusque totius nunc occidentis patet situs, licuisset sine iustâ cuiusquam reprehensione, defixum hunc terminum retro trahere, & in vltimo Occidentis limite refigere, vt initium finemque nostrorum Meridianorum, Occidens & Oriens aspiciat aut terminet, quod admitti & sine vllo errore, aut confusione, tolerari poterat. Secus atque illorum curiosa industria, qui neglectis spretisque antiquorum receptis sententijs, mutatum Ptolemæi limitem, ad ortum promouêre, aut conuerso cursu, retrogradâ progressione, ad Occidentem perrexêre, perturbata quippe hæc & inuersa translatio atque conuersio, nusquam designato certæ dimensionis initio, multis de causis improbatur, nam præterquam quod in multa impingant, Cymmeriasque, ac pene inexplicabiles tenebras, rei per se claræ & dilucidæ offundant, cœlorum ipse ordinarius motus (cuius adminiculo in cognitionem longitudinum deuenitur) ab occasu ad ortum fertur aut tendit. Satius itaque duxi retento veteri more, in occidente incipere, & futuri operis tanquam prima lineamenta proponere. Reliquis tribus orbis partibus, recẽtium veterumque nominum series asscribetur, quod hîc facere nihil attinet, nam barbara & insolita hæc nomina, quæ nostro vix ore concipi possunt, propter recentem occidentis notitiam, primæ-

A ua

næ impositionis denominationes retinent. Ne tamen nuda tabularum exhibitio quenquam moretur aut ingrata sit, breui commentario inuentionem ac situm harum terrarum descripsimus & tanquam Thesæi filo in generalem occidui continentis cognitionem duximus, tenui facilique stilo. Nam subiectum Geographicum, impeditum opus & eloquentiæ minimè capax esse, scitè testatur Mela. Si tibi hæc nostra probabuntur Benigne Lector, alacriores nos ad sequentia feceris.

DESCRIPTIONIS PTOLEMAICÆ AVGMENTVM, SIVE OCCIDENTIS NOTITIA.

INCERTAM & fluctuantem adhuc de situ orbis doctrinam Claudius Ptolemæus geographorum princeps, emẽdatis aut correctis Marini Tirij, & priorum traditionibus, adiectis insuper certis lõgitudinis & latitudinis notis, primus ad rationalem modum reduxit, & quàm potuit commodissimam luculentissimáque posteris terræ cognitæ descriptionẽ reliquit. Sed cum historijs fidisque nauigantium narrationibus destitueretur, descriptionem suam intra octogesimum latitudinis gradum conclusit, neque vltra centum octoginta longitudinis gradus extendere potuit, quòd antiquitas existimaret, residuũ oceano, aut terrâ incognitâ claudi, multisque sęculis rata stetit Ptolemæi sẽtẽtia, donec patrum nostrorum memoriâ, Castellani in occidente nouas terras inuenêre, & Lusitani omnibus Africę littoribus superatis, orientalem Asiæ partem continuis nauigationibus detexêre. tũm demum inueteratus priscorum error deprehensus, & immensa patuit detectĩ machina mundi, tum certatim pleræque gentes superatis nouis incognitisque maris tractibus, ad inaccessos antea populos, ingenti ausu penetrarunt. Phęnices olim ante bis mille annos & vltra Hispanias classibus adiêre. Carthaginienses similiter nauigatione ad Austrum extra columnas Herculeas institutâ, nouas terras inuenêre, sed illæ nauigationes exiguæ aut statim intermissæ; Hispanorum & Lusitanorum nauigatio, toto iam

Ptolemaicæ descriptionis termini.

ſæculo, annuis claſsibus frequentatur, nouoſque indies populos detegit aut domat. Alię nationes idem aliquando tentarunt, ſed parum fœlici ſucceſſu, quando eiectæ profligatæque victricibus Hiſpanorum armis, vacuam illis horum regnorum poſſeſsionẽ reliquêre. Sed quia pro complemento noſtri Ptolemęi, ignotarum & nuper repertarum terrarum deſcriptionem inſtitui, non abs re fore arbitror, rem ab exordio repetere, nam cognitio rei tam memorabilis narrationem mihi videtur exigerę pleniorem, propterea quòd harum terrarum detectio, prioribus omnibus memorabilior fuerit, & vtilior. Tam pręclaræ & ſalutaris expeditionis Dux & author fuit Chriſtophorus Columbus, vir omnium ſæculorum memoriâ digniſsimus: Quem benignâ ſalutarium ſyderum conſpiratione natum eſſe, exiſtimare fas eſt, vt prędulgidũ iubar ſęculo noſtro naſceretur, quod priſcorum heroum Herculis & Liberi patris famam obſcuraret, quorum memoriam grata olim poſteritas, æternis literarum monumentis cõſecrauit. Chriſtophorus Columbus natus in Cucurienſi, ſeu, vt alij malunt, aſpero ignobilique Arbizolo Ligurię vico, à primâ adoleſcentiâ diuerſis nauigationibus exercitus, relictâ patriâ in Luſitaniam, aut, vt alij volunt, Maderam commigrauit, vbi conficiendis hydrographicis nauigationum mẽbranis, pręcipuè littoralis Africę oræ (quę tunc temporis nondum ſatis cognita erat) nauigantibus operam dabat, cumque extra columnas Herculeas nauigans, frequentiores occidentales ventos obſeruaſſet, reputans ſecum ventos venire ex parte orbis terreſtri, & niſi in occidente eſſent terræ, nequaquã occidentales ventos ſpiraturos, ſuſpicari cœpit id quod res erat, in occidente terras eſſe. Fortè per eos dies nauis quę ex Hiſpanico littore ſoluerat oceanum ingreſſa, improuiſâ orientalium ventorum procellâ poſt aliquot dierum iactationem ad terras quaſdam incognitas delata eſt. Nauclerus reflantibus ſecundis ventis, amiſsis penè omnibus naualibus ſocijs, quos aut fames aut morbus abſumpſerat, Maderam appulit, vbi à Columbo perquàm humaniter hoſpitio exceptus, eidem totius nauigationis caſum expoſuit, terræque incognitę ad quam procellis abreptus fuerat, gradum & parallellum indicauit, ac nauigatorię membranę ad-

Chriſtophorus Colũbus.

Colombi patria.

Prima Occidẽtis notitia.

næ adſcribi curauit, ſed gubernator ille ſiue nauarchus diuturnę iactationis nauſeâ grauiſsimiſque alijs incommodis fatigatus, poſt paucos dies è vitâ exceſsit, relinquens alijs materiam immortalis gloriæ: hæc prima occidentis notitia, ſed preſſa eſt inſignis gloria facti, nam neque naucleri nomen vſquam extat, neque ipſe tam proſperæ ſortis vllum tulit fructũ, fama eſt fuiſſe Andaluſiũ, alij Biſcaynum, fuiſſe tenẽt. Exinde Columbus incenſus rerũ nouarum ſtudio, ſpes nouas agitare, & cupidine viſẽdi parallellũ incognitum duci cœpit. Genuenſibus itaque ſuis (qui omnia quõdam maria peruagati præclaram maritimę rei opinionem reportarant) primum rem aperit, affirmans ſi nauibus inſtructis iuuetur, ſe extra Herculeas columnas, vltra occidentẽ ſolem ad aromatum aurique feraces terras perrecturum, ſed Genuenſibus hæc omnia (vti erant) noua, & in illum vſque diem inaudita, etiam impoſsibilia videbantur; quapropter aliò ſpes ſuas conuertendãs ratus, quid tamen faceret incertus hærebat: nam Portugaliæ Rex Africanis rebus implicabatur, & Caſtiliæ reges Granatenſi bello impediebantur: quòque ardentius profectionem animo voluta- bat, in incertum magis implicabatur, recordatione ſuæ tenuitatis, ſentiens ſiue ad inſtruendam claſſem, ſiue ad demerendam externi regis aut purpuratorum gratiam, minùs ſibi potentiæ viriumque ſupereſſe, quàm deſtinatæ profectionis & diuitiarum quas animo præceperat magnitudo depoſceret. Inter has cogitationes Bartholomæum fratrem ad Henricum ſeptimum eius nominis Anglorum Regem miſit, qui tum opum opinione cæteros antè- ibat, & pacificè ſine vllis bellorum motibus, regnum moderabatur; cumque ab Henrico nihil impetratum eſſet, Alphonſum eius nominis quintum Luſitaniæ Regem adijt, ſed nihil hic quoque perfici potuit, propter pertinaces contradictiones doctoris Calciadiglię Epiſcopi Viſenſis, & Magiſtri Roderici, qui tum celebres coſmographi apud Luſitanos habebantur; nam cum coſmographiæ ſeſe omnes partes adamuſsim tenere arbitrarentur, veterum erroribus inſiſtentes, negabãt in occidente aurum, vniones, gemmas, aut aromata prouenire, ridiculum & temerarium eſſe clamãtes exiſtimare in vacuo terris occidente, inter continui vaſtique

Columbi aſsidua & conſtans ſollicitatio.

Columbi deſiderium inquirendi nouas terras.

æquoris fluctus, quidquam eorum quę Columbus promitteret inueniri. Columbus hac ſpe deiectus in Hiſpaniam contendit, communicatoque negotio cum Martino Alonſo Pinzonio nauarcho peregregio, & Ioanne Perezio fratre inſtituti ſancti Franciſci, Coſmographo perquam erudito, in ſuſcepto ſollicitationis conſilio mirificè confirmatus eſt. Perezius hortabatur Henricum Cuſmanum Medinæ Sidoniæ, & Ludouicum de Cerdâ Medinę Cœli duces adiret, quando vterque in ſuæ ditionis portu nauigia inſtructa deductaque habebat: Sed oblatam à Columbo conditionem, tanquam vana & inania afferret, reſpuêre. Tandem hortatu Perezij Catholicos reges adire conſtituit, quos Perezius huiuſmodi nouis propoſitionibus delectari prædicabat, addidit & commendatitias ad Ferdinandum Teleueram reginæ Iſabellæ à confeſsionibus. Anno itaque à Chriſto nato octuageſimo ſexto ſupra milleſimum quadringenteſimum, Columbus porrectâ Catholicis regibus ſupplicatione, petijt ne tam pręclaro ſuo voto deeſſent, fore enim (ſi claſſe & neceſſarijs rebus iuuaretur) vt breui voti compos, in occidẽte trans noti orbis terminos, ingentia ampliſsimarum terrarum ſpatia diuitiaſque detegat: ſed reges minùs quàm voto ſuo conueniret, aut rei magnitudo depoſceret, attẽtos expertus eſt, quòd Granatenſi bello diſtinerentur: nihil tamen remittens de ſolitâ diligentiâ, inuicti animi conſtantiâ, propoſitum nauigationis conſilium vrgebat, præcipuoſque aulæ proceres, quos apud regem authoritate & gratiâ pollêre intelligebat, indies compellabat, ſed vt erat alienigena, & humili veſte amictus, vniuſque tantùm fratris obſeruantiæ commendationi innixus, aulicis riſui eſſe cœpit, quaſi inania meditaretur, & penſi nullius foret, cœpitque petitio eius (vt ipſemet teſtatur in ſuis commentarijs) in fabellam verti & conuiuijs ſubſeruire; quæ res illum ſupra modum ſollicitum habuit. Iamque ſolus Alphonſus Quintauiglius præfectus magiſtrorum computus, lãguentem Columbum ſuſtinebat, & diſputantẽ interdũ de profectione ad incognitas occidentis inſulas, diuitijſque, quas animo conceperat, per iocum lubens audiebat. Perfecit tamẽ Quintauiglius negotio toties reiecto, & in octauum annũ extracto, vt Columbo pateret acceſ-

ſus ad

ſus ad Petrum Gonſalé Médozam Archiepiſcopum Toletanũ, qui gratiâ & authoritate apud Catholicos reges pollebat, is Colũbi rationibus expenſis, eundem introduxit ad regiam audientiã, vbi re iterum ventilatâ & excuſſâ, rex & regina benignius aures præbuêre, ſpem facientes abſoluto Bętico bello ſeſe rem totã maturo conſilio penitius diſcuſſuros: Inde rurſus Colũbo ſpes creſcere & antiquę cogitationes redire, iamque à Palatinis à quibus vt homo vanus irriſus fuerat, ſuſpici cœpit. Bętico bello finito, relatâ maturè denuo re ad cõcilium, placuit ad inſtantiam reginę Iſabellæ, fortunam tentare, & Columbi ingenium experiri: Columbo itaque Catholici reges gratioſè conceſſerunt decimam omnium bonorum, reddituũ, & prouentuum, terrarum quas in occidẽte ſine præiudicio aut dãno regis Luſitaniæ inueniret aut detegeret, attributâ inſuper illi Liburnicâ vnâ & duabus Celocibus cum centum viginti epibatis & propugnatoribus, in quam rem (exhauſto Catholicorum regum ærario decennali illo Bętico bello) Ludouicus Sancti Angeli eorundem regum Secretarius; prærogauit mille ſexcẽtos ducatos Caſtillanos. Hîc mihi pro ſe quiſque animum acriter intendat quàm laborioſa & difficilis fuerit Columbo huius expeditionis promouendę ſollicitatio, illud etiam aduertat quàm exiguâ ſorte & periculi pretio ingentibus quotãnis pecuniarum acceſsibus regum Hiſpaniæ ærarium in immenſum auctum creuerit. Lubet etiam illud conſiderare finem Bętici belli initium fuiſſe huius expeditionis, quaſi bonus & immenſus Deus pręteritos Catholicorũ regum decẽnali illo bello ſuſceptos pro fide Chriſtianâ labores, Indiarum adiectione remunerare, eiectiſque idolis, illorũ operâ Indianos ad ſuum cultum vocare deſtinauerit. Sed Columbus exultãs cœpta hactenus bene cecidiſſe, armatis tribus nauibus, primâ ſeptembris; aut vt alij volũt, tertia Auguſti anno poſt natum Chriſtum milleſimo quadrigenteſimo nonageſimo ſecundo, à Gadibus in altum prouectus, diu optatum iter ingreſſus eſt; vnam nauium Martinus Alphonſus Pinzonius, alterã regebat Frãciſcus Martinus, ipſe Colũbus cũ fratre ſuo Bartholomæo præfectus & nauarchus in prętoriâ naue ſubſtitit. Sic verſus Canarias, quas antiqui Fortunatas dixerũt, curſũ te-

Primum Columbi iter ad occidentales oras.

nens, Gomaram vnam ex illis insulis aquatum descẽdit, ibidemque diebus aliquot substitit, vt nauales socios longiori itineri assuefaceret, & aliquâ quiete refocillaret; hinc flexis ad dextrã velis occiduũ mare tenuit, sulcatoque per octo dies continuos oceano, tanta herbarum copia aquæ innatare cœpit, vt in herbido campo versari viderentur, quæ res, vt insolita, militũ & nautarũ animos ita consternauit, vt dubitarẽt an vlterius progrediendũ foret. Sed Colũbus suos exhortatus, spẽ illis fecit nullo negotio herbidũ & viride istud æquor posse superari & pernauigari; promissa mox sequebatur effectus, sed nihilominus sulcãdo maria per plures dies, nullum vspiam terræ vestigium apparebat. Itaque Columbus conspiratione epibatarum nautarumque, desperatione longioris & irritæ nauigationis, penè oppressus est. Incõditis naualibus clamoribus postulabant, dum cõmeatus superesset, vela conuerti, & Hispaniam repeti, insanũ esse vasti oceani (qui in infinitũ pateret) penetralia reserare ac naturę claustra perrumpere velle, vniusque peregrini hominis temeritati omnium salutem obijcere, & si sero pœnitentibus redeundum sit, non suffectura alimenta per ignota maria ventorum libidine errantibus. Sed Columbus sacramenti militaris admonitos, de alimentis & cõmeatu securos esse iussit, quando ad multos menses affatim adhuc suppeteret, tum vt erat disertus, multis efficacissimisque rationibus ostendit quàm ignominiosum illis foret, si incertę mortis metu, vacuis manibus vela Hispaniam versus conuertissent, vbi procul dubio temerarię pusillanimitatis pœnas darẽt, quin bono potius animo secum essent, & quod bene vertat cœptam nauigationem alacres ad optatum finem perducerent, vt voti compotes maximis prę̄mijs aucti, triumphantes in patriam aliquando cum honore reuertantur, ad se quod attinet, decretum sibi esse in hac expeditione mori, nec nisi cum gloriâ domũ remeare, si tamen perstent, & tãtâ redeundi sit insania, petere sese vt cœptę nauigationis cursum ad aliquot dies prosequantur, quod si nullæ interim vspiam appareãt terræ, sese in illorũ gratiam quantumuis inuitũ cõuersis velis in Hispaniam rediturũ; ita pacatis naualium sociorũ animis nauigatio instituta rursus cõtinuatur, sequenti die conspectis nõnullis auicu-

lis, Columbus hoc pro rato propinquantis terrę signo tenuit. Postridie cum omnes intenti terram oculis conquirerent, vndantem in aëre fumum conspexêre, mox terram conclamant. Quis tamē prior terram aduerterit, aut notauerit, incertum est, & ad nostrum institutum parum momēti habet: nam siue Columbus, siue Rodericus de Trianâ, siue nauta quispiam Lepiēsis primus terram in conspectu habuerit, satis est Columbum totius expeditionis ducem & authorem fuisse. Visâ terrâ, incredibili gaudio perfusi more nautico, cæteris cōspectæ terrę signum dedêre, tum omnes prę gaudio lachrymātes, in genua prouoluti, diuinas laudes ingeminarunt; gratiarum actione peractâ venerabundi Columbum circumsistunt, dextramque exosculantur, patronum, parentemque appellantes, priorum veniam petebant: haud facilè omnium lętitiam expresserim, tum enim sibi quisque primum nasci, depositoque quē præ oculis habuerat, mortis metu, liberiore aurâ frui videbatur. Tam lætę fœlicitatis dies incidit in Nouembris vndecimum, dicti Anni millesimi quadringētesimi nonagesimi secundi, post centum dies quàm ex Hispaniâ soluerant. Terræ itaque paulisper succedentes, appulerunt ad insulam Cuanabi seu Guanahani vnam ex Leucaijs, quarū numerosa multitudo inter Cubam & Floridam occurrit. Hîc in terram descendit Columbus, & erecto gloriosæ crucis signo harum nouarū terrarum possesionē ad vsum Catholicorū Hispaniæ regū sese capere testatus est. Inde Barucensem Cubæ insulæ portum tenuit, insulam Fernandinam nominauit, in gratiā Ferdinādi regis. Cūque mare ventis turbari, & stationē nauium infidam esse conspiceret, perpetuis prouectus Zephyris, ad insulā ingentē Hayti, quam Hispaniolam vocauit, delatus est. Portum quem primum subijt classis, in hodiernum vsque diem Regium vocant. Hic prætoria nauis scopulis illisa dehiscebat, sed accurrentibus cymbis alterius celocis, omnes incolumes euasêre. Incolæ ad conspectum classis, virorumque splendentibus armis in terram descendentium, vno agmine protinus ad montes, deuiasque syluas perfugerunt; sed Hispani fugentium tergis insistentes, vnam mulierum corripuêre; Quam cibo potuque refectam, & veste donatam Columbus ad suos re-

Primus Columbi in terram excensus.

Hispaniolæ detectio.

misit.Incolę hac aduenarum humanitate,& liberalitate prouocati, certatim ad littus decurrêre, & scaphis siue patrijs lintribus, quas Canoas vocāt,Hispanorum naues circumuecti, nauiū magnitudinem,Hispanorum ornatum, & promissas barbas admirabantur. Hispani vicissim incredibili gaudio micantes inaures, aureasque armillas insularium contemplabantur. Cumque incolæ Hispanis aurū, aureaque emblemata haud grauatè adferrent;pro quibus vicissim cultellos,crepitacula,tintinabula,specula,& alia exigui momenti,gaudentes recipiebant,facilè, quod res erat,conijciebant, regionem auri venâ diuitem esse. Columbus vigentibus hisce cōmercijs,fiduciâ plenus, cum aliquot Hispanis in terrā exilijt. Hispaniola tum temporis quinque præfecturis tenebatur Septētrionali parti præerat Guacanarillus Regulus: is venientem Columbum comiter excepit,inque fidem futuræ beneuolentiæ muneribus,xenijsque vtrinque certatum; Indiani mandato Cacici, scaphis suis mobilia prętorię nauis, quam scopulis illisam diximus, comiter seruauêre, adeoque benignè gentem hanc aduenam fouerunt,vt pręsentire viderentur, sese aliquando in huius nationis ius atque potestatē concessuros. Ad vespertinæ campanę pulsum Hispanos,Christiano ritu genua flectentes, seque cruce signantes, venerabundi imitabantur, & in genua prouoluti,palmas iungebāt,assentādi, imitandique(vt reor)libidine potius,quàm aliâ certâ causâ.Quantumuis non desint qui censeant,Indianos crucem multis temporibus ante Columbi aduentum in honore habuisse.Gomara libro. 3.cap.32. refert,apud Cumanos Burgundionum,siue Sancti Andreæ crucem, in peculiari honore fuisse,quodque cruce sese munirent aduersus incursionē lemurum, infantibusque recens natis imponere consueuerint. Quę res admiratione digna quibusdā meritò videtur,neque intelligi potest,vnde talis ritus apud homines syluestres inualuerit,nisi crucis hāc adorationem didicerint à nautis,aut peregrinis, qui vi vētorum huc delati,siue maris nauseâ, siue lōgioris peregrinationis & erroris tædio,in illis partibus perierūt,aut sepulti sunt, sicuti Nauarcho Andalusio,qui apud Columbū obijt, proculdubiò accidisset,nisi rei maritimæ peritissimus,cursum,quē vi tēpestatis abreptus

Guacanarillus.

Crucis veneratio apud Indos ante Columbi aduentum.

abreptus tenuerat, obseruasset; cuiusmodi casu credibile est multos illic sepultos, quos vulgus pelago haustos existimauit. Aliā crucis adorandę ratione, veroque propiorem Accusamilenses adferunt, qui per has quondam terras, virum sole lucidiorem trāsisse, & in cruce passum, Cabalicè sese maiorū parentumque suorum relationibus, accepisse testantur. Vt vt sit, nullam veri apparentiam habet, quod crucis adorationem a Carthaginensibus mercatoribus, cùm ante bis mille annos extra Herculeas columnas progresi, ad has terras delati essent, quidā manasse sentit: nam præterquam quod Carthaginensium nauigatio non ad occidentem, sed ad austrum directa fuerit, nullus tum ante natum, passumque in cruce Christum Dominum, vspiam crucis erat honos aut cultus; multò minus apud Carthaginenses, qui sontes & atrocissimorum criminum reos, in crucem agebāt: nam & Hannonem Carthaginensium ducem, proditionis insimulatum, in crucem actum, classicorum historiographorum relationibus cōstat. Cæterum Hispaniolæ habitatores, vicinarumque terrarū, Idololatrę erant, & gentiliū more inanium deorum cultum cæci amētesque sequebātur. Iāque olim humani generis hostis, misellis aliquoties prędixerat, venturas ex orientali mundi plagâ gētes promissis barbis, rutilantibusque armis cōspicuas, quæ finē satanico suo imperio faciant, ablatumque indigenis imperium, vsurpent. Sed Columbus omnis morę impatiens, primo statim vere, in Hispaniā redire, & Catholicis regibus suæ nauigationis successum referre properabat. Quapropter inito, aut renouato fœdere cū præpotētibus insulæ regulis, arcem in littore ędificauit, cui Natiuitatis nomē indidit; relictoque Roderico de Arana Cordubēsi ad arcis custodiam, cum octo & triginta militum pręsidio, ipse assumptis secum decem Indis; cum duabus celocibus, & octoginta classicis militibus in Hispaniam velis contendit, fœlicibusque Zephyris spatio quinquaginta dierum adnauigauit. Ferdinandus cum coniuge Isabellâ, Barcinonæ tum statiua habebat, eò Columbus terrestri itinere contendit. quod vt difficile propter viarum tædium, & impedimentorum multitudinem, honorificentissimum tamen illi fuit, effusis non modo vrbibus,

Hispaniolæ incolæ Idololatræ.

Columbi reditus.

ſed agreſtium quoque turbâ ad famam ſui aduentus concurrẽte, viaſque vndique obſidente. Stupebant ad nomen noui mundi, mirabanturque Indianos lutei coloris, pſittacos, & auri pondus immenſum, & quæ alia ferebat mirãda, aut noua. Venientem Columbum rex & regina perquàm honorificè ſuſceperunt, & quod aulicæ beneuolentiæ haud dubium eſt ſignum in præſentiâ ſuâ ſedere iuſſerunt, magnâque intentione audiuerunt, quę de nouis populis eorumque terris cõperta memorabat; prolatoque auro, pſittacis, alijſque nouis, aut ignotis, ſummâ voluptate perfuſi ſunt; ſolum aurum extra nouitatis admirationem erat: immenſum tamen auri pondo & illarum terrarum diuitem venam pariter laudabant, & admirabãtur. Quatuor ex decem Indianis quos ſecum adduxerat Columbus, inſoliti cœli mutatione, & maris nauſeâ debilitati, in viâ fatis conceſſerant; ſex reliquos Catholici reges cum Iohanne principe feſto ornatu, & ſolemni pompâ luſtralibus aquis admouêre, & ad initiandum in nouis hiſce terris Chriſtianæ religionis cultum, conceptis votis, in omnibus regionibus quas ductu, auſpicijſque ſuis in poſterum detegi cõtingeret (extirpato abominabili idolorum cultu) Chriſtiana ſacra, & veri dei cultum ſeſe introducturos profeſsi ſunt. Relatio Columbi iuſſu regum Catholicorum accuratè deſcripta, per celeres nuncios ad Alexandrum ſextum Põtificem delata, Pontificem, totumque Cardinalium Senatum ingenti lætitiâ perfudit, mirabantur peregrinam & rariſsimam eorum quæ afferebantur narrationem, mirabantur Hiſpanos ductu Liguris hominis eò potuiſſe penetrare, quò ne Romanorum quidem fama peruenire potuiſſet. Pontifex hortatus Catholicos reges, vt religionis Chriſtianæ terminos quàm longiſsimè proferrent, ijſdem gratioſè conceſsit omnes terras & inſulas quas inueniſſent, aut in poſterum in occidẽte detegi contigeret. Catholici reges qui depulſis totâ Hiſpaniâ Numidis, Chriſti cultum in Bęticâ renouarant, intellectâ Pontificis voluntate, nunc quoque pro eâdem religionis fideique cauſâ, claſsibus ſuis maria tẽtare, ignotaſque regiones procul à noſtro orbe remotas detegere, auitâ nominis ſui gloriâ, tropheiſque nuper partis dignum exiſtimabãt. Et Colũbum repetitâ nauigatione, ad occi-

Indianorum primus baptiſmus.

Relatio aperti occidentis ad Alexand. pontificem miſſa.

dentis insulas mittendum censuerunt; nihil itaque pręteremittentes quod ad cultum decusque illius pertinere arbitrarentur, insignibus, honorumque titulis auctum, & designatum Oceani Pręfectum Admirantis titulo condecorarunt. Bartholomęo fratri, Hispaniolæ insulæ prefectura honorifico Adelantadi siue præfecti titulo delata est. Magnus dehinc Columbus esse, & inter proceres suspici cœpit, multusque vbique de illo sermo, dicentibus nonnullis: Carthaginensium decreto, prohibitam nauigationem ab illo inuentam, alij augurabantur illum ad ingẽtem Platonis insulam (quam tamen in Critiâ perijsse, & submersam scribit) peruenisse: nonnulli Senecæ vaticinium quod poëtico oestro in Medeâ effuderat, à Columbo adimpletũ, haud inaniter testabãtur, & mirabantur. Columbo itaque decretæ sunt naues septendecim, inter quas liburnicæ tres, & celoces, siue Carauellæ quatuordecim erãt, cum mille ducentis propugnatoribus. Expensis regijs cõparabantur equæ, vaccæ, tauri, sues, asini, capræ, & alia vtriusque sexus animalia, ad fœturæ propagationẽ illis in partibus procurãdam. Aduexit etiam omnis frumenti generis grana, hordeum, triticũ, frumẽtũ, vites, saccari cannas, & alia leguminũ, & plãtarum genera, quæque alia necessaria ad ædificandum, & sustinẽdum impetum quorũcumque aduersantium. Decreto regio vltra milites, classiariosque, additi & Euãgelij præcones duodecim presbiteri, viri pij & litterati, quibus pręerat Frater Buyl Catelanus ordinis Sancti Benedicti, in occidentis partibus vicarius Summi Pontificis. Ad huius classis, nouarumque terrarum famã, multi viri nobiles exciti accurrebant, multi insuper mechanicorum operum artifices, Columbum hac nauigatione sequuti sunt, opinione ingentis cõpẽdij, quod quisque (vt vasta omnia sibi proponit humanus animus) exigui temporis curriculo facile sibi promittebat. Classe instructâ Columbus, vela secundis inflantibus ventis, Feritam vnã Canariarum pręteruectus, cursu æquinoctialem propius directo Desideratam siue Desseadam Antillarum vnam, post vnius & viginti dierum nauigationem, in conspectu habuit: enauigatoque harum insularum archipelago, nusquam descensione factâ, breui Argenteum Hispaniolæ, inde Regium portum tenuit.

Secunda Columbi nauigatio.

Sed longè alio atque crediderat ſtatu omnia inuênit, nã Hiſpanos Indi omnes ad vnum trucidarant: dolorem quẽ ex illorum morte cõceperat, excuſante ſeſe Guacanarillo, egregiè diſsimulauit, egreſſuque in terram facto, Iſabellam, in gratiam Reginę Iſabellæ (quę haud obſcurè huic nauigationi fauerat) Coloniam deduxit, detectiſque auri fodinis Cibauijs, duodecim celoces multo auro nouiſque & incognitis rebus graues in Hiſpaniã remiſit. Munimẽtũ deinde diui Thomæ extruxit, addito præſidio ad defẽſionẽ metallicarũ fodinarũ, & Bartholomæum fratrem inſulę proregẽ reliquit. Ipſe cũ tribus Celocibus, quęrẽdis detegẽdiſque nouis terris intentus, mari ſeſe comittens, ſulcãdo Hiſpaniolæ extrema, Cubę latus orientale attigit; cũque occidenti hîc orientẽ coniungi putaret, inſulæ initiũ. A &. O vocauit. In auſtrali huius inſulę latere Iamaicã vicinaſque inſulas detexit. De hinc Hiſpaniolam repetens, in vltimo occidẽtis angulo, cõmodum nactus portũ, diui Nicolai nomine inſignẽ fecit, ibique ſubſtitit, vt refectis e lõgâ iactatione ſocijs nauibuſque, expeditionẽ aduerſus Caribes ſiue Canibales moueret. Sed ingenti febre correptus, profectionem hanc omiſit, & Iſabellã ſe deferri curauit. Vt primùm à morbo cõualuit, multos Hiſpanorum aut infirmos aut mortuos, reliquoſque contemptis & neglectis Bartholomæi fratris imperijs, tã fœdè Indianos expilaſſe comperit, vt inſulæ reguli arma circumſpectarent, magnaque inſularium pars agrorum cultum deſereret, & nuſquàm ſemente factâ, in intimam inſulæ partem ſecederet, vt Hiſpanos quos armis ſuperare nõ poterant, fame ſubigerent aut expellerẽt. Columbus de noxiis ſuppliciũ ſumpſit, reguloſque ad officium reductos admonuit, ne agrorum, aut Maizi culturam omitterent, quãdo procurata hæc ſterilitas ipſismet noxia foret, & magna illis poſtmodũ incõmoda infligeret. Interim Colũbo ſupra modũ inſenſi erant milites, eumque vt crudelem & inhumanum, variis rumoribus deferebant. Columbus vt inimicorum delationibus, & calumniis occurreret, alteram verſus Hiſpaniam nauigationem parabat, iamque in anchoris ſtabat trium Carauellarum claſsis; ſed tam fœda per eos dies, nymborum ac turbinum oborta eſt tempeſtas, vt exagitato aëre cœlum terrę miſceri videretur, pleno

Iſabella Colonia.

Columbus in Hiſpaniam reditũ parat.

Tempeſtas horrenda in Hiſpaniolâ inſulâ.

pleno die densæ (quauis nocte atriores) tenebræ inuectæ, oculorum vsum ademerant, cumque ingenti sono cœlum streperet, inter horrendos fragores crebri ignes cœlo disiecti ingentem popularibus timorem iniecêre. Incumbentium furentiumque ventorum rabie, ædificia totâ passim insulâ disiecta, ingentiaque saxa à montium naturalibus crepidinibus auulsa, ingenti strepitu insulanorum militumque animos pariter conturbabant. Hac ædificiorum villarumque strage multi mortales suffocati, aut oppressi. Incolę tantâ tamque inusitatâ cœli inclementiâ consternati, derelictis mapalibus, montium & terræ cauernis sese abdiderant, multi mortales tenebris præoccupati aut inuoluti in agris errãtes, aut in domibus conclusi, cum totâ mansione, vi turbinum in sublime rapti aquis absorpti, aut in terram recidentes in frusta concisi periерũt. Quibus malis victi aut inuoluti mœstos plãctus, & horrendos clamores per tenebras edebãt, ingentiaque paucis horis, totâ Insulâ detrimẽta accepta sunt. Classis quoque quę tutâ statione in anchoris stabat, vi tempestatis abruptis aut confractis retinaculis, littoribus impulsa; cum vniuerso nautico apparatu periit, corruptòque commeatu, periculum famis etiam Hispanis imminebat, nisi peropportunè diuino nutu naues ex Hispania commeatum abundè subuexissent. Sedatâ tempestate, incolæ quique in montes propinquos aut cauernas perfugerant, sensim prodire, sed rei & periculi nouitate attoniti exanimatis similes, sese inuicem intueri, præclusisque præ timore faucibus, vix animam trahere, fœdęque tempestatis casum vnanimiter sed diuersis ex causis probabant, aut detestabãtur. Indi extraneos diuinâ ope totâ insulâ breui depellendos, taciti gaudentesque persuasum habebant. Hispani verius reputabant præstigias Sathanæ esse terras hasce deserẽtis imperiũque in illis partibus abdicantis, propter Christiana sacra, baptismi vsum sanctæque crucis in iisdem exaltationem. Sed Colũbus vt prima trãquillitas data est, refectâ & instructâ denuò classe emensus Oceanum, Calicium Hispaniæ portum, velis tenuit. Dehinc citis equis ad regem contendens, detectas à se terras, fœdæque tempestatis tristem casum recensuit, prolatisque iudicialium actorum codicillis, conquisitas obiectasque sibi ęmulorũ

calumnias egregiè diluit. Ferdinandus intellectâ rei veritate, & Admirantis innocentiâ, actorumque iudicialium integritate, collaudans Columbum, Macte, inquit, virtute esto; & conceptam omnium animis tam præclaræ expeditionis tuę spem, quod bene vertat, ad finem perducito: admonēs tamen subindè cum Hispanicæ nationis militibus in transmarinis, & lōginquis expeditionibus, remissâ aliquātum iudiciorum seueritate, leniùs agendum esse. Colūbus itaque assūptis Carauellis & celocibus duodecim, quas Catholicorū regū sumptibus deduxerat, ornaueratque, anno a nato Christo nonagesimo septimo post millesimū quadringētesimū, tertiam expeditionem Indicam alacer suscepit, duabusque celocibus præmissis, & rectâ Hispaniolam contendere iussis, ipse versus caput Viride cursum direxit. Indè ad occidētem nauigans, sub ipso penè æquinoctiali, calores, & pericula grauissima passus est, propter malacias, summâque maris tranquillitatē. Tandem Indiæ continentem attigit, littoraque prosequutus ad multū terrę spatium conuersis velis rectâ Hispaniolam adnauigauit. Tertiâ hac nauigatione Cubaguā vnionum piscatione diuitem detexit. Continentis pars quam hac profectione adijt, est Paria. Immensi fluminis ostium hic subiens Columbus os Draconis nominauit, quod sinuosis vorticibus naues absorbere videretur. Subijt & Cumanæ regionis ripas, vbi comiter exceptus, de vniuersâ vnionum piscatione certior redditus est. Sed in Hispaniolâ omnia turbata consternataque inuenit, nam & celoces duæ, quas præmiserat, vt Xaraguam occidentalē insulæ partē tenuêre, à Roldano Ximenio qui ibi tū castra metabatur, pridemque ab authoritate gubernatoris recesserat, & haud obscurè rebellarat, in partes tractæ, Bartholomęo Columbo opem ferre recusarant: Roldanum quoque cōperit incolas deprædatum esse, omniaque cæde & incendijs cōpleuisse; quibus malis irritati Indiani, cōmuni gētis consilio Hispanos insulâ depellere, decreuerant. Sed Christophorus inconditā gentē facilè subegit, & tributariam reddidit. Roldanum quando saniora consilia respueret, neque ab obstinatâ pertinaciâ resipisceret, in montes, auiasque solitudines compulit. Roldanus interim apud Regem criminatus actiones Columborum, multos de fratribus

Tertia Columbi nauigatio.

Cubaguæ detectio.

Paria regio.

Cumana regio.

Hispaniolæ status turbatus.

Roldanus.

Criminatio Roldani ad Catholicos reges perscripta.

tribus rumores aduersos perscripserat, quod homines Ligures Hispanico nomini infesti, crudeliter & auarè potestate supremâ abutebantur, Hispanicæ gentis milites pro re minimâ aut nullius momenti, vitâ mulctátes, quodque aurearum fodinarum curam ablegatis Hispanis, exterorum Ligurum suorum operâ obibát, celandoque maiorem auri partem, fidelissimos & benemeritos milites suo iure, ipsosque insuper reges quinta vectiga[illegible] fraudabant: quod Cubaguæ detectionem non ex fide perscripserat, vt circũuento per pactum rege Margaritarũ piscationem sibi habeant, accumulatoque ingenti auri pondere, insulæ imperium occupent, & regiæ coronæ bellũ moueant; In hanc solam curam, incumbere Columbios fratres, idemque simulatæ adumbratæque iustitiæ speciẹ exequi consueuisse, leuissimis de causis fortissimos viros lictorum securibus subijcendo, reliquos quos dubijs subsellijs & iudicum sententijs conficere non poterant, periculosis desperatisque expeditionibus implicabant vt Caribium telis confecti, & infandis crudelissimorum anthropophagorum faucibus discerpti in fœdam ventris ingluuiẽ (quod fortibus viris indignum) demitterentur. Sed hẹc omnia fallò afficta erant a Roldano eiusque sequacibus, dum excusso iugo grassantur. Epistola Roldani magnum dolorẽ Catholicis regibus attulit, quando eodem tempore ex parte Admirantis, de Rolandi contumaciâ & apertâ rebellione certiores reddebantur. Igitur properandum, & perturbatis insulæ rebus tempestiuè prospiciendum rati; Christophoro Bouadillo ordinis Calatranẹ militi, Hispaniolæ præfecturam demandant, addito mandato vt noxios puniret. Christophorus Columbus vt erat occupatus pacandis insulæ regulis, qui arma sumpserant, nescius eorum quẹ aduersarij moliebantur, venienti gubernatori honoris officijque causâ obuiâ processit. Sed Bouadillus Columbũ cũ fratre vinciri, nauibusque impositos in Hispaniâ deuehi iussit. Catholici Reges intelligentes Columbios fratres indignis modis vinctos adduci, per celeres nuncios, eorundem liberationem imperarunt. Columbus in primis de inhumanitate gubernatoris, deque vi & ignomina sibi, fratrique illatâ conquestus, rationem a se in Hispaniolâ gestorum retulit, innocentiamque suam regibus probauit

Christophorus Bouadillus.

Columbus cũ fratre vinctus in Hispaniam mittitur.

probauit, vt iam calumnijs petitos & penè oppressos à Roldano Columbios fratres appareret: vt tamen in posterum prouinciæ pax constaret, neue vlterius mutuis diuersæ gentis simultatibus turbaretur, abrogato Bouadilli imperio, Nicolaum Ouandum proregem Hispaniolæ miserunt. Columbum tamen per speciem honoris in aula retinuerunt. Alphonsus interea Nunnus & Pinzonij fratres à regibus adeundi inquirendique terras incognitas potestatem obtinuere, edicto tamen proposito, ne quis intra quinquaginta passuum millia Columbi nauigationes attingeret. Nunnus in altum prouectus, vt Indiæ continentem attigit, neglecto regio mandato, Pariç Cumanæ & Amaracapanæ sinus subuectus, ingentem margaritarum & vnionum vim retulit: Sed in reditu super vnionum partitione rixâ exortâ, cum vitato Hispalensi portu, in Galiciâ excensionem fecisset, nauales socij in terram egressi, ad Ferdinandum Vegam illius oræ præfectum detulerunt, Nunnum spreto Regio mandato littora a Columbo antea detecta inuectum, regioque vectigali quintâ defraudatâ, ingentem vnionum margaritarumque vim interuertisse. Præfectus Nunnum in carcerem coniecit vbi cum magnam vnionum partem consumpsisset, vinctus tandem ad Ferdinandum regem missus est. Bouadillus accepto tam potenti successore, ijsdem nauibus quibus Ouandus venerat, in Hispaniam redire constituit, cum Roldano veteranisque militibus quos catholici reges euocarunt, aut Ouandus, vt pax prouinciç staret, & contẽtiones e medio tollerentur, remittebat. Sed coortâ ingenti tempestate, Bouadillus cũ Roldano, & viginti quatuor nauibus, aurique magnâ vi aquis hausti periêre: perijt & ingẽs ille auri globus quẽ Petrus Martyr, ter mille trecentas & decem libras appendisse testatur. Catholici reges nunciato Bouadilli & Roldani naufragio, Columbum denuo ad detegendas terras misêre, assumptis itaque tribus Carauellis anno a partu virgineo millesimo secundo post quingentesimum, occidentem versus vela intendit. Sed venientem Columbum Nicolaus Ouandus, Hispaniolæ gubernator, ciuitate portuque prohibuit, Columbus indignatus illius se insulç portu arceri, cuius ipse nuper fuerat inuentor & propagator, conuersis velis

Ouãdus Hispaniolæ præficitur.

Columbus in aulâ retẽtus.

Alphonsi Nunnij nauigatio.

Bouadillj in Hispaniam reditus.

Bouadilli naufragium.

Quartũ Columbi iter ad occidentem.

portum

portum abſconſum petijt.Inde deſiderio inueniendi fretum quod per occidentis limitem ad orientem duceret, rectà ad occidentem curſum dirigens, Guanaxam adijt, & ad portum Higueræ, quem caput Fonduræ vocant,delatus eſt. Inde reflexis ad orientem velis, huius tractus littora retrogradâ nauigatione ſequutus, Veraguam, inde Zorobaras inſulas tenuit. Cũ in Zorobaris verſaretur Veraguæ prouinciam multo auro affluere cognouit: inde delatus in ſinum Vrabieſem, venit in notitiam maris auſtralis.In hoc itinere duas ex quatuor Carauellis amiſit, reliquę rimis fatiſcentes nauigationi penè inutiles erant ; quapropter Hiſpaniolæ repetendę conſilium ſumpſit,ſed hiſcentibus affatim nauibus, in Inſulâ Iamaicâ ſubſtitit.Dum hic hæret militum corpora diuturnę nauigationis,& maris nauſeâ, morbis tentabantur,ex reliquis quibus vires adhuc integrę multi diſcordes. Columbo parum audientes, duce Franciſco Porreſio,tumultuoſè per ſeditionem ſecedere ; & in Hiſpaniam redire tentarunt.Columbo propter ægrorum multitudinem nauigare haud erat integrum : cumque à validioribus militibus derelictus eſſet, inſulani per comptemptum commeatum quoque recuſabant. Sed Columbus ex caſu conſilium ſumpſit,vocatiſque ad ſe inſulanorum primoribus,commeatum militibus ſuis prędtari enixè petijt,ac ni faciant,omnes breui peſtiferâ luë ab irato numine abſumendos denunciauit. In cuius rei euidens ſignum lunę faciem (quod deliquij fere tempore euenit) ſanguinolento ore fœdatam infra biduum appariturâm prædixit, Inſulani conſpicati lunæ deliquium,vt erant naturalium cauſarũ ignari,timuerunt ne magnum ipſis aliquod malum impenderet, multiſque lachrimis erratorum pręteritorum veniam poſcentes, abundè commeatum & neceſſaria ſubminiſtrarunt ; ſic milites morbis & inediâ debilitati, infra paucos dies recreati, ſanitatem recuperarunt. Sed Franciſcus Porreſius vaſti oceani fluctus metuens, animoque reputans, nauem quam ſecedens a Columbo occuparat, inflati oceani fluctibus ceſſuram, & malè aptam aut tutam in Hiſpaniam nauigationem promittere ; aliam prætereà celocem abducere in animo habebat: cuius rei occaſionem circumſpiciens,vicinis in portubus hærebat. Sed Columbus de Porreſij

Seceſsio Porreſij.

detectarum multitudine nullam vrbem aut portum Columborum nomine insignuerit; Sed virtus sui ipsius pulcherrima merces, id in quo Columbus sibi indulgere noluit cumulatissimè illi reddidit, quando vno ore grata posteritas, non Isthmi aut portus alicuius sed totius occidui cardinis notitiā Columbo multis nominibus sese debere, lubēs testetur. Duos filios reliquit superstites, Didacum & Ferdinādum. Didacus viginti annos patri superfuit: vxorem duxit Mariam Ferdinandi Toletani filiam, ex quâ Ludouicum Columbum tertium Indici maris prefectum genuit. Ferdinandus inter domesticos pueros principis Hispaniæ educatus, patrem tertiâ Indicâ profectione sequutus cœlebs mansit, sed vir studijs deditus, varijsque disciplinis excultus coaceruato ingentis Bibliothecę thesauro mille, ducentorum amplius codicum tali patre dignum se filium præstitit. Sed Ferdinandum regem post Columbi obitum, ingens incessit cura, vt regiones hac nouissimâ expeditione detectas teneret ac prędidijs firmaret, nā & Columbus paucis diebus antequam decrederet, codicillos eâ de re ad regem perscripserat quibus prudenter monebat, vt primo quoque tempore Veragnam & Vrabam colonijs firmaret. Alphonsum itaque Hoiedam & Didacum Niquesam Anno à nato Christo millesimo nono supra quingentesimum Duces delegit. Niquesam Veragnæ, Hoiedam Vrabæ cum Imperio pręesse iussit; addito mandato vt ante omnia Indianorum animos religionis opinione emollirent. Hoieda conscriptis quadringentis militibus Martino Anciso Baccalaureo (qui iuredicundo prouincijs illis præesse iussus erat) cum reliquis militibus, equis tormētis & cōmeatu subsequi iusso, nauibus Cartagenam delatus est, excensuque in terram facto pacem abnuentibus incolis, nudos palantesque adortus, multos interêmit, auri aliquantum ex prædâ collectum est. Dehinc mediterranea penetrans ducentibus commonstrantibusque captiuis, Barbarorum vicum, strenuè sese defendentibus incolis, magno suorum damno oppugnauit, desiderato Iohanne Cossâ & septuaginta militibus, quos Indi ferali ritu deuorarant: Sed superuentu Niquesæ confirmatus, communibus viribus oppugnatum denuo barbarorum vicum

Colombi filij.

Alphonsus Hoieda & Didacus Niquesa Duces in Indiam destinantur.

Hoiedæ expeditio.

F cœpit

cœpit & incendit. Inde ſoluens Hoieda nouę Carthaginis oram præteruectus Vrabienſem ſinum ingreditur & ad Caribanæ littus in Orièti propiore ſinus Vrabici parte expoſito milite,& commeatu nouæ Coloniç(quæ prima fuit Hiſpanorum in Indiæ continente) fundamenta molitus crebris excurſionibus Indos infeſtabat. Tirripium deinde barbarorum municipium,opinione opulentiæ celebre irrito conatu oppugnauit.Cumque commeatus inopiâ premeretur indicio cognouit,non procul abeſſe vicum omni commeatus genere abundantem, eò repète contendens locum inuaſit, vnde annona laxior & captiuorum ingens numerus, reguli quoque vxor abducta eſt, ſed maritus vxoris redemptionem promiſſo auro ab Hoieda impetrauit,die prçſtituto redemptioni pretium adferre ſimulans,Hoiedam contumelioſe cópellat, & ſagittâ veneno infectâ Capitanei femur fauciat, vltus iniurias amicorū vicique nuper ab Hoieda combuſti. Regulus cum vxore & octo ſocijs in conſpectu Hoiedç a circumfuſis vndique mimilitibus obtrūcati, barbaræ magnanimitatis pœnas dedère. Sed cum multis militibus per acies aut vulnera abſumptis, reliquorum corpora valetudo tentaſſet, cœlique intemperie vulgatis morbis multi indies interirent; Fremitu totis caſtris orto gubernatorem probroſis vocibus inceſſebant,ſed ſuperuētu Bernardini Talabræ qui militum ſupplementum & commeatum aduehebat, recreati paululum quieuère, mox vehementer exarſit ſeditio, Hoieda per contubernia ſingulos conſolatus hortabatur, bono fortique animo eſſent, quando relatione Talabræ baccalaureum Anciſum cum commeatu magniſque ſubſdijs breui adfuturum ſciant.Sed ſurdis hæc canebantur: iamque indicio cognouerat nonnullos deſtinaſſe occupatis nauibus fugam moliri: optimum itaque ratus eos præuenire relicto propraetore Franciſco Pizarro acerrimo iuuene, cui Peruinę ampliſsimæ opulentiſsimęque prouinciæ detectio reſeruabatur, itineri ſe accinxit,promittens, breui ſeſe reuerſurum cum commeatu & recentium militum ſupplemento,ac niſi intra quinquageſimum diem rediſſet, omnes iuramento perſoluere & quocumque illis viſum eſſet abeundi poteſtatem ſe facere teſtatus eſt.Sic Talabræ nauem conſcendit & Anciſum

Hoieda vulneratus.

Hoieda Hiſpaniolā repetit.

Franciſcus Pizarrus.

Hoiedæ mors

Pizarrus cũ reliquijs exercitus Vrabã deserit.

Pizarrus Bacalaureũ obuium habet.

Ancisus Hoiedæ reliquias ad militiam reducit.

cisum quęrens multis circumuentus ærumnis vix tandem Hispaniolam tenuit, vbi ex vulnere nuper accepto, siue quod nulla subsidia militibus suis in promptu aut ad manum esse perspiceret, paucos post dies ingenti animi mœrore correptus moritur. Elapsis quinquaginta diebus cum ne sexagesimo quidem die quisquã comparuisset, aut ab Hoiedâ quidquam nunciaretur, Pizarrus cum acri fame premeretur, reliquis tantum septuaginta ex trecentis militibus, conscẽsis duobus nauigijs execratus crudeles terras, Hispaniolæ repetendæ consilium inijt: vix dum in altum prouectus sęuę tempestatis procellis, vnam nauium cum omnibus militibus & armamentis, aquis haustam amisit, alterius gubernaculum à pisce monstrosę magnitudinis fractum & excussum est. Sic Pizarrus semi naufragus in insulam fortem è regione Cartagenæ & Vrabici sinus eiectus, ab insulanis etsi pacis amicitiæque signa præferret, quum aquatum descendisset armis ferisque vlulatibus prohibitus, littus aliud magis propitium quęrere coactus est: continuatoque inter omnia cœlo terrâque infesta, infaustæ nauigationis cursu, inter Cartagenam & Cachibacoam Bacalaureum Ancisum cum commeatu, & militum supplemento quod Hoiedæ adducebat obuium habuit. Pizarrus mirabiliter recreatus, seuę fortunæ aduersos casus & Hoiedæ discessum exponit, militesque omnium egenos, morbis, fame, ac siti penè subactos, permissu gurbernatoris, iurisiurandi religione solutos, Hispaniolam repetere pronunciauit Ancisus aliud atque erat suspicatus, more militiæ, tanquam desertores proditoresque sui legati corripuit, mox certiora edoctus, Hoiedę militumque casum miseratus, tamen pro iure imperij milites ponè sese subsequi iussit; Pizarrus commilitonum nomine supplex obtestabatur, vt miserrimi exercitus vltimas reliquias saluas esse vellet ac conseruaret, petendęque Hispaniolæ potestatem faceret: constanter id ipsum recusante Anciso, milites oblato magno auri pondere communibus votis id ipsum petere, & vt sui misereatur ob testari cœperunt. Tum Ancisus humaniter illos consolatus quod nouo commeatu recreati pristinas vires breui reciperent, ad antiquam militiam reduxit turbidos & inuitos. Prima in terram excensio, aquandi gratiâ, facta

brem fecit, Sed Niquesa digrediens ab Hoiedâ assumptâ Carauellâ vnâ & duabus biremibus, cæteris sese subsequi iussis, ad occidentem solem similiter vela intendit, quærens Veragnam littoribus occidentalibus Vrabe contiguam. Sed cęcæ noctis tenebris abreptus prouinciam præteruectus, socios amisit: Lupus de Olando vnius biremis rector, ex incolis cognouit sese Veragnæ portum à tergo reliquisse, repetitâ itaque ad orientem nauigatione Petrum Vmbriam qui nocte a cursu aberrauerat obuium habuit. Cum Niquesæ Carauella nusquam compareret, conuersis velis Veragnam nauigauit si fortè Niquesam illic inueniant. Sed nusquam inuento aut comparente Niquesâ, summa imperij Olando delata est: is maizium seminare & casas moliri instituit, infaustoque & funesto consilio (vt omnem socijs fugæ spem pręscinderet) naues temerè ad littus ferri, & inter se collidi passus est: sed temerarii consilij errore deprehenso, è fractarum tabulis, carauellam vnam, ad necessarios & subitos vsus fabricari iussit. Hoc rerum statu, vnus ex naualibus socijs è speculâ mare despectans, cum ex occidentis latere nauiculam velis instructam conspexisset, lintea vela sese videre acclamauit: cumque portum subisset scapha, deprehensum est cymbam Niquesæ esse, de Niquesâ interrogati nautę, illum amissâ carauellâ in Zorobarensiū insulis, omnium rerum egenum oberrare, & tertium iam mensem radicibus & syluestribus pomis victitantem decreuisse pedibus Veragnam repetere, renunciant. Olandus extemplò biremem ad deuehendum Niquesam misit, quam paucis quos ex militibus suis reliquos habebat comitatus conscendit, & fœliciter ad exercitum reuersus est. Sed ingratus Olandum in vincula coniecit, & proditionis reum peregit; quin & infaustis illis terris sese excedere velle testatus, milites extemplò itineri sese parare iussit, milites messem instantem & frugum maturitatem causati, exigui temporis moram orabant. Sed Niquesa propositi tenax, vela orientem versus intendens, in Portum bellum delatus est. Hic medietatem suorum reliquit, assumptisque reliquis, Marmoris promontorium tenuit, vbi subitario opere propugnaculum nominis Dei extructum est, siue quod eius die eò appulerit

Niquesæ casus & errores.

Lupus de Olando in Niquesæ locum sufficitur.

Niquesa ad exercitū reuertitur.

Olandus in vincula coniectus.

Niquesa Veragnā deserit.

Nominis Dei propugnaculũ a Niquesa exstructum.

Niquesa, siue quod terrę succedens fœlicioréque rerum statũ sibi promittens, exiliamus in nomine Dei (inquit) in terram. Tale habuit initiũ celebratissima illa Septentrionalis Indiæ ciuitas, quæ bonis auibus succedentibus tẽporibus in immensum excreuit, & quicquid diuitiarũ australis maris vndis aduehitur, recipit, & ad nostros Europęos transmittit. Cœterũ ex septingentis octuaginta Niquesæ militibus vix cẽtum reliqui erant: Nam cũ Veragna excedens caput Marmoris quæreret, nominisque Dei propugnaculum communiret, plusquam ducentos, maris nauseâ, & assiduis hostilibusque barbarorum incursionibus amiserat. Sed Darienses feralibus odijs discordes in partes secesserant, alijs ad Prætorem Ancisum, alijs ad Vascum Nunnium imperium deferentibus, re ad extremum penè certaminis deductâ, quorundam intercessione placuit Rodericum Colmenarem Niquesam euocare, qui discordes regeret, & sublatis contentionibus imperij curam susciperet, donec regum Catholicorum voluntas exquiritur quẽ summæ potissimum rei præesse velint: Colmenares Niquesam apud nominis Dei portũ inuenit, squalidum & omnis rei egenum; Niquesa Colmenarem complexus in lachrimas effusus, casus acerbos, & miseram suam sortem exponit: Colmenares apertis suę legationis causis, macte virtute esse iubet, veterumque malorum obliuisci, quando nouo accidentis fortunæ beneficio, prioris conditionis haud dubia affulgeat spes. Niquesa itaque in nouã spẽ erectus cũ septuaginta quinque Hispanicis militibus quos ex amplius octingentis, reliquos habebat, Vrabã velis contendit, sed ferox & immodicus linguâ in itinere, multa intẽperãter de Valboâ & Anciso Baccalaureo, iactitans, cum quosdam gradu atque dignitatibus mouere, alijs pecunias & facultates sese ablaturum profiteretur, eaque complurium auribus excepta Dariẽsibusque properè relata essent, exitium Niquesę maturarunt: Nam Ancisus atque Valboa antea discordes vnanimiter egressũ Niquesam multis probris oneratum, cum suis militibus nauem repetere compulerũnt; Ille mœrens recessit, neque vsquam amplius comparuit, creditur fluctibus haustus aut a barbaris cęsus & comestus; Hunc habuit exitũ infœlix Niquesa. Fugato Niquesâ haud tamẽ Dariẽsibus

Dariensium discordia.

Niquesa a Dariensibus euocatur.

Niquesa repulsa & fatum.

sibus

ſibus inter ſe pax cõſtabat,ſed priore fœdior ſeditio exarſit. Valboa audax manu, pręoccupat, & Anciſum in vincla cõijcit,bonaque eius fiſco regio aſcribi iuſsit,paulo poſt quorundam interceſsione dimiſſum, abitumque parantem,retinere conabatur, oblatâ iuridici prætoris priore dignitate. Sed Anciſus repudiato beneficio, indignabundus in Hiſpaniam contendit, & Valboam ad Indicum ſenatum detulit,viſiſque informationibus atrox in Valboâ lata eſt ſententia. Valboa cum ſublatis æmulis ſolus rerum in Antiquâ Darienis potiretur, deficiente commeatu Coibam expugnauit,& Caretam regulum quòd imperatos commeatus recuſaret cum vxoribus & familiaribus captiuum abduxit. Dehinc pace conciliatâ Poncam Caretæ hoſtem perſequutus, & in mediterranea progreſſus,vrbem expugnauit,ſed nihil prædę fuit: nam Ponca fugiens omnia ſua abſtulerat. Valboa Antiquam Darienem reuerſus, periculoſum iudicans mędirerranea vlterius penetrare, tutiuſque fore ſi ſecundum maris littora expeditiones ſuſciperentur, aduerſus Comogrum, Comogrę prouinciæ regulum duxit, ſed intercedente vno ex domeſticis Caretæ pace amicitiâque inter illos contractâ,Hiſpani ſine noxâ prouinciam intrarunt: Nam Panquiatus Comogri filius maior, homo ingenio minimè barbaro,patri perſuaſerat,cum hoc peregrino hominum genere blandiendo moderatius agendum eſſe, enitendumque imprimis ne gens amara & crudelis,vllam cauſam diſsidij inueniat,quâ totius regni ſubuerſionem & expilationẽ committat aut prætexat: Vaſquio itaque Valboæ & Colmenari quatuor auri laborati Drachmarum milia cum ſeptuaginta Indicis ſeruicijs Comogrus dono miſit. Sed obortâ fortè inter milites rixâ, cum Valboa in veſtibulo regiæ,detractâ quintâ vectigali,appenſum aurum diuideret, Panquiatus ſubiratus fertur excuſſâ lance aurum per areã diſperſiſſe, Indignũ,clamitans,viros ratione prędiros et tam longinquis profectos ab oris,pro re nihili, quæque ad humanæ vitæ ſuſtentationẽ in nihilo vſui eſſet, inter ſe digladiari, inimicitiaſque ſuſcipere aduerſus poſſeſſores talium rerum, ſi tamen tam vaſta tamque inſana foret auri cupido, vt eius cauſâ expeditiones peregrinationeſque difficillimas ſuſcipere, bellumque poſſeſſoribus tam vilis

Anciſus a Valboâ capitur.

Valboæ expeditiones.

Comogrus.

Panquiatus Comogri filius.

Maris auſtralis notitia.

metalli mouere, operę precium ducant, omitterent rixas ſeſe illis aliam regionem commonſtraturum vbi abundè huius metalli ſitim expleant. Quærente Valboâ nomen regionis, per interpretem reſpondit ſex dierum itinere abeſſe, ſed mediterranea a Caribibus alijſque feris gentibus habitata, maioribus itaque copijs opus eſſe, anteaquam ad mare poſsit deueniri. Valboa audiens maris mentionem, ratus quod erat, Panchiacum complexus, gratias illi egit pro ſuâ in ſe ſuoſque benevolentiâ, perductumque ad chriſtiana ſacra Carolum nuncupauit, eoque duce ſuſceptâ poſtea expeditione maris auſtralis, deuictis, aut pacatis diuerſis regulis, poſt multas ærumnas ad mare auſtrale penetrauit, & Catholicorum regum nomine ſeſe illud poſsidere conſtituit, anno reparatę ſalutis decimo tertio poſt milleſimum quingenteſimum die vigeſimâ octauâ ſeptembris. Inde fœlici ſucceſſu magnâ auri & margaritarum copiâ auctus, xix Ianuarij inſequentis anni Antiquam Darienis rediit: aduentantem ſocij ſolemni pompâ & feſtis velationibus ſuſceperunt. Miſsis deinde ad Catholicum regem codicillis, auſtralis maris a ſe ſuſceptam expeditionem perſcribit, ſimul ſpecimen auri, margaritarumque ingentem vim tranſmittit vnà cum pelle tigridis à Darienſibus captæ. Authores habeo qui ad viginti caſtellanorum millia collecti auri & CC. ingentes margaritarum vniones pro regiâ vectigali quintâ ceſsiſſe ſcribant. Rex acceptis Valboæ literis & vectigali auro, cæteriſque muneribus, latam aduerſus Valboam ſententiam antiquauit, repertique maris illi Adelantadum ſiue pręfecturam detulit, cum mille Hiſpanorum ſupplemento. Sed Petrum Ariam Darienſibus impoſuit, miſſo eodem præſule, ad muniendam illis in partibus viam Euãgelio. Venientem gubernatorem, Valboa cum Darienſibus honorificè ſuſcepit, hoſpitioque ſuſceptum Petrum Ariam benignè fouit. Vocato conſilio cum de ſtatu rerum agitaretur, Nunnius Valboa dilucidè de totâ expeditione auſtralis maris locutus, nihil eorum quæ conueniebat omittens aut ſupprimẽs, totius prouincię ſtatum declarauit. Qua propter Petrus Arias publicè collaudatum Valboam, regiâ gratiâ beneuolentiâque dignum dictitabat. Sed puncto temporis omnis illa gratia euanuit, quantumuis domeſtico

Maris auſtralis poſſeſsionem capit Valboa.

Petrus Arias Darienſibus præficitur.

meſtico

mestico fœdere malè conglutinata; Nam Valboam occupatum expeditione australis pelagi ad se vocatum in vincula conijcit, et proditionis insimulatum, socer securi percussit. Hic finis magni illius Valboæ Nunnij cuius ductu australis pelagi detectæ opes. Indignam tanti viri mortem rex totusque Indicus senatus perquàm egrè tulêre; cuius rei inuidiâ cum conflagraret Petrus Arias eidem mox abrogatum est imperium, nullâ memorabili re in continente gestâ, nisi quod Panamam & Nominis Dei ciuitates, colonis repleuit, & quinquagies mille passuũ iter inter vtrumque mare, syluis, lamis, rupibusque inuiũ, leonibus, vrsis tigribusque infestũ aperuit atque cõplanauit. Sed Valboę expeditio australisque pelagi detectio, secundâ vbique famâ celebratur & celebrabitur semper, propter inexhaustas opum facultates quas Hispanico nomini contulit. Celebratur & Ioãnis Griालui nauigatio, qui sub idem tempus permutationibus exiguo spatio tãtum diuitiarum attulit, vt veri fidem superent. Huius Grialui auspicijs in Mexicani regni, & nouæ Hispaniæ cognitionem deuentum est: Nam cum Franciscus Ferdinandi Cordubensis parum fœlici euentu Iucatanas terras tentasset, & præter diuitiarum famam nihil indè retulisset, Didacus Velascus præfectus Cubæ insulæ, Ioãnem Grialuum nepotem suũ quatuor carauellis instructum, misit, vt certiora de Iucatanâ regione cognosceret. Grialuus decimâ Maij anni millesimi quingentesimi decimi octaui, è portu Cubensi soluens, Acusamillam siue sanctæ crucis insulã petijt; inde ad septentrionẽ nauigans cum in reflexu littorũ continentem esse deprehẽderet, continuatâ nauigatione Crampatonem delatus est, vbi haud secus atque Ferdinandus Cordubensis ab infestis incolis exceptus, multis ex suis vulneratis, & occiso Iohannne Guetario, ipsi Grialuo saxo os dentesque comminuti. Crudeles itaque linquens terras Tauascum, quem Grialuum nunc vocant, fluuium inuectus, annuentibus incolis pro rebus exigui momenti res incredibilis pretij permutatione Indianorum abstulit. Hinc ad Sancti Iohannis vsque fluuium deuentum: cuius oræ recentem possessionem nomine auunculi sui cœpit. Hic quoque mutuis permutationibus merces benignè commutatę sunt, tantumque diui-

Nunnij Valboæ mors.

Iohannis Grialui expeditio.

Tauascus siue Grialui fluuius.

H tiarum

tiarum hac nauigatione consequutus est Grialuus, veri fidem excedat. Quod si Coloniam hisce in partibus deduxisset eadem il-

Aluaradus.

lum quę Cortesium fortuna sequuta esset. Grialuus hic Aluaradum cum permutatis mercibus Cubam præmisit, ipse borealia littora sequutus, enauigato Guastacano nusquam excensione factâ, satis superque terrarum adijsse ratus, conuerso cursu Cubam repetijt. Velascus de nepote suo sollicitus, cum diutiùs quàm par esset absfuisset, Christophorũ Olidum misit vt de illo inquireret, aut illi subsidio esset: sed Christophorus nusquam inuento Grialuo Cubam redijt. Intereà appulit Aluaradus cum relatione terrarum quas Grialuus viderat adieratque, & permutatis mercibus. Velascus auditâ Aluaradi relatione, nepotis sui

Ferdinandi Cortesij Hispaniæ noua detectio.

fortunam laudabat: sed metuens ne inuestigandis alijs terris tempus tereret, cum Ferdinando Cortesio egit vt classe communibus expensis paratâ nouas hasce oras detegeret & subijceret. Post reditum Grialui Velascus mutato consilio, proprijs auspicijs classem deducere in animo habebat. Sed Cortesius propositi tenax obtentâ a regentibus Hieronimianis fratribus potestate nauigandi, sub annum M. CCCCC. XVIII. vndecim nauium classe cum quingẽtis quinquaginta militibus ex vltimo Cubę portu, cui Sancti Antonij nomen est, in Accusanillâ insulâ excensione factâ, Tanascum siue Grialui fluuium delatus, Pontonchanam ciuitatem, quæ postea ab Hispanis victoriæ nomen tulit, vi cœpit. Hinc prætereuectus Aluaradi fluuiũ portum Calcioecã, quem Sancti Iohannis vocant, tenuit, vbi a Tendillo Motezumę præfecto benignè susceptus, conciliatis sibi Zempoalensibus quorũ ciuitas Hispalis seu mauis Siniglię postea nomen tulit, veram crucem Coloniã deduxit. Indè totus Motezumam conuersus, de cuius potentiâ magnificentiâque multa è Tendillo Zempoalensibusque acceperat, cupido illum adeundi subigendique huius regni cœpit. Motezuma de totâ re certior factus, diuersis oblatis conditionibus, Cortesij iter eludere conabatur. Sed Cortesius nequidquam dissuadente deprecanteque Tendillo Mexicanam expeditionem suscepit, ex itinere Tlascaliensibus acie deuictis, pacem benigniter dedit. Inde Temistitanam vrbem ingressus, regem Motezumam sub custo-

diâ tenuit. Cuius desiderio, & vt regem seruili probro liberarent Mexicani, Cortesij ędes armati obsederunt: Motezuma ad instantiam Hispanorum ex superiori ædium parte tumultuantes reprimere conatus, saxo ictus interijt. Mexicani tamen nihilo segnius repugnantes Hispanos expulêre. Sed longâ postea obsidione, captoque rege Quahutemoco domiti, rebellionis pœnas dedêre. Subactis Mexicanis Cazonus Mechuacanæ prouinciæ rex, missis oratoribus, Imperatori se suaque dedidit, beneficiarioque iure ab illo tenere professus est; dedentibusque sese passim alijs populis, Cortesius cum opimâ pace frueretur, expiatis ritè templis, Christo & Deiparæ virgini solennes aras dicauit, restaurendæque vrbi quæ pręcedentibus motibus penè euersa erat intentus, Mexicanam ciuitatem in hanc quam nunc retinet amplitudinem extruxit. Dehinc vlteriora perquirēs, nouam expeditionem suscepit ad detegendam occidentis maritimam oram, totumque nouæ Hispanię littus australe nauigans, ad vsque Culiacanas & Calefornię terras rubrum mare, quod alij Cortesij vocant detexit. Sic vt meritò post Columbum & Nunnium Valboam, detecti occidui orbis precipuus honos Cortesio deferatur. Occiduarum hanc terrarum detectionē, & Mexicani regni translationem atque immutationem, Cometes multo lumine ex Orientis partibus coruscās, denunciasse creditur: ipsi Mexicani flammantem tremuloque splendore micantem ex Guastacano sinu & veræ crucis portu venientem, ab oriente ad occidentem ferri multo tempore conspexêre: quin & humana effigie augustiorem speciem cuius caput inter nubila condi videbatur, Mexicanis apparuisse ferunt: ingentia quoque bellatorum agmina Hispanico ritu in armis decurrere visa sunt. Quæ res sermonibus occasionem præbuit, futurum vt tempore Motezumę ex vltramarinis regionibus veniant barbati, imperiūque naturalibus ablatum vsurpent: Tezcucanus & Tlacopanus regulus consternati nouitate eorum quæ afferebātur, Motezumæ improperabant arma illa atque vestimenta quibus aërei bellatores amicti depugnarant, similia esse illis quæ penes se recondita habebat. Cumque petentibus iterum regulis vt prolatum gladium vaginâ educeret, neque Motezuma quantumuis

Mechuacanæ prouinciæ deditio.

Præsagia translationis Mexicani regni.

totis connixus viribus ferrum vaginâ dimouere posset,pro infœlici omine gentes,quantumuis barbaræ, accepêre. Motezumia vt offensos regulos placaret, multa excusando, simulabat arma vestimentaque illa in maiorum suorum archiuis reposita repertaque fuisse. Creditur arca aut cista fortuitò in maris littore reperta cum gladio & aureo annulo ad Motezumã à maritimę orę habitatoribus delata fuisse. Ab alijs relatum est,præfatos regulos cõturbatos fuisse ad conspectum munerum,quæ Cortesius ante aduentũ suũ Motezumæ per Tendillum præfectum misit, subijsse tum primum animo arma vestemque eiuscemodi legionum quas in aëre decurrere viderant,ornatum fuisse. Sed hisce omnibus memorabilior est visio apparitioque, quæ paulo ante Cortesij aduentum cunctis Mexicanis inspectantibus sese obtulit: Captiuus qnidam in expiationem regni cum multis aliis idolis sacrificandus hostiá ducebatur: is detestatus ferales ritus, verũ Deum cœli supplex inuocans vt sui misereretur, multis lachrimis orabat. Protinus duo viri veste candidâ amicti deprecanti visibiliter astiterunt, hortantes, moriturus bono vt animo esset,quãdo cœleste numen cui sese enixè commendauerat, illi propitiaretur,sacrificulis tamen idolorumque ministris denunciaret,crudelem lanienæ & sacrificij morem, primo quoque tempore disiectis prophanis aris, finem habiturum,iamque in procinctu esse quibus huius rei executio demandaretur, hereditariumque harum terrarum imperium, venturis temporibus concederetur. Inter has voces miser sanguine suo terram conspersit: multi astantium nouitate rei attoniti, verba interfecti mactatique ante aras, & vultũ habitumque instiuscemodi pręconum accuratè notantes, postmodnm disiectis Mexicanâ in vrbe idolorum simulachris,expiatisque templorum delubris, cum Angelorum figuras alis albâque insignes, depictas conspicerent,pręcedentis visionis personas habitumque agnoscebant pariter & mirabantur. Parte aliâ,fortuna sub annum millesimum quingentesimum vigesimum quintum,vastas immensasque Peruuianarum prouinciarum terras inexhaustis opibus celebres aperuit ductu Francisci Pizarri, deuicto & capto potentissimo rege Atabalipâ, nusquam ab omni hominum memoriâ tan-

Peruuianæ prouinciæ detectio per Franciscum Pizarrum.

tum

tantum prædę militantibus cessit, Regium vectigal, CCCC. millibus Castellanis æstimabatur, equiti, D CCC. mille auri, & D. CLXX, argenti libræ, pediti, IIII.M. CCCCCL. castellani auri, & CCLXXX. argenti libræ cessêre. Sed in tantâ auri argentique copiâ, omniū rerum caritas erat. Vectigale aurum per Ferdinandū Pizarrum Francisci fratrem ad imperatorem delatum. Plurimi militum tam vastâ prędâ saginati, impetrato commeatu in patriam remeātes, famâ Peruuianarū diuitiarum, totam Hispaniam compleuere, materiamque vulgi sermonibus prebuêre, arrectis pluriū animis in rerum nouarum, & similis arridentis fortunę spem. Sed Franciscus Pizarrus fraude Didaci Almagri circumuentus interijt, neque Almagro impunè fuit. Postea Consaluus Pizarrus arreptâ tyrannide, omnia cæde, ruinâ & incendio compleuit, totamque prouinciam exactionum contributionibus, bellicisque calamitatibus ita afflixit, vt odiosum, & detestabile Pizarrorum nomen in Peruuianis regnis, omni tempore sit futurum. Ipse captus in eâ pugnâ quæ in valle Xaquisaguanâ parabatur, perpetuis militum suorum transitionibus desertus, arreptæ tyrannidis pœnas dedit. Multi alij insuper viri celebres citra & infra æquatorem nauigantes, ad nouas incognitasque terras delati, ingentem rerum gestarum famam retulêre, horum inferius suo loco mentionem faciemus. Hæc nunc pro sequentium tabularum introductione sufficiant.

Pizarri mors

Consaluus Pizarrus.

I VTRVM

VTRVMQVE ORBIS TERRARVM HEMISPHÆRIVM.

IN PARTIVM vniuersi descriptione veteres Geographi terrarum orbem in Europam, Asiam & Africam diuisere. Europa septentrionem, Asia oriētem respicit, sed Africa meridiē versus excurrit, quæ partes sic sibi mutuo cohærent, vt continentis formā in plano repræsentēt. Asiæ cohæret Europa in partibus septentrionalibus dorso terræ inter Mœotidis paludē, & Sarmaticū Oceanū excurrente. In meridie Asię iungitur Africa Isthmo Indaico seu terrę angustijs inter mare mediterraneum & rubri maris sinum coarctatis, residuum vniuersi veteres aquis & spumantibus vndique Oceani vndis concludi & impleri crediderunt. Cumque vnaquæque prędictarum partium vnam ex mundi plagis insederit, & occuparit, solus Occidens, illorū opinione, vacuus & inanis, nihil ex eâ diuisione aut partitione obtinuit, aut consecutus est. Huius quoque cogniti orbis partes, duas tātum temperatas habitabiles, reliquas tres propter frigoris immensi asperitatem, & perpetuum gelu, aut nimium commeantis & impendentis solis æstum, inhabitabiles esse existimabant. Sed rerum vsu compertū est, veteres illos, quantumuis acres & in illarum rerum disquisitione apprimè diligentes, toto (quod aiunt) cœlo errasse, neque plenam aut integram triquetræ continentis propositæ notitiam habuisse: quando ipse Ptolomæus, summus harum rerum indagator, tātum octuaginta latitudinis & vnius semicirculi longitudinis gradus nouerit: ad quorum situm & proportionē cosmographiæ suæ descriptionem extēdit. In septentrione namque extra suam descriptionē reliquit Islandiam, Lappellādiam, Norvvegiam, Sueciam siue Gothiam, & Scaniam insulas, in meridie magna Africę pars ipsius quoque cognitionem effugit. Etiam recentiorum obseruationibus depræhēsum est, illas orbis partes quas antiqui inhabitabiles iudicabant, non solum esse habitabiles, sed & commodè habitari munientę naturâ incolarū corpora aduersus caloris vehementiā & fri-

VTRIVSQVE H
DELINE
AMERICA SIVE INDIA
NOVA
Circulus Arcticus
Chilaga
Tropicus Cancri
Archipelago di
S. Lazaro.
MARE
DEL ZVR.
Noua Guinea
Castilia del
oro.
Circulus
Amazones
Peru
Tropicus Capricorni
EL MAR
PACIFICO
Chili
Parana
Archipelago
minore.
TERRA
AVSTRALIS.
Circulus Antarcticus.

HEMISPHERII
EATIO.
EVROPA
AFRICA
ASIA
China
Iapan
Russia
Tartaria
Natolia
Syria
Arabia
MARE RVBRVM
Abissini
Tropicus Cancri
Aequinoctialis
OCEANVS
AETHIOPICVS
Mare
DI INDIA
Iaua maior
Iaua minor
Beach
Maletur
Tropicus Capricorni
TERRA AVS TRALIS.
Circulus Antarcticus

& frigoris intemperiẽ,neque rursus omnia pontũ, aut Oceanum patrem vasto maris fluxu atque refluxu agere aut implere,nam terrarum longè maxima pars Asiæ & Africę obiecta lateribus nuper emersit atque detecta est Hispanorũ & Lusitanorum nauigationibus,quando auorum nostrorum memoriâ, annuis & victricibus classibus orientem & occidentem peruagati,insinuatique terris incognitis,pleniorem harum rerum noticiam,vacuumque antiquorum opinione Occidentem ingentibus terris habitatum retulêre. Vt iã deinceps vniuersi machina quadripartitò diuisa, occidentem maximis opulentissimisque populis decoratum nostra ętas conspiciat, vtpote cui tantum ab vtroque ęquatoris latere terrarum obuenerit,vt meritò multo maxima terrarum pars ęstimetur: quando in vtroque polo incipiat aut finiatur, & secundum longitudinem ad vltimum vsque Occidentis limitem pertingat, Asiamque intercedentibus tãtum Aniani freti augustijs, & interiacente Iaponum insulâ contingat. Incognitas hasce terrás quidam a Platone in Timęo sub nomine Atlantidis insulæ,quę terræ motu perierit, descriptas esse autumant: alij Senecam poëtico oestro aut furore percitum, de his vaticinatũ esse arbitrantur, de posteriore nihil moror: nam quidquid id sit casu potius quã rationẽ dictum esse arbitror, haud secus ac nostris temporibus anno M. D.LX. in Antwerpiensium comicis exhibitionibus,quædã circa sequentiũ temporũ statum effusa ferũtur. Sed Plato de Atlanticâ Insulâ loquens non de aliquâ particularium terrarum inundatione, sed degenerali cataclysmo agit,vt rectè & scitè monet Augustinus Eugebinus lib.7.c.5. perennis philosophię.Primus omnium verò de hisce incognitis terris cecinit Euangelicus vates Esaias.c. 18.mox. c.24. de hisce terris adhuc agens,& prosequens, subiungit:Secretum meum mihi. quasi harum terrarum detectio in secreto diuinæ mentis nouissimis hisce temporibus reseruata fuerit: quâ de re doctè & piè Frederic. Lumnius lib. 1.c.12. de vicinit. extremi iudic. Dei.Et lib. 2. c. 1.4. et 5. vbi tamen ab eo cauendũ. cap. 3. quando post Theod. Zwinger. lib.1.theat. vitæ hum. Atlanticam Platonis insulam,existimat esse nouum orbem,patrum nostrorum memoriâ ab Americo Vespucio inuentum. Florenti

Atlantica Platonis

bus ſanè Carthaginienſum rebus, benè relatum eſt, mercatores quoſdam extra fretum Herculeum nauigaſſe ad terras quaſdam incognitas, nimirum ad Fortunatas aut capitis viridis inſulas, ſed ad has terras quarũ inuentio in mẽte diuinâ erat reſeruata, delatos fuiſſe, neque credibile eſt, neque veritati conſonũ aut veritatis apparentiã habet, propter viæ longinquitatẽ, & ingentem procelloſi ęquoris diſtantiã, quum neque triremibus, neque minoribus nauigijs eò transfretari potuiſſe certum ſit. Verius itaque eſt, totum hunc terrę tractum veteribus incognitum manſiſſe, vſque ad reparatæ ſalutis annum M. CCCC. XCII. quo tempore Chriſtophorus Columbus Hiſpaniolam primum detexit, mox ſecundâ nauigatione Dominicam, totumque antillarum hoc archipelagus, tertiâ deinde nauigatione Pariam & Cubaguam regiones in ſuperiore ſeu ſeptentrionaliore huius Hemiſpherij parte ſitas inuenit, poſtmodum Fonduram, & occidẽtalis Indiæ Iſthmum attigit. Dehinc Americus Veſpuccius Florentinus, ductu Luſitanię regis, vltra æquinoctialem nauigans, & ad Molucas tranſitum quęrens, ad ingentem hanc continentem fœlici ſydere delatus, Americam à ſuo nomine nuncupauit. Quod nomen, niſi me fallit animus, retinebit ſemper vaſti dum ſtabit machina mundi. Americus ad argenteum vſque fluuium progreſſus, ſubiens immenſi fluminis oſtium, optatum ad Molucas tranſitum ſeſe inueniſſe ratus, nihil vltra moratus, repetitâ nauigatione in Hiſpaniam redijt, relinquẽs alijs vberiorem glorię materiẽ. Debebatur, puto fatis Ferdinando Magellano tãtę rei honos, qui poſtèa anno reparatæ ſalutis vigeſimo ſecũdo poſt milleſimũ quingenteſimũ, vlterius verſus Auſtrũ nauigans, primus mortaliũ anguſtias illas inuênit aut ſuperauit, & de ſuo nomine fretum Magellanicum nuncupauit. Multi poſtmodum certatim citra & vltra æquatorẽ terras ingentes incognitoſque populos adiêre aut detexêre, vti ſuo loco referemus. Neque quenquã mirari conuenit harum terrarũ detectionẽ dilatam fuiſſe ad hęc noſtra vltima vſque tempora, inter antiquorum in orbe deſcribendo diligentiam, & ampliſſimorum imperiorum poteſtatem & opulentiam, humanique ingenij diram ac inſatiabilem auri famem, quando, vt dixi, illarum

Columbi nauigationum relatio.

Americi Veſpuccij nauigatio.

Ferdinan. Magellan. nauigatio.

Magellanicũ fretum.

detectionis

detectionis tempus. Latebat & repositũ erat in secreto, diuinę mẽtis, diuinę inquã mẽtis, quę omnia disponit suauiter; Ecquis cognouit sensum Domini aut quis cõsiliarius ei fuit? quin hoc potius mirãdum, quod ij qui postremi sunt vocatione primi fiant deuotione, dum ex orbe nostro, ad vltimas vsque terræ partes, & paulo antè fabulosos antipodes, primis dogmatibus exagitata tanquã indignabunda profugit religio. Sed ad rem: America ob immensam & incredibilem magnitudinem vnanimi geographorum & & hydrographorum nostri temporis consensu, quarta totius orbis pars reputatur. Sunt qui quintã adijciant aut expectent, quorũ opinionẽ vt sequar, haud facilè induci possum, nam australis terra qua septẽtrionẽ respicit angustijs tantũ Magellanici freti ab Americâ separata, ipsius potius portio cẽsenda est, vt cõstet quadripartita diuisio, vnicuique cardini suã terrę plagã assignans, aliterque reputantibus, Lappelãdia, Suedia, Norwegia, Gotlandia, & Scania, quæ extra Ptolomæi descriptionẽ in septentrione remansère, et in oriẽte vtraque Iaua, maris oriẽtalis insulę, noui quoque orbis partes integrales censerentur, cũ tamen ab omnibus, nullo discrepante, Asiæ aut Europæ ascribãtur. Fortaßè rectius ille qui terrarũ orbẽ tribus continẽtibus distinguit, quarũ prima Europam, Asiã, & Africam, secunda Americam, longo totius propemodum orbis tractu supra & infra æquatorem, tertia Australem terram paucis hactenus tantum littoribus detectam comprehendat, quæ vndique mari clausa, nusquam partium alicui coniungitur, sed vndique spumante salo insulæ formam retinet, suis se claustris & munimentis continens. Hæc consideratio superiorem distributionem singulis cœli cardinibus suas & peculiares terræ partes assignantem, nihil impedit aut impugnat. Neque Ptolomæus si in hæc tempora incidisset, aut terrarum orbis integram notitiam habuisset, ab hac sententiâ abhorruisset, quando qualicunque hoc suo tempore cogniti orbis spatium tribus continentibus seiunxit, lib. 7. cap. antepenulti. &, vt ipsemet interpretatur, terram habitabilem, tribus terræ firmę partibus distinxit. Cęterùm occidentalis huius Hemisphærij tractus vbique circumnauigatus, & detectus est, præter illum qui ad septentrionem magis vergit, et imum me-

America quarta orbis pars.

 ridei

ridie tractum, descendẽtibusque ex septentrione versus meridiẽ, offert sese spectandam terra, sub formâ duarum peninsularum, quæ tenui & perexiguo Isthmo distinguuntur: quarum ea quæ superior est, & septentrionem respicit, Hispaniam nouam, Mexicanam prouinciam, & infinitas alias terras comprehendit: altera quę ab æquatore ad Austrum inclinat, humani cordis speciẽ præferens, Peruuiam, Brasiliam, Platam, Chicam pluresque alias prouincias continet, & Bapagallorum terram respicit, à quâ, freto Magellanico dirimitur. Cæterum in occidentalibus hisce peninsulis tenui hoc Isthmo discretis, maximæ sunt temporum rerumque mutationes & variationes, quando & Zonis, & tropicis diuersimodè subijciantur. Cõtemplatione tam vastæ tanquã admirandæ magnitudinis, huius Hemisphærij tellus, à quibusdã India occidentalis vocatur, ab alijs noui & nuper reperti orbis nomine signatur, nõ quasi plures sint mundi, aut ita cũ Democrito, Epicuro, aut Anaxarcho cæterisque veteris sapientiæ magistris, quorum iam dudum explosa est sententia, sentiendum sit, nam re verâ vnicus tantum est sol, vnicus est mundus, & Iohannes Euangelista, & ante illum multis sæculis, Moyses vnius mũdi à Deo creati disertè meminêre, quod si plures creasset Deus, nequiaquam silentio hoc inuoluissent: vt mirum sit quorsum olim Ofiorum vesania euaserit, aut furor proruperit, mundi pluralitatem ex Christi veri, viuique verbi aucthoritate obstinatè astruentium, eâ ratione, quod Christus regnum suum non esse de hoc mundo testetur: nam inde non efficitur plures esse mundos, nam verè regnum Christi non est de hoc mundo inferiori & perituro scilicet, sed regnum Christi est spirituale & intellectuale, durans in æternum, & vltra, eodem sensu loquimur, si quando ex mente scripturarum alterius mundi, alterius vitæ, aut sęculi mentionem facimus. & nos in hoc geographico opusculo, interdum noui orbis, aut noui mundi, mentionem faciemus, relatione factâ non ad aliquam noui mundi constitutionem, aut creationem, sed inuentionem & recentem detectionem; nam nostris hisce temporibus eadem & prorsus talis est mundi constitutio, qualis olim erat ab initio cum cœlum & terram Deus crearet, & si verum amamus, noui orbis

Noui orbis nomen.

nomen

nomen non est nouum apud clasſicos ſcriptores; nam & Germaniam Ouidius ad Liuiam ſcribens, & Hegeſippus Angliam noui orbis nomine cohoneſtat; Pomponius Mela alibi alterius orbis, & Lucanus ignoti orbis meminit, libro. 5. loquens de Arabibus in auxilium Pompei properantibus.

Ignotum vobis Arabes venistis in orbem
Vmbras mirati nemorum non ire ſiniſtras.

Huius quidem cogniti orbis, vulgatum ſchema appoſuimus: in reliquis, nouiſsimis nauigantium membranis, atque relationibus ferè adhæſimus.

CONTINENS TERRA AVSTRALIS ET CHICÆ.

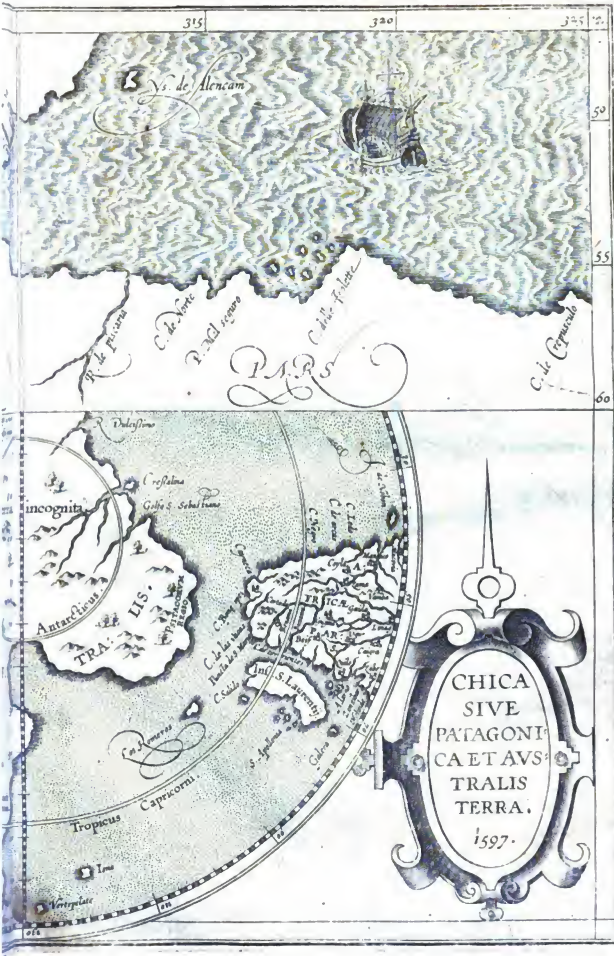
EX VLTIMO oriente per meridiem progredientibus, Australis terra occurrit. Inde noui orbis partiumque eius descriptionem ordiri visum est, deinde sensim æquatori, mox Septentrioni succedendo, beneuolum lectorem, antiquorum Geographorum descriptionibus abductum, tãquam ex longinquâ peregrinatione, ad proprios auitosque lares domum deducere. Australis igitur terra omnium aliarum terrarum Australissima, directè subiecta Antarctico circulo, versus orientales terras excurrens, tropicum Capricorni vltra, in ipso penè æquatore finitur, tenuique discreta Oceano nouam Guineam orienti obiicit, paucis tantum littoribus cognitam, quòd post vnam atque alteram nauigationem cursus ille intermissus sit, & nisi coactis impulsisque nautis ventorum turbine, huc rarò adnauigetur. Initium sumit duobus aut tribus gradibus sub æquatore, tantæque magnitudinis à quibusdam perhibetur, vt si quando integrè detecta erit, quintam illam mundi partem constituat. Cęterum Australis terra sub ipso occidente, mari occiduo Indico alluitur, contermina Moluccis, Traprobanę, & vtrique Iauę, ex oriente Africam habet, & Æthiopicum Oceanum, Septentrio angustijs Magellani freti obijcitur, & Pataganum terris. Cicha vicissim eodem freto australi continente dirimitur, ac Eoi, occiduique æquoris pulsata fluctibus, à Septentrione montibus Chilianis & Platâ finitur; sic vt triangularem contemplantibus, Patagonum terrę referant formam, cuius angulus incipit in ipso australis æquoris limite, paulatim sursum, versus æquinoctialem ascendendo, latitudine penè vtrinque æquali extenditur. Australis terra laciniatis vndique littoribus, erumpentibusque fluminibus portuosa est, eoque nomine a nautis ex orientali Indiâ commeantibus, contumacibus ventorum procellis eiectis cognita, & quà Patagonum

Noua Guinea.

Australis terra.

CHICA SIVE PATA GONVM REGIO.
C. Primero
C. de tres montes
C. de S. Jago
C. della Victoria
R. Hondo
Philippopolis
R. de Galegos
C. de fuego
P. de Misericordia
C. de Roldan
R. de fuego
R. Grande
P. de Nort
B. de gente grande
AVSTRALIS TERRE
EL MAR PACIFICO
Insulæ Salomonis
NOVA GVINEA
TERRA AVS
Terra
Circulus
Maletur regnum.
Lucach regnum.
Beach.

315
320
325
50
55
60
Ys. de Alencam
R. de pescaria
C. de Norte
P. Mal seguro
C. delle Zolette
C. de Crepusculo
PARS
R. Dulcissimo
Cressalina
Golfo S. Sebastiano
incognita
Antarcticus
TRA LIS
Tropicus Capricorni
S.Laurentij
C. Negro
Galera
Ins.
CHICA
SIVE
PATAGONI
CA ET AVS
TRALIS
TERRA.
1597.

gonum terris approquinquior, a Ferdinando Magellano primum lustrata & detecta est, cum fœlici ausu maris australis angustias ingressus, mortalium primus nouam & compendiariam ad Mollucas viam mõstrauit. Is siquidem post præfecturam Lusitanorũ Regiarumque nauium, in Africâ & oriente, indignatus pro benê nauatâ operâ, sibi denegari exiguum stipendij augmentum, relictâ regis Emanuëlis aulâ, in Hispaniam sese contulit; & Mollucas intra limites Castellanorum sitas esse edocuit, aliamque per occidentem viam ad orientis regna penetrantem, sese commonstraturum professus est: quà compendio, minoribus sumptibus, tẽporisque minore iacturâ, quam Lusitani hactenus nauigassent, orientis merces inuehi possint. Magellano itaque comiter habito, promissisque onerato, quinque naues attributæ sunt, addito mandato vt continuatâ nauigatione, Americæ littora Australia prosequatur, donec illius regionis terminos, aut peruij alicuius freti angustias deprehenderet. Magellanus itaque ex Hispalensi portu in altum soluens anno domini millesimo, quingentesimo, decimo nono, die decima Augusti, prętervectus Canarias maritimasque Brasiliæ oras, ad Sanctæ Marię promontorium delatus est, quod fauces Platanæ prouinciæ, & fluuij tuetur: inde S. Iuliani portum tenuit, vbi sinus vastus, vertentis freti speciem edebat. Hic Magellanus iactis anchoris situm regionis explorare cõstituit; milites mediterranea peruagati Gigantum ad terras sese delatos cognouerunt: viri erant proceri decem pedum altitudine, ferinis pellibus contecti, vtque Hispanis sui admirationem facerent, in signum auitę veręque fortitudinis, sesquipedales sagittas absque nauseâ per guttur ad imum vsque stomachi demisêre. Hispani casam duabus stationibus discretam inuenêre: in primâ tres gigantes, in alterâ mulieres & infantes. Nocte hincinde mutuo metu transactâ, Hispani cum primùm illuxisset, signis nutibusque gigantes ad naues secum pertrahere studebant, constanter recusantibus, cum Hispani vim adhibituri viderentur gigãtes vxorum stationem subiêre, vnde mox prodeuntes picti deformatique coloribus, alijsque pellibus, vsque ad genua prominentibus, horridi, ferociter arcus & arma vibrabant: Hispanosque hoc spectaculo

Ferdinandi Magellani expeditio.

Gigantum regio.

ctaculo attonitos,tugurijs suis excedere iubebant: sed disploso Hispanico sclopo,ingens gigantibus timor incussus. Petitâ datâque pace vnà ad naues pergebant, sed cum passibus haud æquis Hispanos post se relinquerent, duo ex illis simulando sese feram (quam in viâ conspexerant)consectari,dilapsi effugêre, tertius ad Magellanum deductus, humaniter exceptus est, panis biscocti corbem vnico pastu,& vini situlam facili haustu deglutijsse fertur. Horrebat sui ipsius formam cum se in speculo contemplaretur;tantæ porrò fortitudinis erat,vt octo hominum labore vixdũ vinciri potuerit cũ vinctũ sese videret,mærore contabuit. Magellanus soluẽs ex portu, S. Iuliani,ad Sanctæ Crucis portũ deuênit, indè portũ tenuit, quẽ vndecim mille virginũ nominauit, quòd die diuę Vrsulæ dicato huc delatus esset. Regione ad Austrũ inclinante,continuatâ nauigatione sensim inde enauigans,tandẽ freti illius angustias superauit, & vtrũque promontorium,desideratũ nominauit.Fretũ illud longũ est CX. miliaria Germanica, in latitudine aliquãdo ad duo miliariaria patebat, aliquando triũ nonnunquã decem vel quinque leucarũ erat,altissimis vndique rupibus cinctũ,nautis semper formidabile,propter subitaneos ventorum inter pendentes rupes,inclusos vortices. Huius freti inuentio Magellano debetur, nam reliqui nauium præfecti constanter fretum esse negabant,& quidam desperatione vię Hispanias repetierãt.Et in tabulâ Hydrographicâ Martini Rochemi, quam Emanuel Lusitaniæ rex in suo musęo dicitur asseruasse, compertũ est, nullum fretum adscriptum,sed tantum locum Moluccarum designatum fuisse; meritò igitur Magellanicum a Magellano inuentore nomen sortitum est,quando ipse Magellanus anno salutis M.CCCCC.XXII. primus mortalium fœlici conatu, huius Australis maris angustias superauit, nouam & compendiariam ad Moluccas viam commonstrans.Stabit igitur, durabitque huius viri memoria dum pater Oceanus Borealibus inuectus vndis, meridionales inuiset nymphas. Deinceps per trimestre spatium nauigans hoc archipelagus Pacifici illud nomine insigniuit, siue quia vento plærumque secundo, minusque tempestuoso vsus fuerat,siue quia propter ingentem ęquoris amplitudinem, nullos ibi

Mare pacificum.

ibi ventorum gyros vorticesque expertus erat. Sed Magellanum in medio cursu glorię, acerba mors sustulit, nam ad Moluccas prouectus, à Mantanensibus in insidias præcipitatus, fortiter pugnans occubuit. Nauis cui bono omine, nomen Victoria erat, meliori successu læta, per ipsum orientem, superato bonæ Spei promontioro in Hispaniam rediјt; prima omnium nauium siue controuersiâ, quæ circumnauigato vniuerso orbe, de ipso Oceano celeberrimum triumphum reportauit. Dum in Australibus hisce partibus per semestre circiter spatium hæsit Magellanns, littoralia potissimum detexit & perlustrauit, interiora tamen regionis penitùs incognita mansère, quà tamen antarctico circulo vicinior est, cognitum est, magnâ ex parte montosam ac syluestrem esse regionem, continuis niuibus rigentem; nō defuère qui cyanæi coloris niuem, illic inueniri vellent, quod ego in medio relinquam. Australem hanc terram Magellanus ab igne siue ignibus, *del fuogo* nominauit, propterea quod fretū dū hoc lustrabat pernauigabatque, nullos vsquā mortales, sed ignium ingentem multitudinē in sinistro latere noctu sępius cōspexerit. Vtriusque ripæ incolæ, vastâ ingētique corporis mole, duodecim aut tredecim pedū passim longitudinē æquant aut excedūt; colore ferè sunt albo, perinde atque septētrionaliores nostri: voce adeo sonorâ & horribili, vt bouis mugitum aut elephantium barritum potius, quam hominis vocem exprimere videantur; tantæ quoque sunt agilitatis, vt pernici cursu ceruos anteuertant, ideoque difficulter sclopis vulnerari possunt, nisi cateruatim simul incumbant, aut ex improuiso occurrant. Ingentis fortitudinis roborísque argumentum est, quod vini dolium sublatum, singuli nauibus inferant, & tres aut quatuor nauem in profundum detrudant, quam vix triginta nostratum à terrâ moliantur: magnitudinis & albedinis causa, regionis frigiditati & humiditati adscribitur, quando terra perpetuis horridisque obsita niuibus, præduras & penè perpetuas efficit hyemes. Regio sterilis est nullo frugum beneficio recreata: vestitum præbent ferarum & marinorum ingentia luporum tergora, quorum apud ipsos venatio assidua; sunt & struthiones, quorum sese plumis exornant, faciemque pluribus foraminibus, ornatûs

Magellanj Mors.

Nauis Victoria.

Australis terræ descriptio.

Terra del fuego.

natûs causâ excauant, quibus viridis quoddam Marmoris genus inserunt: venatione victum & vestitum parant. Sed luporum marinorum non tam carnes, quam pelles vestitus causâ appetunt, quod duras illas & insuaues esse quotidiano vsu didicerunt. Visuntur illic etiam balenarum agmina quarum ossibus mapalia sua construunt. Gens barbara & supra modum crudelis, nullo humanitatis iure rerumue cognitione ducitur aut prædita est: pecudum modo, naturę tantum instinctu ad idquod instat & præsens est agitur, & quia à nullo vnquam subiugata fuit, nulla apud illos Antistitij quo alter alteri preemineret, prærogatiua. Inhumaniores tamen reputantur Australes populi, qui sub ipso Antarctico circulo collocati, longissimè ab omni humanitate recedunt: si quando peregrinis amicitiæ aut beneuolentię symbolum exhibere cupiunt (quantumuis id perquàm rarò eueniat) inter tripudia & patrios cantus, puluerem capiti inspargunt, aut si alios id facere vident, pro rato amicitiæ signo accipiunt. Ad bellum profecturi, Ducem eligunt cui omnes obediant, plurimum arcu valent, quo ita scitè & gnauiter vtuntur, vt quidquid oculis assequantur, iaculis feriant, & si quando sagitta aliquo nauis tabulato hæserit, vix multorum opera reuelli possit: arcus habent prægrandes, quorum nerui è ferinis intestinis, pollicis crassitudine conficiuntur: ingentibus quoque ligneis gladijs armantur, vtuntur & fundâ, quâ scitè proijciunt, & quicquid destinarint, modò intra iactum sit, contingunt & disijciunt. Hoc modo libertatem suam tuentur, credo propter exiguam vtilitatem, quando nullum operæ pretium sit, terras illas perpetuo frigore rigentes, adire, & cum sanguinariis illis gigantibus manus conserere, aut confligere, nullum satis dignum ob præmium. In ipsis Magellanici ęquoris faucibus, visitur noua arcx quæ prudentiâ inuictissimi Philippi Catholici regis magnis sumptibus ad tuẽdas huius freti angustias, extructa est anno à natiuitate Domini, M. CCCCC. LXXXII. postquam Franciscus Dracus, orbis Archipirata, superatis freti illius angustijs inuectus pacificum mare, Quiniram vsque nauigauit, ad Borream cursu directo, exploraturus an vllus per arcticas angustias in Angliam patèret reditus, sed intolerabilibus

Australes brutales.

Arx noua in faucibus Magellanici æquoris.

bus penè ſubactus frigoribus, quum altitudinis quadrageſimum ſecundum gradum attigiſſet, anno M.CCCCC.LXXXI. quintò Iunij conuerſo ad æquinoctialem curſu ſpoliatâque Iauâ, æmulus decoris Victoriæ nauis, præteruectus Aſiam & totius Africæ maritimam oram, in Angliam reuerſus eſt; narrationes tamen illius plurimum incertitudinis habent, illique ab Hiſpanis Luſitaniſque naucleris in multis contradicitur; Nam & Magellanicum fretum, quod omnes, quinque aut ad ſummum decem millium paſſuum latitudine definiunt, CCXXV. miliarium latitudine deſcripſit, in quo etiam cõtrarium habet Thomam Canudiſch Anglum, qui poſtea ſimilem tenens curſum, totum terrarum orbem incredibili celeritate circumnauigauit.

M CHILI.

CHILI.

CHILI Peruanarum prouinciarum remotissima, in Austrum excurrens, Cichâ & Pantagonum terris clauditur: à Septentrione Charcantes & Collaones habitant, ab oriente Platam respicit: reliquum Oceano & pacifici maris vndis pulsatur aut abluitur. Propter intensum illis in partibus frigus, à frigore nomen sortita est; nam Chili barbarorum linguâ, frigus significat. Regio montosa est, montibusque asperrimis clauditur, in vallibus locisque maritimis propter diurnam cœli temperiem, commodè magnâque frequentiâ habitatur. Maritima multis fluminibus irrigua, quæ colliquefactis diurno calore niuibus, delapsa summis montium iugis, in pacificum aut Magellanicum ęquor feruntur, sed nocturnis gelidisque constricta frigoribus, deficiente fomento vix aquam trahunt. Incolę vastâ corporis mole Patagonum magnitudinem ęquant, vndecim aut duodecim spithamas alti; ferarum & hypotamorum pellibus conteguntur: Fœminæ gossypio aut lanâ versicolore, quam scitè aptare norunt, velantur. Gens fera & crudelis, veterem tantum pugnat ob inimicitiam. Arma sunt arcus & sagittæ, quibus promiscuè hostes arcent, aut feras consectantur. Melle, pecore, verzinoque, siue tinctorio ligno abundant. Ingens hic quoque Struthionum copia, quorum plumis sese Chilienses exornant: horum venationem asiduam Hispani exercent citi equis, & per valles subsilientes longâ consectatione conficiunt. De origine gentis multa fabulosa narrantur, dum sese primos hominum maioresque suos è lacu emersisse, aut ex Audium cacumine processisse volunt, sed ea, vti vana hic nihil referre aut refutare attinet. Prima aduersus Chilienses, tum famâ tantum cognitos, expeditio fuit Didaci Almagri, cui cum ex renouati fœderis conditionibus cum Francisco Pizarro initi, ea prouincia obuenisset, magnis itinerum difficultatibus superatis ad Chilienses penetrauit, subactus penè intolerandis inedię, frigoris, ac niuium ærumnis: multos milites

285
290
295
SEPTEN
20
25
30
35
40
OCCIDENS.
S. Nabor
S. Felix
CHILI
PROVINCIA
AMPLISSIMA.

300
305
310
TRIO.
Camana
Arequipa
R. de Vllo
Arapas
C. Talliado
R. de Cheraobache
R. de S. Blasio
C. de fortuna
Conhamuco
Mipirao
Copiapo
Cincha
R. Guasco
Coquimbo
B. de Tagelemare
Cupa
P. de Genadar
Salina
P. Quintero
Chile
Potocaima
Maule
Herradura
Chili
Anduleca
P. del Carnero
Canete
La Emperadada
Bonifacio
La Baiaira
P. de Galera
Y. de Cilire
Cilire
Lago de los Coronados
R. Vaciosas
Baldivia
C. N. Sig. Maria
Rio de Pilcomayo
R. Grande de Condorillo
PLATÆ
PARS.
Guiramatas
CHI LI ... RO VINCIA.
Tarapaca
Paca
Atacama
Quintete
Capiapo
ORIENS.
CHICÆ
R. de Palominos
20
25
35
40
45

lites equiteſque rigentibus conſtrictiſque præcordijs, prægelida hyems abſumpſit. Sed Almagrus cũ prẹter viros proceris corporibus metuendos, hiſpidiſque marinorũ luporũ pellibus terribiles, ſagittis à tergo lateribuſque incurſantes, ſuoſque aſsiduè laceſſentes, nullum vſquam auri indicium inueniſſet, dimiſſâ infructuoſâ Chilienſium oppugnatione retrò conuerſus Cuſconem repetijt, totiuſque rei & nauatæ operæ laudem Petro Baldiuio reliquit. Fama eſt Almagrum poſt quintum menſem eadem itineris ſpatia remetientem, multos ſuorum cum equis frigore exanimatos recentes adhuc integroſque inueniſſe, manibus frẹna retinentes, equiſque in ſuo greſſu ſtantibus tali habitu, ſicuti viui obriguerant. Petrus Baldiuius poſt Cuſcomicum prælium capto Almagro, ad Chilienſes proprẹtor miſſus, gentes diuturno bello domuit, occupatiſque maritimis locis opportunam illis in partibus coloniam deduxit, quæ ſequentibus temporibus mirum in modum coaluit, & nunc gentis metropolis eſt, ſita percommodo loco, ad importandum omne genus comeâtus, & quoduis genus mercimonij exercendum.

PLATA
AMERICÆ
PROVIN
CIA
Septe
PARAN
Occidens.
Meridies
R. de Para
305
310
320

325
330
335
15
20
25
30
35
ttrio.
BRESILIÆ
PARS .
ACV TIA
R. del Estremo.
OVETACATES .
R. de Curpare.
Paraguate
TOVPINAM BAVLTII .
S. Francisco.
Assumption
TOVPINIKINI
R. Falo.
B. Real
Cananoa
MORPION .
R. Ancon
Y. de S. Catharina
CARIOS .
P. de Paste
P. de don Roderigo.
C. S. Maria.
Arenonger
Oriens.
S. Anna.
El grand rio de Parana.
Rio Lepeti.
R. Martin de Sousa
R. de S. Petro
Tibiquiri.
R. Negro.
R. S. Saluador.
R. de S. Barbara.
Costa hon dable.
Y. de los Castillos .
C. de S. Maria.
S. Espirito
Y. de Lobos.
Y. de Pier Aluarez
Y. de Aque .
R. de Carandias.
R. de buenas aire.
C. blanco et de S. Helena.
B. de baxas anegadas

nauigatione huius prouinciæ procurationem obtinuit. Quarto poſt primam ſuam nauigationem anno, inſtructis, deductiſque tribus nauibus, cum ad Sanctæ Mariæ Caput appuliſſet, excurſione factâ, cũ quinquaginta militibus ex inſidijs ab Indis interceptus & diſcerptus eſt, inſpectantibus reliquis militibus naualibuſque ſocijs, qui metu amentes, ne tentatâ quidem vindictâ, deſertores ſociorum, in Hiſpaniam velis contenderunt. Sebaſtianus Gabotius eiuſdem fluminis oſtium poſtmodum anno M.D.XXV. ingreſſus eſt, ſed ſine fructu in Hiſpaniam redijt, ſui infortunij nuncius aut teſtis. Cæterum quantumuis Iohannes Solis Lebriſſenſis, a ſuo nomine, vt dixi, prouinciã denominarit, illo è viuis ſublato, Platæ nomen prouinciæ manet, manebitque à flumine Platâ, ſiue ab vrbe eiuſdem nominis in Charchantibus, vbi oritur fluuius haud procul à fodinis Potoſsiacis. Fama eſt hunc quoque fluuium inundatione ſuâ, terram fœcundare perinde atque Nilus Ægypti arua. Incolę vaſtâ corporis mole ad Gigantum ſtaturam proximè accedunt, ſed Tibiguri, & Vaſis fluuij accolæ, nonnihil de hac magnitudine remittunt, paulatim quo propius æquatorem venias, ad noſtratum magis ſtaturam accedunt. Corpora incolarum, vt vaſta, ita & ſalubria, duaſque noſtrorum ætates excedere aut ſuperare feruntur. Tantâ pedum velocitate pollẽt, vt admiſsi equi, aut fugacium ceruorum curſum ſuperent aut adæquent. Linguâ vtuntur Cichenſium, ſiue Patagonicâ, quorum vicini ſunt. Gens in vniuerſum bellicoſa, multâ feritate crudelis, ſagittis fundâque in bello valent plurimũ, perinde atque Auſtrales, & Cichæ habitatores, quorum in bello quoque fortitudinem adæquant, plurimumque negotij præbuerũt detectoribus. Domitâ ſubactâque prouinciâ, Hiſpani ad famam Potoſſenſium fodinarum aduerſo flumine Carchantes & Collaones, mox Peruuinos terreſtri itinere adiêre, totiuſque huius Regionis ſitum detexêre,

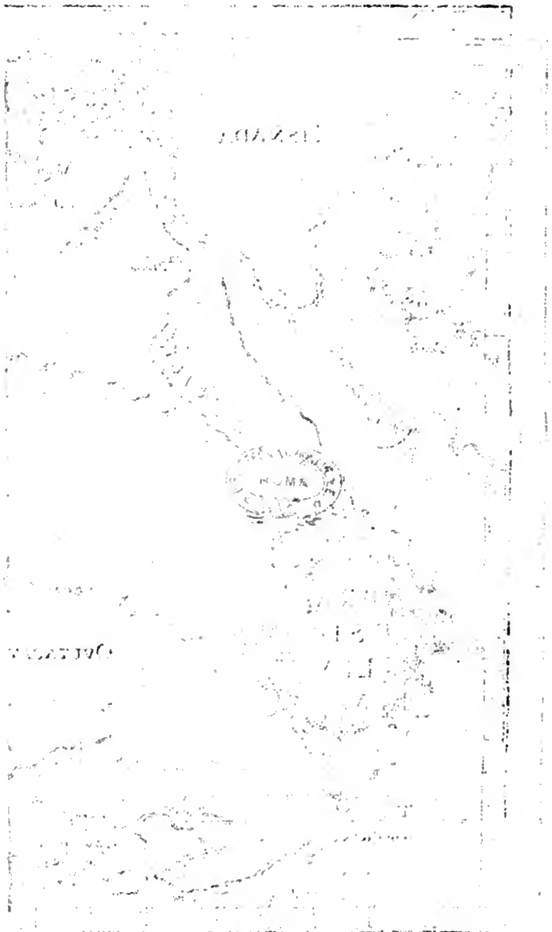
BRASILIA.

BRASILIAM à Verzino, siue coccinei ligni illic enascentis copiâ vocari, testatur Castaldus: ab ortu solis & septentrionis latere pulsatur oceani fluctibus, a Meridie Platæ obijcitur, ab occasu Peruuiam Collaones & Charchantes habet, a quibus montibus aut Maraguono seu Orellano, ingentibus fluuijs separatur, qui in Charanguis aut Cusconicis montibus orti, ad Picorę confluẽtem coëuntes, magno aquarum molimine, in Boreale æquor euoluuntur. Petrus Aluares Capralis anno a nato Christo millesimo quingentesimo, iussu Emanuëlis Portugaliæ Regis, Calecutum petens, hanc regionem detexit; nam coortâ tempestate cum ad vitandam Guineæ malaciam, & bonæ spei promontorium superandum, longiore facto circuitu, totis velorum expansis sinubus, in altum prouectus esset, diu multumque cum ventis luctatus, post vnius penè mensis nauigationem terram hanc in conspectu habuit, continuatâque secundum littus multorum dierum nauigatione, cum continentem esse deprehendisset, primus mortalium ad hanc terram delatus, portum cui ab egregio situ, tutâque statione Securo nomẽ impositum, subijt: erectoque gloriosæ Crucis signo, regionem Sanctæ Crucis nomine insigniuit; quod nomen aliquamdiu retinuit, donec prophanum vulgus à ligno tinctorio, superindit Brasilię nomen. Sed Capralis Gasparum Leuium in Lusitaniam ablegauit, vt regem noui climatis inuenti, certiorem faceret; ipse nihil intermisso cursu Calecutum contẽdit. Lusitaniæ Rex Americo Vespuccio Florentino negotiũ dedit, vt accuratius explorato huius terrę situ, fretum aliquod pertium quęreret, quod compendio ad Moluccas duceret. Americus itaque nauigatione ad occidentem institutâ, post sexaginta septẽ dierũ iactationẽ, anno a partu virginis millesimo, quingentesimo primo, Sancti Augustini promontorium tenuit, insequendoque cursum institutum ad Platæ vsque fluminis ostium delatus, totum huius regionis orientalem tractum detexit, retinuitque vniuersa

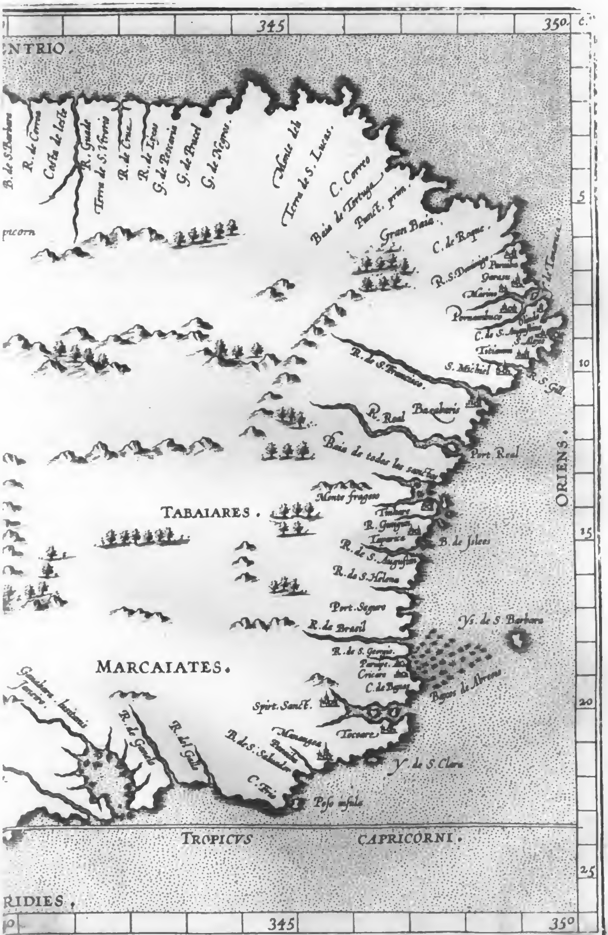
Brasiliæ inuentio.

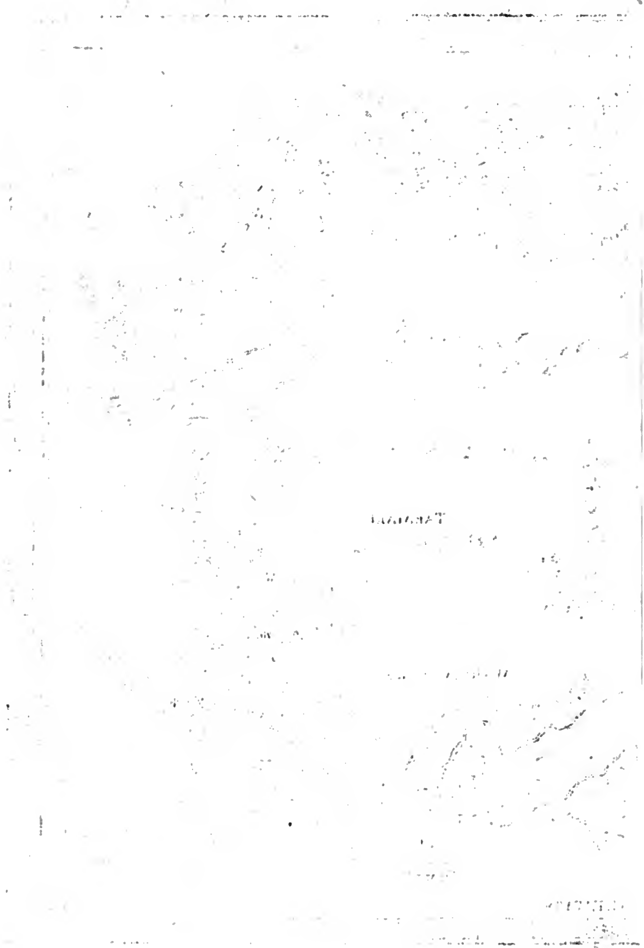
Americus Vespuccius.

uersa

ROMA

BRASILIA.
TISNADA.
Chirmos
Orellana
R. Maragnon.
Picora
R. de Jaguaric.
R. de los Topaios.
Humos
R. de Arrojana
Nazare
Maranhan
B. de S. Iuan
C. de Baxos
R. de S. Marcos
P. de Preciel
OVETACATES.
TOVPINAMBAVLTII.
R. de Cupere
R. S. Vincent
Y. de S. Vincent
R. de Vaors
MORPION.
Baie Real
335
340

345
350
NTRIO.
Costa de leste
Terra de S. Lucas
C. Correo
Gran Baia
C. de Roque
Pernambuco
S. Michiel
R. de S. Francisco
R. Real
Port. Real
Monte fragoso
TABAIARES.
R. de S. Augustin
R. de S. Helena
Port. Seguro
R. de Brasil
Ys. de S. Barbora
MARCAIATES.
Spirt. Sanct.
Y. de S. Clara
C. Frio
ORIENS.
5
10
15
20
25
TROPICVS
CAPRICORNI.
RIDIES.

uersa regio Americæ nomen, sed huic terræ vsu vulgi sequentibus temporibus a ligno tinctorio, vt dixi, Brasiliæ nomen super inditum. Regio (vt ipse Americus in suis relationibus testatur) imprimis amœna est, perpetuâ cœli clementiâ, leuium marinorum ventorum flatibus, nebulas, nocturnosque vapores, tempestiuè disijcientibus; quę salubris cœli temperies incolarum corpora sana, robusta, & vegeta efficit, & ad vltimam vsque senectutem prouehit. Terra ipsa secundum littus maris quàm longissimè extenditur, interius in colles assurgens, fœlix præpinguibus glebis, & irriguo solo, erumpentibus ex circumiectis vndique collibus, numerosâ fluuiorũ fontiumque multitudine. Saccari cumprimis ferax, varia insuper aliorum fructuum genera profert; vino tamen & frumento carent, satiuâ radice victitantes, vini penuriam artificali liquore sarciunt, quem tepidum hauriunt, præcipuumque mulierum officium, quo maritorum amorem demerentur, in tepidatione huius potus consistit. Animalium peregrinorum hic quoque ingens copia; canes tamen, aut equos, ante Christianorum aduentum neque viderant, neque nouerant: memorięque proditum est, Gallum equo, quem secundâ suâ nauigatione aduexerat, insidentem, a Tonopinambaultijs Gallorum fœderatis, procul conspectum, antequam internosci posset, sagittis confixum, quod exoticarum rerum ignari, existimabant nouam belluam, aut dirum maris monstrum, recẽter sese terris intulisse: nunc tamen comportatis eò palmitibus, vino ac frumento abundant, inuectaque pecorum equorumque armenta, admirabili prouentu fœtificant. Incolæ subfusci, siue æ̃nei coloris, nudi omnes incedunt, faciem fissuris deturpant, quibus viridis marmoris genus inserunt, totum corpus expilant, relicto in vertice tantum capillitio. Sed mulieres comas pectunt, & passis circumuolitantibusque capillis gaudent, neque fissuris faciem fœdant. Gregatim viuunt, Nomadum in morem. Domos oblongas horreorum, aut inuersarum catinarum instar habent, multarum familiarum capaces. Lectis pensilibus vtuntur, sicuti passim per totam Americam, aliæ quoque gentes, testaturque Vespuccius, sese suauissimè in bombycinis istis retinaculis aliquoties dormiuisse. In auroræ

diluculo ſurgunt, cibumque expediunt, vnico conuiuio contenti, tempus deinde piſcatione, venatione, tripudijs, cantionibuſque, aut iteratis compotationibus extrahunt: potum ex radice quadam confectum, tepidum (contrario atque apud Europæos modo) genialiter hauriunt. Incolę Canibales ſunt, varijs regionibus diſperſi, nominibuſque diſtincti. Nullâ deorũ cognitione ducuntur, orientem tamen ſolem venerantur, & animarum immortalitatem credunt. Manè cum ſurgunt ex xylinis illis ſuis retinaculis, antequam cibum capiant, vnus ex familiæ aut horrei illius ſenioribus, magnis paſsibus inambulans, ſæpiuſque idem (propter mapalium longitudinem) repetens, amorem tantum coniugum, & aduerſus hoſtes, vindictæ cupidum, fortemque ac tenacem animum concionabundus inculcat. Coniugij amorem perpetuus compotationis ardor (cuius præcipua cura fœminis demandata eſt) hoſtium cædem innata terris illis vindictæ cupiditas, fouet ac promouet: nam gens iræ vindictęque tenax, veterem ob inimicitiam, in perpetuo motu eſt, vt parentum amicorumque, olim ab hoſtibus captorum, ac deuoratorum, mortem vlciſcatur. Arma ſunt claua lignea, arcuſque, quibus plurimum valent, paruis exignis ad excipiendas hoſtium ſagittas potius, quam corporis tuendi cauſa vtuntur. Procedentes ad bellum cornibus, fiſtuliſque ex hoſtium deuoratorum oſsibus confectis, prælia cient, ad primum hoſtium conſpectum, feris vlulatibus, multiſque hinc inde conuitijs, res geritur, ingeminatoque clamore cornibus perſtrepunt, fiſtuliſque ſua fortia facta canunt, vibrantes hoſtium deuoratorum oſſa, increpando comminandoque conclamant, niſi inde ilico faceſſant, ſeſe ignauiſsimos terrarum mactaturos, aut captos genialibus conuiuijs referuaturos. Cum ad manus deuenitur comminus pugnando, cruentam exercent victoriam, inimicorum occiſorum capita horreorum ſine mapalium poſtibus affigunt, & tanquam auitæ fortitudinis monumenta oſtentant. Captos in pręlio hoſtes multorum dierum curâ ſaginatos, mactant, diſſectaque ac ligneis cratibus toſta viſcera deuorant, non cibariorum penuriâ, ſed inuatæ vindictæ ſtudio, quæ ne in victis quidem deponitur: nec captiuus

hoc

hoc mortis genus refugit, ſed alacer, ſecuruſque ad mortem pergit, ſua fortia facta, numerumque hoſtium quos occidit aut deuorauit, enumerans; In mortis articulo captiui contra percuſſores etiam facinoribus graſſantur, lapidumque allatorum proiectione, multos circunſtantium lædunt, ſed præcipuum ſolatium, ſperata parentum, cognatorumque vltio, quos confidunt hoſtium, quos in poſterum capient, cæde, ſuam mortem expiaturos: in hanc ſpem mulieres viduę liberos educant, perſuaſum habentes, maritorum manes inquietis ſedibus agitari, donec filius paternę iniuriæ hęres, inimicorum ſanguine patris manibus parentarit. Nam hactenus animarum immortalitatem perſuaſam habent, exiſtimantes, bonos forteſque, qui parentum manes vlti, plurimos occiderint aut deuorauerint, captique qui belli fortunam animoſè tulerint, moriendoque hoſtibus inſultarint, in Orientis partibus, in quibuſdam voluptatis campis verſari: contra ignauorum animas in occidente, infauſtas ſedes habituras. Hactenus belluis propiores, gregatim vixêre per tuguria diſperſi, donec Euangelicę lucis gratiâ inalbeſcente, in pagos & oppida contributi, legibus regi cœperunt. Coloniæ maritimis in locis, diuerſę deductę ſunt, inter quas Tamaraca Pernambucum, Illeos, portus Securus, Sancti Vincentij, Sancti Saluatoris, & aliæ multæ. Pręcipuus in huius gentis cõuerſione, & cicuratione Patrum Societatis labor enituit, qui perpetuo & nuſquam intermiſſo ſtudio, vagam & efferam gentem, ad meliorem vitę rationem perduxêre, antiquatiſque feralibus patrię conſuetudinibus, fœdiſque epulis, veri Dei cultum, quàm latiſsimè propagauêre.

PERVVIA.

PERVVIAM nonnulli ab Isthmo Darienis, ad usque Chilienses terras extendunt: sed hęc effusa, & nimium generalis designatio, à nostro instituto aliena est; non enim quicquid Ingarum superbo impotentique dominatui aliquando patuit, hac tabulâ comprehendere visum est, sed descriptionem nostram ab æquinoctij lineâ incipiendo, austrum versus producemus. Nomen à portu fluuioque eiusdem nominis, duobus gradibus vltra æquatorem, sortita est prouincia. Septentrionale latus Popeanis terris, & continente Indicâ clauditur sub ipso ęquinoctij circulo, Austrum Chilienses disterminant, in oriente Plata, Brasiliaque prouinciæ amplissimæ, occidétis latus, pacifici maris vndis abluitur. Quà in littus, ad meridié atque Occidenté obuertitur, plana & æquior est regio, littorisque sibi perpetuo congruentis, nusquam degenerem naturam insequitur, quum verò in interiora longius abscedit, in altos excrescit montes, qui latissimè expansis cornibus, perpetuis iugis, per Collaones, Carchantes, & Chilienses, in Magellanicum tandem ęquor feruntur, extenuatisque pelago littoribus extremum promontorium, rostri instar extrudunt. Terra, quæ sublimibus imminétium montiū verticibus subijcitur, suffocantis sabuli oppressu, & horridâ frequentissimarum solitudinū vastitate informis, & effæta vix indigenis sustinendis par est, quū pręter agrorum sterilitaté, iusto fontiū, lacuumque subsidio destituatur. Sed ad non mediocre leuamen humanæ necessitatis, lætiores in planis succedunt valles, limpidis fluuijs frequentes, hi à præcelsis montium rupibus delapsi, tantâ vi feruntur, vt omnem virorum, equorumque transitum respuant, ijdem brumalibus ferè temporibus luxuriátes, agros circumiectos, ad frugum refocillationem, vtili inundatione irrigant, atque perfundunt. Quapropter indigenæ, vt reliquæ sterilitatis detrimenta sarciant, magnâ industriâ, vicinos amnium ripis agros exercent, qui perpetuis singulorum annorum satiuis restibiles, tantâ fœlicitate sata excipiunt, vt triticum,

PERVANI
REGNI
DESCRIPTIO.
1597.
290
295
300
5
10
15
20
OCCIDENS.
B. de los Caraques
P. S. Laurenço
Guaiaquil
Collac
Calengo
Odon
S. Iago
Punct. de S. Helena.
Quito
Cuenca
Seui del oro
Sebundoy
Maracay lacus
Chauerra
Tumbes
C. Blanco
Piura
Logroño
Zamora
Laxa
S. Miguel
Paita
C. la guija
Y. de los lobos.
Trugillo
Barca moros
Cachapoyas
Vattia
Ioyusa
S. Iago de las montannas
Iaen
Guanape
Caxamalca
Chachapoyas
Moyobamba
S. Maria de Nieva
Malucho
Tibari
P. de Salinas
Farallones
Guanuco
Chiparima
Callao
Lima vel Reg. ciuitas
R. de Xauxa
Pachama.
Guamanga
Guarico
Cusco
Chilca
Chincha
Atuncolla
S. Galain
Chupas
Huycuyto
Titicaca lacus
Palma
Pueblo neuvo
Guarma
P. Belas
Cepita
La Paz
Y. de Curaes
Nasca siue Lanasca
Paria
Mechate
Ancona
R. de Montinas
Potossi
Cesta de Quimatra.
Porco
Cumana
EL SERRO DE POTOSSI.
Arequipa
Tanbopalla
R. de Vllo siue ylo
290
205
300

305
310
315
Aiaviriȷ
OMAGVA.
Aiavirisama
PAGVANA.
ORIENS.
Trapicari
Binorina
Cochama
Picora
PICORA
PROVINCIA.
Rio Paucarmayo.
Carcaraes
Vratambare
Itapoan
Chane
Mayaco
R. de la noticia.
Moxos
Prouincia.
Cuchos prouincia
Chicara
PLATÆ
PROVINCIÆ PARS.
R. Grande de Condorillo.
5
10
15
20

cum, siliginem, & quodcumque frumēti genus, sine multo arandi, occandique labore, reddant. Ex montibus porrò profusi amnes, quindecim, aut viginti, vt plurimum aut octo leucarum à se inuicem distantiâ, in mare decurrunt, seseque super littora vsque adeò profundunt, vt omnem proficiscentibus viam intercludant, nisi tignis, retibusue, quæ in eum vsum cucurbitis, aut eius generis tomento, suffarta habent, transmittantur; hæc accola aquis innatans, fune attrahit, atque alter conto protrudit: hoc modo incumbentem viatorem traducunt. Porrò Peruuini tribus potissimum gentibus distinguuntur, quarum singulæ plures sub se populos, nominū varietate distinctos, habent; plurimumque inter se moribus differunt, diuersis linguis discreti, frequenter inter se bella gerunt, aut depugnant, veterem ob iram. Vestitus omnibus ferè idem, fœminæ laneâ veste ad talos vsque propendente, mares indusiolo ad suras vsque, superiecto pallio, vtebantur. Vario tamen capitum tegmine mirificè delectantur, eoque solo agnoscuntur, & discerni possunt: nam singuli pro vsitato patriç more fasciolis simplicibus, tornatilibusque, aut versicoloribus vtuntur. Peruuini mediocris staturæ sunt, tantoque breuioris, quanto æquinoctiali propius succedunt. Indorum tamen Gabalâ relatum est, apud promontorium Sanctæ Helenæ gigantum immanium sedem fuisse, qui quatuor virorum longitudinem æquarent, aut superarent, quorum superbia dijs ingrata, hominibus exitiosa erat. Nam balenarū, marinarumque belluarū prædâ nondum satiati, tātæ erant crudelitatis, vt triginta accolas raptos, infandis faucibus deuorarent. Horum simulachra apud portum veterē, ab Hispanis conspecta sunt. Indigenç verò memoriam eorundē anniuersarijs festis recolunt, & horrenda de eorum interitu comemorant: venisse cœlitus iuuenem, solis instar rutilantē, qui feroces prosequutus gigantes, inque eos ignes & flammas eiaculatus (quç ipsas penetrarint rupes) in cauâ valle omnes internetione deleuit. Iohannes Holuius, portus veteris præfectus, hisce rebus auditis, cum admirabundus eo in loco fodi curasset, tantæ magnitudinis costæ erutæ perhibentur, vt balenarum potius quam hominum videri potuissent, nisi simul erutæ caluariæ humani

Gigantes olim in Peruuiâ.

mani corporis ossa fuisse fidē fecissent. Haud à vero alienum est, immanissimos, crudelissimosque tyrannos, peruersæ etiamnum veneris scelere infectos, diuinâ irâ flagrante pari cum Sodomâ & Gomorrâ excidio punitos, è medio sublatos fuisse. Sed naturalem incolarum simplicitatem facilè mireris, quando ridiculas nobis, negotiationes exercētes, vix inexhaustas suas, auri, argentique gazas intelligebant, aut capiebant; gens alioqui per sese inhumana, leuis, ingrataque, quæ nullâ honoris, aut ignominiæ cognitione ducitur, morum absurditate insignis, iam olim & carnibus humanis vesci, nulloque discrimine consanguineis, extraneisque iungi, matres, sororesque incestis nuptijs copulare, assueuerat. Castella locis altis, atque eminentibus muniebant, vnde leui de causâ inimicitias ciebant, capitalesque exercendo, bella ducebant, captiuosque iure belli mactabant, fœdamque in ventris ingluuiem mittebant. Arma illis erant, enses, hastile præpilatum, clauus ferreus, securis aurea, aut argentea, funda, aliaque telorum genera. His libertatem suam multis sęculis tutabantur, donec ab Titicacâ Inge, numeroso exercitu Cusconem occuparunt, duce Ingâ Zaphali, qui Cusconicâ in vrbe, fixâ imperij sede, deuictis incolis, breui circumiectam prouinciam perdomuit. Ingarum institutis, populus ad ciuiliorem viuendi modum traductus est. nam & vestimentis, & calceis vti accolas docuerunt, rudibusque iam tum animis, immortalitatis opinionem iniecerunt. Inter hos longâ auorum serie succedens Gynacana, longissimè propagatis imperij finibus, Quitonicum regnū, in prouinciam redēgit: huius regis opus, memorabiles illæ viæ, quę ad perpendiculum directæ, è Quitonico agro, Cuscum vsque perducebant, derasis altissimorum mōtium cacuminibus, aut profundissimarum vallium clausis hiatibus, via quæ mare propius ducit, ad singulorum dierum interualla, palatijs, horreisque distinguebatur, in quibus vestis, arma, comeatusque reseruabantur, venientesque Ingæ cum Palatino comitatu, vniuersoque exercitu, genialiter excipiebantur. Viæ latitudo viginti passus, patebat; cuius latera perpetuo muro, fossâque, aut intercurrentibus riuulis, muniebantur. Sunt qui sentiant præcedentium regum operâ, longo temporis inter-

uallo

uallo hasce vias stratas, & cõmunitas, à Gynacaua tantum refectas fuisse: quod à vero non abhorret; nam cum trochleis, cæterisque fabrilibus ac mechanicis instrumentis destituerentur, magno labore muro aggerenda erat terra, & indè lapides in murum prouoluendi, excrescenteque operis altitudine, maiorem in modũ promouendus, eleuandusque erat agger. Viæ istæ ad Lineam directę, neque collibus, neque montibus lacubusque, aut stagnis vllis impediebantur; sed Pizarricis, Almagricisque tumultibus, multis in locis intercisę, libidine nocẽdi, aut mutuo metu. Habitatur prouincia magnâ vbique incolentium frequentiâ, vltra Hispanorum Colonias, quarum quinque in maritima siue plana regione numerantur. Portus vetus, Sancti Michaëlis. Trugillum regum ciuitas, & Arequipa. Sed Montana Regio vrbium frequentiâ, hominum cultu, & soli aërisque fœlicitate maritimæ pręstare creditur: regumque peculiari sede & Procerum habitatione coli, frequentarique consueuit. Nam præter vberrimam frugum copiam, pluuijs iuuatur, & puteorum cõmoditate gaudet. Infinitis quoque accolarum vicis, & Hispanorum quinque colonijs, celebratur: quarum prima æquatori proxima, Quito, hinc leuantum, Guanuco, & Guamangà, alijs Sancti Iohannis de victoria. Harum omniũ regina est Cusco: hominũ cultu, fodinarumque opulentiâ cęteris omnibus superior, quæ iam indè ab antiquis temporibus, magno procerũm concursu celebrata, totius aulę & antiquorum regum domicilium erat; adeoque sola inter omnes Peruanas prouincias, ante Hispanorum aduentum, vrbis formam faciemque habebat. Media vrbe stat arcx quadrata, ingenti lapidum mole conspicua: quorum copia quantumuis vicinis ex montibus suppetebat, ijs tamen trahendis, vehendisque, cum iumenta deessent, magno & incredibili indigenarum sudore in vnum locum tracti aut ijs succollantibus comportati sunt. Ager & frugum vbertate, aurearumque fodinarum, quarum ingens illic est numerus fœlicitate, gratiosus, à cœli aërisque temperie mirificè commendatur. Cuscones peculiari linguâ vtuntur, quę post Gynacauę victoriam, cunctis sub vnam potestatem redactis, aulica & pręcipua haberi cœpit, eaque proceres vtebantur, & ius dicebatur,

Cusco.

mani corporis ossa fuisse fidẽ fecissent. Haud à vero alienum est, immanissimos, crudelissimosque tyrannos, peruersæ etiamnum veneris scelere infectos, diuinâ irâ flagrante pari cum Sodomâ & Gomorrâ excidio punitos, è medio sublatos fuisse. Sed naturalem incolarum simplicitatem facilè mireris, quando ridiculas nobis, negotiationes exercẽtes, vix inexhaustas suas, auri, argentique gazas intelligebant, aut capiebant; gens alioqui per sese inhumana, leuis, ingrataque, quæ nullâ honoris, aut ignominiæ cognitione ducitur, morum absurditate insignis, iam olim & carnibus humanis vesci, nulloque discrimine consanguineis, extraneisque iungi, matres, sororesque incestis nuptijs copulare, assueuerat. Castella locis altis, atque eminentibus muniebant, vnde leui de causâ inimicitias ciebant, capitalesque exercendo, bella ducebant, captiuosque iure belli mactabant, fœdamque in ventris ingluuiem mittebant. Arma illis erant, enses, hastile præpilatum, clauus ferreus, securis aurea, aut argentea, funda, aliaque telorum genera. His libertatem suam multis sęculis tutabantur, donec ab Titicacâ Inge, numeroso exercitu Cusconem occuparunt, duce Ingâ Zaphali, qui Cusconicâ in vrbe, fixâ imperij sede, deuictis incolis, breui circumiectam prouinciam perdomuit. Ingarum institutis, populus ad ciuiliorem viuendi modum traductus est. nam & vestimentis, & calceis vti accolas docuerunt, rudibusque iam tum animis, immortalitatis opinionem iniecerunt. Inter hos longâ auorum serie succedens Gynacana, longissimè propagatis imperij finibus, Quitonicum regnũ, in prouinciam redêgit: huius regis opus, memorabiles illæ viæ, quę ad perpendiculum directæ, è Quitonico agro, Cuscum vsque perducebant, derasis altissimorum mõtium cacuminibus, aut profundissimarum vallium clausis hiatibus, via quæ mare propius ducit, ad singulorum dierum interualla, palatijs, horreisque distinguebatur, in quibus vestis, arma, comeatusque reseruabantur, venientesque Ingæ cum Palatino comitatu, vniuersoque exercitu, genialiter excipiebantur. Viæ latitudo viginti passus, patebat; cuius latera perpetuo muro, fossâque, aut intercurrentibus riuulis, muniebantur. Sunt qui sentiant præcedentium regum operâ, longo temporis interuallo

uallo hasce vias stratas, & cōmunitas, à Gynacaua tantùm refectas fuisse: quod à vero non abhorret, nam cum trochleis, cæterisque fabrilibus ac mechanicis instrumentis destituerentur, magno labore muro aggerenda erat terra, & indè lapides in murum prouoluendi, excrescenteque operis altitudine, maiorem in modū promouendus, eleuandusque erat agger. Viæ istæ ad Lineam directę, neque collibus, neque montibus lacubusque, aut stagnis vllis impediebantur; sed Pizarricis, Almagricisque tumultibus, multis in locis intercisę, libidine nocēdi, aut mutuo metu. Habitatur prouincia magnâ vbique incolentium frequentiâ, vltra Hispanorum Colonias, quarum quinque in maritima siue plana regione numerantur. Portus vetus, Sancti Michaëlis. Trugillum regum ciuitas, & Arequipa. Sed Montana Regio vrbium frequentiâ, hominum cultu, & soli aërisque fœlicitate maritimæ pręstare creditur: regumque peculiari sede & Procerum habitatione coli, frequentarique consueuit. Nam præter vberrimam frugum copiam, pluuijs iuuatur, & puteorum cōmoditate gaudet. Infinitis quoque accolarum vicis, & Hispanorum quinque colonijs, celebratur: quarum prima æquatori proxima, Quito, hinc leuantum, Guanuco, & Guamangà, alijs Sancti Iohannis de victoria. Harum omniū regina est Cusco: hominū cultu, fodinarumque opulentiâ cęteris omnibus superior, quæ iam indè ab antiquis temporibus, magno procerūm concursu celebrata, totius aulę & antiquorum regum domicilium erat, adeoque sola inter omnes Peruanas prouincias, ante Hispanorum aduentum, vrbis formam faciemque habebat. Media vrbe stat arcx quadrata, ingenti lapidum mole conspicua: quorum copia quantumuis vicinis ex montibus suppetebat, ijs tamen trahendis, vehendisque, cum iumenta deessent, magno & incredibili indigenarum sudore in vnum locum tracti aut ijs succollantibus comportati sunt. Ager & frugum vbertate, aurearumque fodinarum, quarum ingens illic est numerus fœlicitate, gratiosus, à cœli aërisque temperie mirificè commendatur. Cuscones peculiari linguâ vtuntur, quę post Gynacauę victoriam, cunctis sub vnam potestatem redactis, aulica & pręcipua haberi cœpit, eaque proceres vtebantur, & ius dicebatur.

Cusco.

Titicaca lacus.

cebatur. Vltra Cusconem est Titicaca lacus, quem, rapidissimus amnis, aquarum in magnum sese spatium effundentium abundantia efficit, deinde velut intolerabili onere solutus, in pristinas alueі sui angustias rediens, iterum velut ante illabentium amniũ mole increscens, in alterum, sed minorem lacum prorumpit, laxatusque tantę molis incubitu, obscuro exitu euanescit, in occultos, vt credi par est, specus subsidens, aluei absorpti subterraneo cuniculo, in pelagus transmissus. Vlterius Collaones & Carchantes habitant, fodinis, & fontibus argentei fluuij, quem Platam vocãt, nobiles. Plata, seu cum Appollonio mauis, Argyropolis, Hispanorum est colonia, non tam ciuium copiâ, quàm incredibili opulentiâ celebris. Sed omnium præcedentium fodinarum famam superauit Potosiacarum venarum vbertas, quæ adeo breui tempore inclaruêre, vt multis alijs destitutis, ad has magno fossorum numero decursum sit. Peruani quantumuis nullâ veri Dei cognitione ducerentur, de hominis tamen creatione, de diluuio, terræ vltimo excidio, & mortuorum resurrectione, opiniones quantumuis ridiculas commemorabant: sed iam dei benignitate, euangelij gratiâ donati, eadem nobiscum sentiunt, & sub potentissimi Philippi Hispaniarum regis dominio ac potestate, fœliciter conquiescunt, vt absonum mihi videatur, aliquid de illorum vetustis erroribus, sacrificijsque referre. Illud magis memorabile est, quod in tantâ omnis generis animantium multitudine, per vniuersum nouum orbem, ante Hispanorum aduentum, equorum vsus, imò forma, Occidentalibus fuerit incognita. Horum defectum, ouium copiâ natura suppleuit, quæ camelis perquam similes, præter torosi pectoris strumam, equorum magnitudinem adęquant, sed ad bellum viribus inutiles; virum tamen in terga sublatum, per aliquot passuum millia vehunt, sed si fessæ vrgeantur, insidentes ore conuerso fœdo odore halituque conspurcant, quod si sarcinis onustę grauentur, in terram proiectæ, nulla verberum vehementiâ propelli possunt, nisi clitellis exonerentur. Harum ouium inequitationibus, furtum Otabalicum admissum est, cuius meminit Petrus Cieça. cap. 39. Vltra aliarum omnium rerum abundantiam, aurearum argentearumque fodinarum

Oues Peruanorum.

In Peruuiâ fodinarum aurearum abundantia.

fodinarum totâ passim Peruuiâ ingens est copia, neque vlla penè vrbs, quin auri venis splendescat. Et præter fodinarum incredibilem multitudinem, flumina hîc quoque aurifera, quę grumis arenisque rutilantibus, aureo profluxu decurrere videntur, teste Apollonio. Fert & cinnamomum, in regione Sumacide, extat arbor, lauri frondibus perquàm similis, fructus baccæ sunt, in folliculis tenui corticum circuitu conclusæ, eæ cum folijs, ac radice arboris cinnamoni odorem, saporem, substantiamque habēt, sed his longè prę̄stātius cinnamomum præbent eorundē folliculorū cortices circūductæ, harum arborū magna hîc passim crescit copia syluestribus in locis, solo terræ aërisque adiumento sustentata, prę̄stantiores tamen habentur arbores, que peculiari curâ in hortis enutriuntur. Garcias ab Horto in libro simplicium apud Indos nascentium libro 1. capite 15. negat cinnamomiferam arborem in Americâ reperiri: sed aliam sui generis. Cinnamomiferę huius regionis tractum, Consaluus Pizarrus, multis conflictatus ærumnis detexit. Cuius expeditionis occasione totius Maragnoni cursus, ocissimè ab ipsis fontibus cognitus patuit. Is in Quitonicis Cusconicisque montibus ortus, multis effectis meandris rapidissimo cursu in mare defertur, tantâ incumbentium ruentiumque aquarum mole, vt per quadraginta amplius passuum millia, superatâ maris salsedine, dulces haustus fluant, dulcesque latices prę̄ternauigantes experiantur. Pizarrus cum relictâ Cocâ, barbarorum municipio, ad ingentem hunc fluuium, multis difficultatibus penè expugnatus peruenisset, vt vtrâque amnis ripâ liberè vti posset, nauigium magnâ industriâ infinitoque ac penè incredibili labore construxit, quo cum aliquandiu vsus esset, Franciscum Orellanum nauigio ad expediendos commęatus præire iussit, designato loco vbi sese præstolari vellet. Sed Orellanus a Consaluo digressus, siue rapidissimi fluuij impetu abreptus, siue æmulus, & noui decoris auidus, incredibili celeritate, ad immensi huius amnis ostium quod septentrionem versus influit, delatus est, velisque, nusquam exspectato Cōsaluo socijsque, in Hispaniam contendit, huius prouincię prę̄fecturam deposcens; Amazones, multaque alia affingens, vt voti com-

Cinnamomifera regio.

Franciscus Orellanus.

pos præfecturam auferret. Orellani fluminis ostium quidam multis terrarum spatijs, a Maragnoni ostio abesse volunt: sed nouissimis nauigationibus compertum est, vtrumque fluuium ad Picoræ confluentem coire, iunctosque multis effectis insulis, in mare decurrere, quod non abs re hîc monere visum, & priorem opinionem exempli causa, primâ tabulâ exhibuimus. Maragnoni Orellanique ripa, thuriferis arboribus consita, thus profert quod a loco Margnonum passim vocatur. In hac prouincia ciuilibus Hispanorum armis in mutuam perniciem sæuitum est, quæ prouinciam multis in locis deformarunt, & Indianorum ingentem numerum absumpserunt. Sed hæc ab alijs latius.

Thus Maragnonum.

CASTILIA

CASTILIA AVRIFERA CVM VICINIS PROVINCIIS.
295
300
15
10
5
Nombre de Dios
P. de Catino
Ys. de Perlas
Panama
G. S. Blas
P. de Misas
Tella
Taboga
Ys. de Perlas
Antiqua Dariensis
Golf. di S. Miguel
S. Miguel
Caruchine siue Cap. de Corrientes
R. Primero
Y. de las palmas
Bonauentura
Malpello
C. Quemado
Y. de Gorgona
R. de bueltas
R. de Palmas
Ys. del gallo
P. et R. de Peru
C. de S. Francisco
La Magdalena
R. de S. Iuan
C. de Passao
Digitized by Google

CASTILIA DEL ORO.
VENESVELA
REGNVM.
BOGOTA
REG NVM.
ANDALVSIÆ NOVÆ PARS.
C. de la Vela
Porrete
Cartagena
Zamba
Mompox
Antiochia
Ancerma
Popayan
Timana
Pasto
Caliј
Rio grande
Venezuela
Merida
Pamplon
Marequita
Tunxa
S. Fee
Victoria
Tocayma
Cartago
Tarare
Aruba
Curacao
305
310

CASTILIA NOVA, SIVE AVRIFERA.

BRASILIÆ, Peruuianiſque terris obijcitur Indicę continentis vaſta,& latè patens regio, plurimis diuerſiſsimiſque regnis,ac populis habitata; Nam & Vrabam, Beraguam, Darienem, Popeianam, Cartagenam,Sanctam Martham, Beneſuelam, & quas ſequenti tabulâ exhibemus, Andaluſiam nouam, Pariam, Cumanam,& Cubaguam, vnionum piſcatione diuitem continet Meridiei tractus, ęquinoctij tantum imaginariâ lineâ Braſiliç,Peruaniſque regnis cohæret, à tribus reliquis partibus, Oceani vndis pulſatur,& quà ſeptentrionē verſus inclinata prominet, ex oppoſito Cubę Hiſpaniolæ, & Boriquenæ littora reſpicit; dehinc ſenſim extenuatis littoribus,circa occidentis latus in arctum cogitur tellus,exiguoque adeò concluditur Iſthmo, vt ambo penè inter ſe committantur maria, perruptiſque naturæ catharractis,Septentrio vndis pacifici maris miſceri velle videatur; Iſthmi tota latitudo eſt octodecim aut ad ſummum viginti millium paſſuum,ſed erumpentibus vndique fluminibus, multis in locis laciniata terra,Iſthmum magis coarctat, ſic vt fontes Chagri fluminis,non plus quàm quatuor mille paſſus à mari abſint. Huius bimaris Iſthmi anguſtię Mexicanum regnum, Nicaraguam, & Iucatanas terras, aliaſque ſeptentrionalis Americæ regiones, auſtralibus prouincijs vniunt, atque coniungunt. Iſthmi huius fauces obtinent Panama, & Nominis Dei ciuitas, quarum vtraque Orientis,& occidentis opes,Europæis vtili commercio tranſmittit. Christophorus Columbus tertiâ ſuâ nauigatione, Indiæ continentem primus mortalium attigit;Dehinc funeſtis Hoiedæ & Niqueſſæ calamitatibus, ac Darienſium diſcordijs infamis, ſcena miſeriæ humanę videri potuit. Regionem auri venâ diuitem eſſe, Columbi, & aliorum multorum relationibus conſtat; neque ſecturis aut fodinis tantum vtilem, ſed fluuijs aureas arenas,grumoſque voluentibus abundantem, parum alioqui ferti-

Indicæ continentis Iſthmus.

lis, licèt maizium quibusdam in locis proferat. Olim nudi incedebant; mulieres veste lineâ ad genua vsque prominente contegebantur. Domus erant perquàm amplę, vt interdum in vno vico, duę aut tres tantum mansiones reperirentur CC, aut CCC. hominum capaces. Gens bellicosa, Arma illis arcus, sagittæ, & lanceæ, sagittas veneno inficiunt, lethaliaque vulnera ingerunt. Supra modum crudeles, non tantum inimicos bello persequũtur, & capiunt, captosque fœdis mensis deuorant, sed stolidę vindictæ cupiditate amentes, captiuas in spem prolis matrimonio iungunt, captiuisque, quos ad geniales dapes saginant, sororum affiniumque puellarum coniunctionem indulgẽt, vt prognatos ex tali copulâ liberos, tanquam hostium suorum viscera, cum lubet discerpãt ac deuorent. Dei cognitionem nullam penitus habebant, de animæ vero mortalitate ac immortalitate, non idem omnes sentiebant; nam quidam omnia continuo naturæ ordine vicissim nasci aut interire, vitæque finem animæ quoque interitum statuebant: alijs persuasum erat, animas post mortem deferri ad certum constitutum locum, vbi suauiter degant, continuâque ludendi, edendique voluptate teneantur. In vniuersum tamen gens supra modum procurandis sepulturis dedita, aurum ac gemmas, plumas versicolores, ac alia quoque prędiosiora cũ defuncto recondebat. Quibus verò animæ immortalitas persuasa erat, etiã panem, & potum, & vestes addebant. Sed iã euangelicę lucis gratiâ, & antiqua crudelitas, & incredulitas deferbuit: euangeliũque Catholicorum Regũ piâ curâ, illis in partibus per Antistites & sacerdotes magno cum fructu propagatur, erectis passim ecclesijs & Archiepiscopatibus. Vraba iussu Ferdinãdi regis, Castiliæ aureę siue auriferæ nomen tulit, limites eius à Panamâ Antiochiam vsque pertingunt, & vltra, regio vasta, multis fluminibus, multoque auro, abundat: sed perpetuis pluuijs fœda, & insalubris. Sequitur Popeiana prouincia, in meridie ad Peruuiæ vsque fines excurrens, in Septentrione fluuio Sanctę Marthæ finitur. Sanctæ Marthæ prouinciã Rodericus Vastidas, anno M. CCCCC. XXIIII. detexit. Secundum hanc Benesuelæ regnum; vtraque prouincia multã auri venâ diues. Smaragdorum quêis nihil viridius

Fatuum vindictæ studium.

Castilia aurifera.

Popeiana.

Smaragdorum fictura.

dius vident oculi, hic quoque prouentus. Doctor Gonſales Ximenius aduerſo flumine mediterranea penetrans, primus in notitiam Smaragdorum deductus, cum ex locis mediterraneis, æquatori vicinis adferri didiciſſet, continuatâ aduerſi fluminis nauigatione, ad Bogoti regnum deuenit, à quo, edoctus fodinas haſce vlterius inquirendas, terreſtri itinere, ad ingentem Smaragdorum rupem deductus eſt, tulitque mille octingentos ingentes Smaragdos, Cuius detectionis famâ, ingẽtes diuitias & nominis claritatem ſibi conciliauit. Poſtmodum in multis Peruuiæ alijſque locis æquatori vicinis, paſsim Smaragdorum ſectura frequentata eſt, honor tamen eius rei penes inuentorem Ximenium manet. Miraculo eſt arbor huius continentis, Punicâ arbore maior, ex quâ, factâ inciſione, laudatiſsimum balſamum deſudat, tanto laudatius, quod non decoctionibus, ſicuti in Hiſpaniâ nouâ, ſed inciſionibus, naturali arboris defluxu colligatur, deficientibuſque Ægypti ſeptis, in occidentalibus partibus enatum inueniri haud temerè miramur. Adeò vt ſi Monardo Hiſpalenſi medico credimus, etiam ſi nihil aliud in Occidentem nauigationes nobis attuliſſent, non inutilis fuiſſet Hiſpanorum labor, quum Balſamũ hoc Ægyptiaco balſamo non ſit inferius, ſi mirabiles eius effectus & vtilitates conſideremus, quando ad ea omnia ad quæ Ægyptiacum olim adhibebatur, Indicum hoc balſamum ſit efficax, vt idem author libro.3. ſimplicium medicamentorum ex Indiâ allatorum teſtatur.

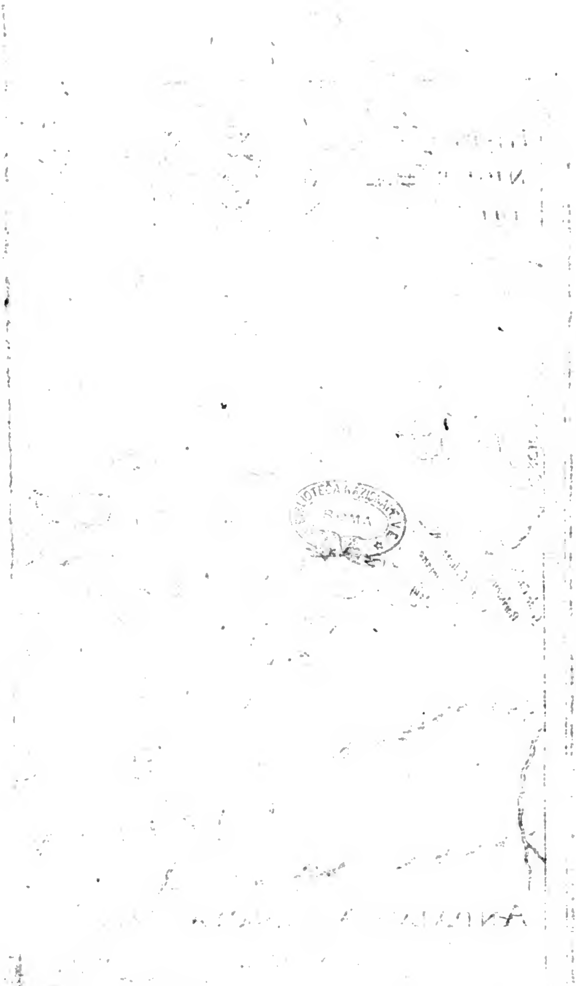
Balſamum Indiæ Occidentalis.

PARIA ET CVBAGVA.

TOTVM hoc Cumanę Pariæ & Cabaguæ littus, a Christophoo Columbo detectum & perlustratum, vnionum margaritarumque piscatione perquam celebre est; Cubagua Orientis lateri adiacet, nullo frugum prouentu beata, lignorum & aquæ dulcis cum primis penuriâ premitur, ligna ex Margarita insula, aquam ex Cumanę regionis ostijs petunt. In Pariâ passim ingentia coccinei siue brasilici ligni nemora, lucusque: arbores ipsæ in non credibilem altitudinem excrescunt: fama est plerasqne vix sedecim virorum brachijs concludi aut complecti posse. Gignit hęc regio & cassiam fistulam. Hisce in partibus reperitur monstrosum illud animal quod vulpino rostro cætera simiam ferè refert, ac si quando aliò proles transferat, vtero exteriori in modum crumenæ inuolutas defert; Domus habent ligneas palmarum folijs contectas. Rebus familiaribus intentę mulieres, agriculturam exercent. Viri arma tractant, aut venationibus indulgent. Statis anni temporibus totum hoc Cubagųę & Pariæ littus rubrescere autumant, quod florentium generantiumque ostrearum signum esse volũt. Sequitur Parię, Cumanæ, & Maracapanæ ora. Pariæ littus tantâ gratissimorum odorum suauitate fragrat, vt renascentis veris patria iure censeri possit. Cumanæ Parięque regionis incolæ, ebrietatibus tripudijsque supra modum dediti, olim nudi incedebant, animæ immortalitatem credunt, easque post obitum ad viridantes secretosque elysios campos deferri sentiunt, vbi genio indulgeant continuisque compotationibus atque tripudijs tempus traducant; quinimo animas vocantes respondentesque sese audire persuasum habent, si quando in cauis vallium penetralibus Echûs vocem percipiãt: sed quàm verè Echo aëris & linguę filia verba aliena insequitur, vocemque siue mente gerit, tam à vero Cumanorum abest sententia. Ad meridiem tendentibus occurrit Andalusia noua, Bogoti regno vicina, & Smaragdorum prouentu nobilis. Carybana

Cubagua.

Paria.
Cumana.
Maracapana.

HISPA: NIOLÆ PARS.
Septentrio
Occidens.
P. Quises
Zacheo
BORI: CHEN.
S. Gioan
S. Germain
El Bolan
Virgines
S. Crus
Aues
C. Roxo
Buen Aire
Roques
De Aues
Roca
De Orchilla
Y. Blanca
Margarita
Tortuga
G. de Cariaco
Barbaruata
C. de Collare
Curiana
Higuerotto
Ys. de Perito
Maracapana
Checherebice
S. Fee
CVMANA
Cariaco
Caribes
Tacari
Iumbi
Neberi
CARIBANA.
ANDALVSIA NOVA.
R. Negro
315
320
20
15
10
5

RESIDVVM CONTINENTIS CVM ADIACENTIBVS INSVLIS.
325
330
20
15
10
5
Sombrero
Anguilla
S. Martin
S. Bertholomeo
Barbada
Antiqua
Desseada
Guadalupe
Marigalante
Dominica
Matitina
S. Vincent
Barbados
S. Lucia
Tabago
Grenata
Antillarum Archipelagus
Fonsequa siue Sancti Bernardi insula
Oriens.
CVBAGVA
P. la galera
La Trinidad
Acripana
Aldea de Caribes
PARIA
Mont Espesso
R. Grande
Terra llana
P. Baxo
R. dulce
R. de Canoas
Ancones
R. de lagartos
R. de Vincente Pinçon
R. de Noio
R. de Baxas
R. de Corrientes
R. de fumos
C. de Buelta
El Ancon
Atalaya
R. de Pracel
C. de Norte
ridies.

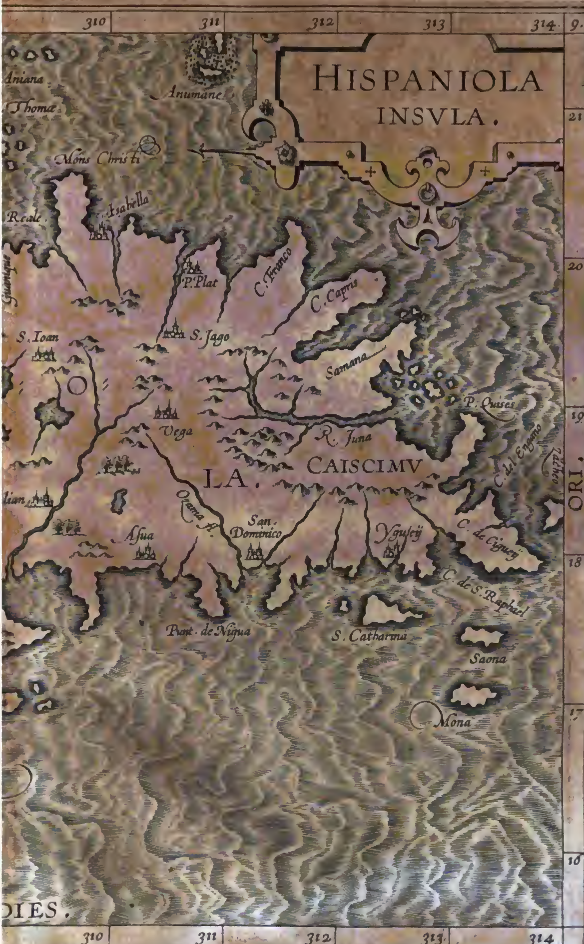
bana deinde Carybum anthropophagorum patria originaria, vnde tanquam ex equo Troiano per vniuersum occidẽtem insulasque vicinas, certissima humani generis pestis inundauit. Efferum & sanguinarium hoc hominum genus, nullis commercijs nullisue blanditijs allici aut demereri vnquam potuit, sed innatâ crudelitate constanter humani sese generis hostes ferunt & profitẽtur, multâ humani sanguinis siti, fœdisque dapibus, quas auidè appetunt & in vẽtris ingluuiem demittunt, infames; quę lues vniuersum occidentem peruagata, ingentem illis populis terrorem intulit, tantumque crudelitatis opinione valuerunt, vt centum Indiani visis decem Caribibus, nullâ tentatâ pugnâ, extemplò fugam capesserent. In occidentali limite huius tabulæ, conspicitur Curiana, vbi auri cõmmercia & exploratorij siue lydij lapidis, ac stateræ ponderumque auri vsum, Hispani magnâ cum admiratione inuenerunt. Curianæ Parięque littora multis vndique insulis cinguntur, & septentrionem respicientibus Antillarum insularum Archipelagus occurrit, inter quas Dominica, Matitina, Guadalupa & alię vicinę. Ab hoc tractu ad Occidentem prospicientibus Borichenę, siue Sancti Ioannis insula apparet, vulgo a portu diuite, propter diuitem auri venam quam inexhaustis profert generosa metallis. Insula in longitudine porrigitur ad quinquaginta penè milliaria, in latum patet duodecim aut septendecim, maximâ suâ latitudine ad octodecim penè miliaria germanica comprehendit. In insulæ meditullio montem esse antumant, ex cuius radicibus totius insulę flumina prorumpunt: Cairabonus fluuiorum maximus, ad septentrionem decurrit, cumque omnes aureis glareis arenisque fluant, septentrionale tamen latus generosioribus fodinis commendatur. Meridiana pars portuosior, frugibusque beatior, Maizium cæteraque necessaria vitæ producit. Columbus secundâ suâ nauigatione hanc insulam detexit; sed Iohannes Pontius Legioniensis pacificatâ prouinciâ insulanos domuit, et Caparram in Septentrionali parte ædificauit; sed relictâ Caparrâ propter ingentem aëris insalubritatem, conuersâ ad occidentem habitatione, Guanica, iuxta ingentem insulæ sinum in fronte occidentis, habitari

Carybes.

Ins. S. Iohannis a portu diuite.

cœpit anno à nato Christo M. CCCCC.X. sed propter insectorum molestiam, citò quoque deserta, & monstrante Sotto Maiore, Aguadam deducta Colonia est. Anno M. D.XI. Borichinienses rebellarunt, vocatisque in auxilium Caribibus multos Hispanorum obtruncarunt, sed mox victi & in ordinem redacti quieuêre. Hoc tumultu memoriæ proditum est, Berezillum canem stipendia meruisse, multosque insularium dilacerasse.

305
306
307
308
309
CVBÆ
IN
SVLÆ PARS
Cubanaca
Baracca
Port. Absconsus
Himagua
Tortuga
P. Natiuitat
P. Concept.
Vallis Paradisi
HISPA
P. S. Nicolao
Cuspis Mayaci
NI
Caymuto
Guanaba
OCCI.
Jaquana
GVACAYARIMA
C. Tiburon
Nauaza
Cauana
Yaquimo
Caiio
MERI
21
20
18
17
16

HISPANIOLA
INSVLA.
310
311
312
313
314
9.
21
20
19
18
17
16
Aniana
S. Thomæ
Anumane
Mons Christi
Isabella
Reale
P. Plat
C. Franco
C. Capris
S. Ioan
S. Jago
Samana
P. Quises
Vega
R. Juna
CAISCIMV
LA.
C. del Engano
ORI.
Asua
Ozama fl.
San. Dominico
Yguseij
C. de Ciguey
C. de S. Raphael
Punt. de Nigua
S. Catharina
Saona
Mona
DIES.

HISPANIOLA.

HISPANIOLA prouinciarum totius occidui orbis antiquiſsima, Cancri tropicum inter & æquinoctialem circulum ſita, ab oriente ad occidentem in longum porrigitur. Oriens clauditur longo inſularum agmine, ab occidente Iamaicam & Cubam reſpicit; quà in latum protenditur ad ſeptentriones aut Auſtrum inclinat. Septentrionis latus ad Cancri tropicum fertur; à meridie quantumuis longo ſatis interuallo, occurrit continens terra auriferę ſiue nouæ Caſtiliæ. Hanc inſulam primâ nauigatione Chriſtophorus Columbus detexit, anno reparatę ſalutis milleſimo quadringenteſimo nonageſimo ſecundo, habitatoribuſque frequentem inuênit, à barbaris Hâitti dicebatur, propter montium aſperitatem, interdum etiam Quiſqueia & Cipangi, a primis occupatoribus vocata eſt. Hos barbarorum Cabalicę memorię ex Matitinâ Inſulâ, quam alij S. Crucis terram vocant, veniſſe memorant: nam cum ciuilibus factionibus inter ſeſe diſsiderent, & vna pars acri prælio attrita eſſet, victi relictâ victoribus auitâ inſulâ, cum liberis & coniugibus nouas quærentes ſedes, ad exiguam inſulam in fluuij oſtio delati, gaudentes in terram exiliêre; egreſsique cum maiorem ripam detexiſſent; admirantes terrę illius amplitudinem, Quiſqueiam patriâ linguâ nuncupauêre, propterea quod illam totius vniuerſi, aut totum, aut partem maximam reputarent, cumque progeſsi, ingentium aſperrimorumque montium crepidines conſpexiſſent, Hâitti, hoc eſt, aſperam dixêre. Cipangi quoque nomen poſtea tulit, à ſimilitudine montium quos in patriâ habuerant, quorum deſiderio totam inſulã eodem nomine ſignarunt: eoque effectum eſt, vt Columbus primâ ſuâ nauigatione ad Zipangri orientis inſulam ſe delatum putaret, cum Cipangi, aut Cibai mentionem audiſſet. Accidit hæc tranſmigratio vltra centum annos ante Columbi aduentum. Sed Columbus diminutiuo Hiſpaniolæ nomine illam inſigniuit, diſsimili prorſus ratione ac barbari, qui ex paruâ Matitinâ in ingentem

Hiſpaniolæ detectio.

Origo primorum habitatorum.

Nominis ratio.

gentem hanc terram commigrantes, propter amœnitatem & amplitudinem Quisqueiam vocarant, quasi parua foret præ Hispaniâ, ex quâ ipse nauibus aduectus erat. Exigua terræ distantia, ab æquinoctij circulo efficit, vt exiguà illic toto anno dierum noctiumque sit diuersitas, aut inæqualitas. Cum cancrum sol percurrit, continuus penè lucis vsus mira illic aëris temperies, quando neque calor immensus, neque frigus immodicum, quantumuis in quibusdam montanis partibus, vbi altissimarum rupium moles conspiciuntur, frigora intentiora sentiantur. Toto anno arboribus hic suus stat honos, neque defluunt folia, nisi noua subnascantur, frutices herbæ & legumina, quæ ex Hispâniâ huc importantur, mirâ fertilitate luxuriant, breuique temporis spatio adolescunt. Frumentum in locis montanis frigidioribusque melius prouenire, experientia docuit. Regio est portuosa, & multis fluuijs irrigua; pręcipuam tamen & amœnitatem & commoditatem inhabitantibus pręstant quatuor ingentia flumina, quæ in ipso insulę vmbilico, delapsa ex altissimorum montium iugis, in diuersissimas mundi partes abeunt: Iuna ad orientē, ad occidentē decurrit Attibunicus, Iacchous septentrionalibus, Nâibus meridionalibus aquis miscetur, sic vt quadripartitò insula diuidatur.

Insulæ diuisio per flumina.

Sed quo tēpore Columbus primùm huc delatus est, quinque potentissimi reguli siue Cacici, quibus minores parebant, insulā obtinebāt. Oriētalem insulę partē tenebat Caiagoia, mediam insulę planitiem Guariouexus occupabat, Occidentalē partem & Xaraguā Beheccius regulus obtinebat, Guacanarillus Borealis partis dominus erat. Hęc littora Christophorus Columbus primâ suâ nauigatione detexit, ictoque cum Guacanarillo fœdere arcē erexit, presidioque XXXVIII virorum communiuit. Reliqua montana occupabat Caonabus, regulorum omnium potentissimus. Inde prouincia in quinque partes aut præfecturas à quibusdam diuiditur, quarum prior quæ orientalem insulæ partem respicit, Caizimu, id est principiū, vocatur; cuius fines a primâ & vltimâ orientis fronte, ad Ozamam fluuium, in cuius ripâ sancti Dominici ciuitas extructa est, producuntur; in Septentrione Haitti mōtibus & Iunâ fluuio terminantur. Secunda in meditullio insulæ,

Insulæ per præfecturas diuisio.

Huhabo

Huhabo incolis dicitur. Tertia pars occidentē solem respicit, vocaturque Quisqueiorum linguâ, Caiabo siue Caihabo. In Septentrione Cibanijs montibus, & Iaccho flumine terminatur, & ad Naibæ vsque fluuij fontes excurrit. Bainoa septentrionalia tenet; a Caibo ad insulæ vsque finem occidentem versus sese extendens, residuum totius insulę Guacayarima, hoc est, finem, tanquam posteriorem, & magis arctam seu strictam insulę partem appellauêre. Sed hæc barbarica nomina nunc parum frequentantur, successu temporis nouis subinde impositis aut vsitatis. Inter cætera huius insulę admiranda, in orientali parte in editissimo monte conspicitur spelunca, quingentis haud amplius passibus à mari distans, cuius introitus portam alicuius magni palatij refert; in hoc specu per densos subterraneosque meatus, ingenti impetu flumina per quinque millium stadiorū spatium ferri audiuntur, tanto ruentium aquarum strepitu, vt si quis propius accesserit, ad tempus surditate mulctetur. Hæc aquarum confluentia in lacum ingentem concrescit, in quo Charybdes, Syrtesque vndarum breuibus infesta loca. Est pręterea in Bainoâ ingens lacus, Indi Hagueigabon, nostri mare Caspium vocant, is infinitis vndique fluuijs auctus, nusquam tamen excurrit aut exoneratur, sed cuniculo absorbetur, creditur, neque vanis coniecturis, insulam aut rupes hasce spongiosas, per subterraneos meatus maris aquam recipere, quando multitudo inibi marinorum maritimorumque piscium inueniatur, totusque sit salsus aut amarus. Terrestre hoc mare ventis agitatum, sæpe multas Indianorum lintres siue canoas euertit, aut demergit. In huius lacus medio insula Guarizanca conspicitur, piscationibus frequens. Alij insuper quantumuis minores in hac insulâ sunt salsi lacus. Est quoque Maguanæ lacus, pręstantissimis aquis nobilis; salis hîc ingens prouentus, nam & in montibus, ad instar cristalli limpidi effoditur. Vltra supradictos lacus ingens etiam fluuius in mare salsus decurrit, quantumuis infinitis riuulis fontibusque aquæ dulcis auctus. Auriferam fuisse, iam inde à Columbi temporibus repetitæ nauigationes demonstrant. Gonzales Mendocius totum orientale insulæ latus, præter septentrionalia littora, auriferis fluminibus decurre-

Mare Caspium.

Aurearum venarum vbertas.

re testatur. Fama est Cibauijs in montibus, tam vehementes luxuriantesque auri venas prouenire, vt ad instar plantæ vineçque è terrâ prorumpant, aut excrescant: quod in Hungaricis quoque fodinis, vsu venisse relatum, nemo miretur, quando haud ita dudum infanti septenni in Silesiâ aureum dentem agnatum proru-

Dens aureus Silesij pueri.

pisse, multorum testimonio constet. Incolę naturâ ociosi & desides, victum sine labore parabant, piscationibus dediti, nudi incedebant. Rerum omnium vnum motorem inuisibilem credebant, cætera erroribus inuoluebant: sed diuinâ pręueniente gratiâ in euangelicę veritatis lumine suauiter conquiescunt. Procedente tempore sacchariferis eò translatis arundinibus, fabricatisque molis terendis cannis, institutisque officinis, ingẽs sacchari prouentus, & secundum fodinas, præcipuus esse cœpit. Insulæ caput, Sancti Dominici ciuitas, cuius occasione tota insula vulgariter Sancti Dominici nomen tulit. Illic regius senatus, & Archiepiscopalis sedes, quinque sodalitijs siue monasterijs celebris. De huius insulę situ, mirandisque aut nouis, qui plura requirit, adeat Domini Petri Martyris decades Oceanicas, præcipuè decad. 1. lib. 3. & decad. 3. lib. 7. 8. & 9. Thomasij Porchaccij librum de insulis, & Gonzalis Mendoçæ Sinarum Historiam part. 2. lib. 3. c. 3.

CVBA

295
TROPICVS
G. de S. Blasio
P. S. Marco
CANCRI
I. de Agua
B. Honda
Hauana
P. Matancas
Xaqua
C. de S. Anthonio
P. de S. Anthonio
C. de Corrientes
C. Ligroso
P. de S. Iulian
S. Iago siue Y. de Pinas
Iardines S. Xphori
S. Christophori
CVBA
Beuelosa
Camareo
S. Trinitatis
Cap. Camareo
IVCATANVS SINVS.
Caÿman mag.
20
Caÿmanes
CVBA INSVLA ET IAMAICA.
295
300

305
10
Jardines del Rey
S. Georgij
Zauana
P. Manatis
P. S. Jago
Is. verde
P. Principis
S. Christo
Isabella
P. Ricco
P. Patri
Qui bimaca
P. S. Andreas
P. de gallinas
Salinas
IN:
Albaiamo
Caput
Baracoa
Mota
SV: LA.
S. Iacobus
Tor quino
Cuspis Maiaci
20
P. del Rey
C. de Cruz
de la Regina
Guanabæ ins. pars
Nauaza
Caimut
Js. Melilla
Guanagata p.
Anton p.
C. Morante
Seuilla
IAMAICA
HISPANIOLÆ
PARS
Tiburonem cap.
Oristan
Lago
Yabaque ins
305

CVBA ET IAMAICA.

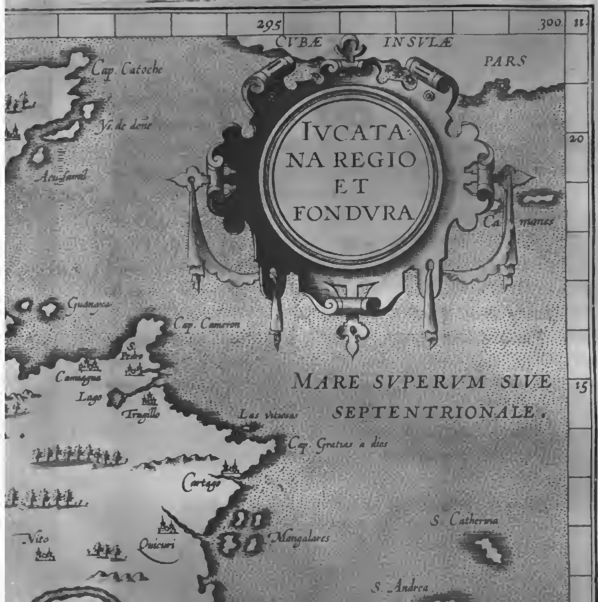
CVBA ex maioribus Occidentis insulis, ab oriente ad Occidentem solem vergit haud secùs atque Hispaniola, cui ab oriente contigua est. Occidens Jucatanas terras, Mexicanum, & Guastacanum fretum despectat. Septentrio cancri tropicum contingit. Meridies Iamaicam ac indè terram firmam Indicam, quantumuis longo satis interuallo, respicit. In longitudine maior est Hispaniolâ, latitudo non respondet, sed tamen quà maxima est, Hispaniolæ latitudinem penè æquat. Columbus hanc insulam secundâ suâ nauigatione, Iohannãm nominauit, sed ab incolis Cubam vocari intellexit: postea iussu regis Ferdinandi (cuius auspicijs detecta erat) Ferdinandinæ nomen tulit. Sunt qui A. & O. vocatam dicant, sed hoc nusquam deprehendi, benè portui à Columbo huiuscemodi nomen inditum, testantur genuini illius temporis scriptores. Regio montibus aspera, & syluis horrida, sed fluminibus irrigua, dulcibus salsisque stagnis frequens, vnde hic quoque salis copia; est & auraria, nam & montes affatim auri præbent generosis secturis, & flumina aureis passim arenis fluunt. Sex vrbibus habitatur, quarum metropolis Sancti Iacobi colonia flumine portuque insignis, reliquæ ciuitates parum habitatæ perhibentur. Miraculo est conuallis quindecim passuum millibus à Sancti Iacobi coloniâ distans, ingentibus saxeisque globis repleta, ita ludente naturâ ac si mancipiorum operâ eò conuecti essent. Vlterius orientem versus progrediendo, apud portum Principis, fons bituminosus assiduè picem euomit. Serpentes, quorum hic ingentium copia, in delitijs olim fuisse memorantur. Incolę, quo tempore insula detecta fuit, nudi incedebant, sicut in Hispaniolâ, & vt vnò verbo concludam, omnia naturalia atque exotica ibi reperiũtur, aut crescunt, quæ in Hispaniolâ proueniunt. Ipsa gens naturę benignitate contenta, neque meum neque tuum aut exitialem pecuniam nouerat, sed omnia in communi possidebat, sicuti solem & aquam natura ex

ęquo omnibus largitur: apertis itaque viuebant hortis, & sine legibus suapte naturâ rectum colebant, tantum euangelij lumen aberat, quod nunc illis diuinâ benignitate illuxit.

IAmaica, quam nunc Sancti Iacobi insulam nuncupant, inter decimum septimum & octauum latitudinis gradum posita, in oriente Hispaniolę, à septentrione Cubæ vicina est. Meridies sancti Bernardi insulas, & Cartagenam respicit. Occidens Iucatanas terras, seu Fonduram versus fertur. Iamaica quinquaginta miliaria in longum protenditur. Regio fertilis est, gratâ aëris salubritate, & armentorum prouentu, quem viridantium herbarum, limpidissimorumque fontium promouet vsus. Auraria quoque esse perhibetur. Gens lege, ritu, moribusque in nullo ab Hispaniolensibus, Cubensibusque discrepat, tantum ferociores fuisse memorantur. Frequens olim cultoribus erat, nunc incolis aut ferro aut mortalitate absumptis, rariùs culta, duabus tamen ciuitatibus habitatur; quarum primaria Siuiglia, siue Hispalis, in quâ, Ecclesia cum Abbatiali dignitate, vbi primatum gessit Petrus Martyr Anglerius Mediolanensis, vir in tractandis Indicis rebus diligens. In ipso insulæ meditullio mons est, sed sensim omnem in partem ita sese inclinat, vt exscensum facientibus, terræ superficies plana appareat. Hanc insulam Columbus secundâ nauigatione detexit, cumque vltimâ suâ nauigatione, conuersis velis huc delatus esset, desciscentibus à suâ authoritate militibus, primùm hîc ciuile bellum, prima hic agmina in sua viscera seuientium occidentales viderunt. Didacus Columbi filius, anno millesimo quingentesimo nono, insulanos rebellantes subegit, & Iamaicam coronæ Hispaniç stipendiariam tributariamque reddidit.

IVCATANA

285
290
Ys. de Negras
Ys. de Arena
Golfo de Mexico.
Triangulo
Salamanque
Zaques
Atalia
Campeche
Sevilla
La Sacra
Marangua
Iucatan.
Merida
Champoton
Golfo triste
S. Juan de Lisa
Ioctepec
Cumata
Quazequalco
Tanasco
Xicalanca
Hispa. Novæ sive Mexic. Provinciæ pars.
P. de Higueras
Chetemal
Vilaltan
Nacendelan
Guatimala
R. Grande
Fondvra
Tapaian
Malince
Masaia
Namasi
Nicaragua
Golfo de Papagalli
Segovia
Naco
Porto de velas
Nica
Chira
Leon
Recileio
Granata
C. Blanco al. S. Lucar.
C. S. Maria
Mare inferum sive Occiduum alijs del Sur.
Ys. de Cano
S. Cruz
Ys. de Cocos
20
15
10
5

295
300
CVBÆ INSVLÆ PARS
Cap. Catoche
IVCATANA REGIO ET FONDVRA
20
Cap. Cameron
S. Pedro
Camagua
Lago
Trugillo
MARE SVPERVM SIVE SEPTENTRIONALE.
15
Cap. Gratias a dios
Cartago
Mangalares
Quicuri
S. Catherina
S. Andrea
Desaguadero
10
Vraca
Cariai
Nombre de dios
RAGVA.
Cerebaro
VERAGVA.
Sebacos
Natan
Panama
C. Berica
P.o Guerra
Ys. de S. Maria
Quacare
Ys. de bonauentura
Tararequi siue yslas de las perlas
5
Mapelo
295
300

IVCATANA REGIO.

IVCATANVM littus vastis cinctum penè fluctibus, a primis detectoribus insula reputabatur; Franciscus Ferdinandi Cordubensis, tribus carauellis anno à nato Christo M. CCCCC.XVII malè sano ausu, has terras adijt, diuitiarum tantum famam, & euidentia crudelitatis signa referens. Didacus Velasqueus auditâ relatione Francisci Ferdinandi, anno sequenti Iohannem Grialuum cum quatuor carauellis, certiora de Iucatanâ regione exploratum misit; is ex portu Cubensi ad Cozumellam, siue Sanctę Crucis insulam, hinc Campechium, alij S. Lazari oppidum vocant, deinde Campatonum delatus, totam Iucatanam peninsulam ab eâ parte lustrauit, Tauascum vsque peruênit, Hispaniæquę nouæ terminos attigit, & detexit. Oppida illis in partibus in morem nostrum ædificata, turritas domos, templa magnifica, vias plateasque ordine stratas, sese conspexisse retulit. Ingens laborati auri pondus promiscuis permutationibus pro sericis laneisque vestibus, vitreis calculis, ac tintinabulis consequutus est Grialuus. Specula nostratum parui faciebant; quia lucidiora ex quodam marmoris genere ipsi habebant. Orientalem huius terræ partem tuetur insula Acusamila siue Cozumella, quam Sanctæ Crucis vocant, propterea quòd quinto Nonas Maij, quo die ecclesia salutiferæ crucis inuentionem anniuersariâ solemnitate ouans concelebrat, Grialuus eò appulerit; modico interuallo à continente abest, patet in circuitu ad octo mille passus: summa hîc aquæ penuria, melle abundat, sed incolę ceræ vsum ignorabant. In abditâ huius insulæ parte, inuentum est templum quadrato lapide constructum, multâ religione celebre, in cuius meditullio crux visebatur decem palmos alta, quam incolę adorabant, conceptisque votis plumas petebant, quas, hac adoratione consequi & obtinere sese posse credebant: quę res faciliores illos reddidit ad suscipienda Christiana sacra. Vndè tamen hic adorandæ crucis ritus processerit aut promanarit, plane incertum

Acusamila insula.

est; Petrus Martyr Anglerius Mediolanensis refert, incolas à maioribus suis accepisse, quondam per has terras virum sole lucidiorem pertransisse, qui in cruce passus fuerit, eâque de causâ crucis memoriam semper illis venerandam fuisse. Huius insulę & Iucatanæ terræ habitatores, iisdem vtuntur moribus: bellicosi sunt, & propugnatores egregij habentur, primosque in terram egredi ausos malè mulctarunt, arma sunt lancea, gladius, arcus, & sagittę, in pręlium euntes, galeas ligneas, thoracesque ex gossipio habent, in pace nudi & sine armis passim incedunt, captos in bello dijs suis crudeliter immolabant, à carnibus tamen oblatorum abstinebant, deficientibus captiuis aut noxijs, in causam sacrificij, pueros puellasque a finitimis, permutationibus comparabãt. Totus huius terræ tractus auro gemmisque abundat. Grialuus in piscatoriâ lembo siue Canoâ nouem piscatores aureis hamis piscantes deprehendit, & auream cataphracti equitis integram armaturam à Pontonchano rege habuit, multaque alia hac nauigatione, preciosa permutationibus consequutus est.

IVCATANIS vicinior est Fondura, media inter Iucatanam & Nicaraguam. Regio fertilis est, omniumque ad vitam humanam spectantium abundantissima. Cerę hic & mellis perinde atque apud Iucatanos copia ingẽs. Aurum & argentũ in nullo vsu aut honore erat; abundat alioqui regio aurarijs fodinis, sed nemini effodiendi cura erat. Mexicanorum moribus, vitæque ferè institutis vtebantur, sed Nicaraguensium superstitionem & idololatriam sequebantur, quæ aduentu Hispanorum, & Catholicæ fidei professione postmodum antiquata est. Trugillum Coloniam hic deduxit Franciscus Casanus, anno M. CCCCC. XXV nomine ductuque Ferdinandi Cortesij. Sed Columbus anno M.CCCCC.II. prius totum hoc Fonduræ latus quartâ suâ nauigatione ad Nominis vsque Dei portum detexit, quęrens peruij alicuius freti angustias, per quas ad vltimum orientem nauigari posset, sed irrito conatu, Hispaniam repetens, mox fato functus, alijs huius glorię materiam reliquit.

Nicaragua

NIcaragua a Septentrione Fondurâ clauditur, in meridie inferi siue pacifici maris vndis alluitur, ab ortu septentrionalis oceani fluctibus pulsatur. Regio populosa ingentibusque arboribus perquam amœna, sed quæ ab aëris potiùs salubritate, quã diuite metallorũ vena cõmendetur. Caput gentis est Legio & Granata, has Colonias Franciscus Ferdinãdi deduxit. In medio regionis ingẽs lacus cõspicitur, multis vrbibus frequẽs, cuius initium vix octo aut decem passuum millibus abest ab occiduo seu infero mari, paulatimque versus ortum sese protendens, in ingentem lacum multis insulis habitatum concrescit, ripis deinde conclusus in mare septentrionale effunditur, sed ad instar maris Oceani æstuans, crescit atque decrescit. Mare hic impetuosum est, mõstrisque marinis infestum, quæ cum vmbilico tenus extant, altissimarum nauium antennas æquant aut superant. Incolæ albi potiùs, quàm ærei coloris sunt, capillos & barbam abradunt, corpus expilant, cirro tantum capillitio in vertice retento, faciem fissuris deturpant. Fures rasos expilatosque, ei cui furto nocitum est, in seruitutem dedunt, deditus, nisi mox sese redimat, idolis immolandus hostia ducitur: nam & hic humanis hostijs litant, bellorumque in istis partibus vnica penè causa est, captiuorum conquisitio in regni expiationem. De antiquis Nicaraguensium consuetudinibus, nihil attinet dicere, quando erectis passim cathedralibus ecclesijs, Christianam religionem susceperint. Ipse rex Nicaragua (a quo prouinciæ nomen mansit) cum vxore & liberis vniuersâque aulâ, ac plus quàm IX. M. subditis, vno tempore sacro baptismatis fonte, abluti sunt. Hoc tamen memorabile apud Nicaraguos inueni; quod duplici olim sacrificotum ordine, superstitiones suas peragebant, quorum vnus sacrificiorum superstitioni, alter confitentium expiationi miro silentio operam dabat: reserasse aut protulisse aliquid ex auditis detectisque peccatis, piaculũ ducebant morte puniendum. A receptâ fide Catholicâ nihil grauius tulere, quam vetustum & receptũ sacrificiorũ morẽ aboleri, sublatis quippe humanis hostijs, omnẽ penitus belli causam sublatã, elãguescenteque animi robore, arma sua rubigine obduci, & bellatrices manus aratro alligari, querebantur.

HISPANIA NOVA.

HISPANIA noua magnis terrarum ſpatijs diſſecta, à Tauaſc●,ſeu mauis, Grialui flumine occidentem verſus excurrens, ad Sancti Michaëlis & Culiacanas vſquè terras protēditur. Septentrio finitur Grauatâ nouâ, alijſque regionibus noui Mexicani regni nomine nunc ſignatis. Auſtrale littus pacifici maris vndis abluitur; Occidentalē, ſeu mauis, Nouam, aut vt alij, Magnam hanc Hiſpaniam,fortuna Iohannis Griſalui, & Ferdinandi Corteſij viuida virtus primum aperuit; quando capto ſubactoque potentiſsimo harum terrarum principe Motezumâ, deuictiſque rebellibus poſtmodum Mexicanis, totã prouinciam peruagatus, Hiſpanici illam iuris fecit. Comprehenditur hac Hiſpaniæ nouę tabulâ, præter Guatimalam, Guaſticana, Mexicana, Mechuacana, Galicia noua, alięque prouinciæ: quę omnes inter ęquinoctialem, & Cancri tropicum penè concluduntur, ideoque dierum noctiumque exigua hîc diſcrimina,& perpetuum penè ver; menſibus Iunio,Iulio,Auguſto,atque Septembri aſsiduæ pluuię, leniumque ventorum ab vtroque mari commodiſsimi flatus, diurnos,æſtiuoſque calores diſijciunt ac temperant, quę vera eſt ratio cur iſtic ſub tropico ęſtiuo commodè habitetur, contra antiquorum philoſophorum opinionem. Sed vt cætera tranſeam, miraculo eſt Temiſtitanę vrbis ſitus magnitudoque quæ Venetæ vrbis in morem, vndique pernauigabilis, ſita eſt in conualle Mexicanæ prouinciæ; vndè poſtea frequentioribus calculis,ciuitati nomen manſit. Vallis hæc,aſperrimis altiſsimiſque vndique penè concluſa montibus,ad ſexaginta milliaria,aut CC.LXXX. Italica,in circuitu patet. Solem inter orientem,& Septentrionem, euaneſcentibus montium anfractibus, planior eſt regio. In radicibus montium ingens lacus naſcitur,pars illa quæ montium radicibus propior, eſt vſibus humanis conueniens, dulces hauſtus prę ſtat,ad humanæ neceſsitatis leuamen, perpetuis quondam riuulis aquęductibuſque per totam vrbem diductis: ſed alia, quæ

Mexicanæ vrbis ſitus.

maior

265
270
30
25
20
15
GRANATÆ NOVÆ PARS.
Ometlan
Laguna de Calderon
CVLIACANA.
Perlatan
Quinecha
Laguna de Isleo
Cap. blanco
R. de S. Sebastian
S. Michaelis Colonia
TROPICVS
CANCRI.
Aqua cara
GALLICIA NOVA
Chiametla
Palud. Mechoac.
Centiquipaque
P. de Xaliso
Compostella
Ameca
Purifica tio
P.S. Anthonij
P. de Natiuidad
P.S. Iacob. de buena vista
Colima
MARE
DEL
SIVE
HISPANIA NOVA.

275
280
285
30
25
20
15
FLORIDÆ PARS.
R. Brabo
Cacos
Culias
Medanos de la Magdalena
Vachus
S. Iuan de vlua
R. de Palmas
Tamaca
Lago falso
PANV
CO.
MEXICANVS SINUS
Tamapul
S. Iacob. val
Tanzale
Panuco
V. de lobos
Tacetuco
Salinæ
C. Roxo
Tuspa
Almeria
Cazeres
Torre blanco
Mexico
Angelos
Villa Rica
Zempoallan, alijs Hispalis
Marila
Vera cruz
S. Ian de Liza
Quasaqualco
Lempa
Catalutla
Acapulco
Tauasco
R. Baxo
Guatulco
Tres islas
Dos farallones
Caxulta
R. dolce
Guatimala
ACIFICVM.

maior pars est, prorsus salsa decurrit, & in morem Oceani æstuat, incrementaque ac decrementa maris sentit, aut imitatur. In hoc salso lacu sita est Temistitana siue Mexicana ciuitas, non quidẽ in ipsius lacus medio, sed quà terris propinquior est. In ripis vtriusque lacus, multæ ac magnę ciuitates numerantur. Inter salsum dulcemque lacum in ipso introitu Mexicalcingo cõspicitur. Mexicana ciuitas tribus passuũ millibus, hoc est, duodecim Italicis milliaribus, in circuitu patêre perhibetur, ex orientis latere nõ nisi nauigijs, vniligneisque Canois ad vrbẽ iter patet, alijs tribus partibus continẽti iungitur, peramplis atque longinquis instratis vijs siue pontibus; via quæ ex Mexicalcingo ducit ad octo, alia, ad milliaria sex Italica patet, breuissima vnius milliaris Italici spatio a cõtinente abest; Vię istæ tanquã ad Lesbiã regulã ductæ, ad mediũ vsque ciuitatis penetrabant, vbi forũ vęnalium amplis porticibus circumseptum, quod magnâ coeuntiũ vndique ciuium frequẽtiâ celebratur, quãdo assiduo mercimonij genere, indies vltra triginta millia ementiũ vendentiũque eò cõfluãt, dispositis miro ordine tabernis, singulis mercatorũ seu mercimonij collegijs stationibus discretis: nã & qui aurum factum infectumue, qui gẽmas, specula, qui auium plumas, qui pannos, vestimentaque, qui panẽ, aut frumentũ, quique alia ad victũ corporisque sustentationẽ, vel ad gazam, eaque quę in æstimatione regiâ sunt venalia proponebant, stationibus distinguebantur, neque promiscuè, & confuso, vt apud nos, ordine cuiquam prostare permittebant. Medio in foro domus perampla erat, decem virorum statio, qui incidentes fori contentiones dirimebant, maleficosque legum rigore puniebant. Innumera hic conspiciebantur templa, ipsi Meschitas vocant, vbi suo more idolis litabant. Inter cætera vnum maius, cuius area tantæ erat capacitatis, vt designando amplissimo castro sufficeret, circuitus perpetuo muro, & quadraginta altissimis turribus claudebatur, in his regum principiumque sepulturæ, singulis capellis distinctæ. Sacrificijs humanis indulgebant, impurisque suis idolis singulis annis plusquam viginti puerorum millia ferali ritu immolabant. Incolæ egregii mechanicorum operum magistri, industrii & sagaces habentur. Mulierum quoque multi-

tudine gaudebant, inter multas tamen vna erat pręcipua, cuius filij parentibus succedebant, reliquæ pellicum loco, earumque filij spurij aut naturales. Sed incolis postmodum ad christiana sacra perductis, immanes istæ & truculentę consuetudines relictę, & virtute euangelici verbi, humanitas & beneuolentia successere. Cortesius deuictis rebellibus Mexicanis, receptam & euastatam ciuitatem, de nouo restaurauit, concessis vectigalium, hospitumque recipiendorum immunitatibus; sed vrbem ad continentis littus transtulit; obturatosque ac intercisos bellicis motibus aquęductus clausos tenuit: sic vt iam alia Mexicanæ ciuitatis sit forma, quàm sub Motezumâ fuerat. Mexicana porro ciuitas Archiepiscopali sede conspicua est. Antonius Mēdoçius hic quoque vniuersale studium erexit, vocatis inuitatisque honestis stipendijs ex Hispaniâ professoribus. Pietate Philippi præsentis regis anno M. CCCCC. LXXVII. in hac vrbe, & Cuscanâ ciuitate institutum, dodatumque est Patrum Societatis Iesu collegium.

Mexicana ciuitas per Cortesium restaurata.

Cazon Mechuacanæ prouinciæ rex, audito excidio Temistitanæ ciuitatis, missis legatis se suaque Carolo imperatori dedidit. Mechuacana regio, Occidentalis magis est, quàm Mexicanæ terræ. Auri argentique fodinis diues perinde atque Mexicana regio. Caput gentis Cincila, sita in radice montis propter ingentem lacum. Regio paludibus frequens, fontibusque nobilis, quibusdam etiam calidis aquis fluentibus, ad thermarum vsum. Aër regionis temperatus & salutaris, frumento, nostrisque fructibus conueniens; cerâ, gossipio, atque salinis abundat; Ambræ nigræ hîc quoque prouentus. Incolæ pulchriores spectabilioresque, quàm aliâ vllâ vicinâ in prouinciâ reputantur. Hispani colonis prouinciam auxêre, inuectisque atque plantatis moris, bombicū peculiari curâ serici commercia instituêre. Hinc quoque Mechuacanæ ignotū radicis genus adfertur, aquis pituitisque, ac articulorum doloribus alijsque curandis morbis nunquā satis laudatum, postea in copiâ ex Quitone Peruanâ prouinciâ, & Nicaraguâ, adferri cœpit. Vlterius ad occidentem solem tendentibus, occurrit Xaliso, seu mauis, Galicia noua, Guadaiarâ Metropoli, & Compostellâ episcopali sede nobilis. Oceani littora quæstuosa,

Mechuacana prouincia.

Galicia Noua.

ſa, oſtrearum margaritarumque piſcatione celebrantur. Nobiliſſimus hinc Balſami liquor adfertur pari cum Ægyptiaco bonitate certans. proditum à quibuſdam ſcio, Ægyptiacum balſamum nuper defeciſſe, neque vſquam gentium amplius reperiri, ſed nouo munificentiſsimi creatoris beneficio, in Xaliſanâ hac prouinciâ ſuccreuiſſe, Poſtmodum ex Indicæ continentis terris, allatus eſt huiuſcemodi ſuccus, ex arbore quoque promanans, ſed & decoctione balſamum colligi oſtendit Nicolaus à Monardis, libro de Simplicibus medicamentis ex Indiâ occidentali allatis. Culiacana, ſiue S. Michaëlis prouincia, Galliciæ nouæ pars eſt extrema. Eſt hîc Sancti Sebaſtiani fluuius, qui ex Culiacanis montibus profluens, per aliquot paſſuum millia cæco aditu terræ viſceribus abſconditur, & in mare Rubrum, aut Corteſii defertur, perinde atque Guadiana in Caſtilliâ, & Niger in Africâ, qui ex cęnoſo, paludoſoque lacu ortus, & ad ſeptentrionem delatus, per ſexaginta penè milliaria, intra terræ viſcera prolapſus cuniculo rurſus erumpit, & Borneo lacui miſcetur, ſolémque occidentem ſequutus, in Athlanticum oceanum tâdem euoluitur. Coloniam hîc vnam Hiſpani Sancti Michaëlis deduxerunt. Reliqua prouincia, plurimis ſed exiguis barbarorum vicis habitatur. Regio argenti fodinis ſcatet. Incolę ſecundum maris littus, vt plurimùm ichthyophagi, reliqui ſilueſtres, & ipſi in ſiluis feras conſectantur. Nugnus Guſmanus, totum hoc Gallicię littus detexit, Compoſtellam & Guadalaiaram fundauit. Compoſtellę nomen impoſuit, vt hęc regio ſicuti aſperitate montium Galliciæ orientali aſsimulatur, ita ejuſdem quoque nominis ciuitatem haberet. Guadalaiaram à patriæ ſuæ nomine vocauit, cum antea Toualla diceretur. pręter has, Sancti Spiritus, & Conceptionis ciuitates fundauit, & Sancti Michaëlis, cuius ſuperiùs meminimus, in Culiacanâ prouinciâ, Coloniam deduxit.

Culiacana prouincia.

NOVA GRANATA.

HISPANIAM & Gallicianı Nouam ponè sequitur Zuny siue Ceuola, quam Nouam Granatam vocant. Anno à nato Christo. M. CCCCC. XXXVIII. pacatâ Nouâ Hispaniâ, viri aliquot religiosi zelo propagãdi cultus diuini, ad vlteriores populos penetrarunt, quorum habitatio nondum fuerat detecta. Inter hos frater Marcus Nizzensis, instituti diui Frãcisci, Culiacanam prouinciã adijt, inde cum itineris duce & interprete, inter Occidẽtem & Septentrionẽ tendens, plurium dierum itinere, plusquã trecenta millia passuum peragrauit, in reditu multa de Ceuolâ & patriâ Septẽ Ciuitatum referrens. Cũque regiones ibi populis frequentes, auri venâ, cyani lapilli, quem Turchinam vocãt, prouentu nobilis, pecore & lanâ abundare testaretur, tantum effecit, vt Cortesium, tum maris Australis præfectum, & Antonium Mendozam, regni Mexicani Pręsidem, cupîdo caperet detegendi has oras. Mendoza euocatum Petrum Aluaradum, Guatimalę pręfectum, mox illo è viuis sublato, Franciscum Vasquium Coronatum cum CCCC. equitibus, & iusto peditum Hispanorum, & Indianorum exercitu misit. In itinere multo frigore gelidisque penè niuibus confecti, equos plurimos amisère, multi Indianorum fame perière; habitatores, Hispanis pacem petentibus, nihil pacati respondebant, bellandi potiùs causâ quàm pacis beneuolentiæque (quam pręstari cupiebant) armatos, fines suos intrassè querebantur. Desperatâ pace, Hispani ciuitatem oppugnauère, strenuè defendentibus & propugnantibus oppidanis; sed tãdem deserto oppido fugâ sibi consuluere. Vacuam ciuitatem nacti Hispani, Granatam appellarunt, manetque in hodiernum diem, Nouæ Granatæ nomen. Ciuitas ducentis plus minus ędibus constabat, domus ligneæ sunt, sed quatuor aut quinque contignationibus euectæ; solent & subterraneos specus aperire, inuecto multo fimo, suffugium hyemi, quia rigorẽ frigorum eiusmodi locis molliunt. Temperatura climatis frigidior est, quantumuis ab

æquinoctio

GRANATA NOVA ET CALIFORNIA.
240
250
40
30
20
Axa flu.
Axa
Totontea
CALI : FORNI
Los farallones
Tierra prata
C. del Engano
B. Hermosa
R. de S. Laurentio
Y. de Cedri
Y. de Cedros
Cazones
Tropicus Capric
Y. de paxaros
OCEANVS OCCIDENTALIS SIVE PACIFIC

260
270
13
Septem
ciuitatum
Patria
GRANA
TA
NOVA.
Granata
Cucho
Totonteac flu.
B. de buena guia
B. de Miraflores
Ceuola
Y. de S. Cruz
P. de buena esperanca
Marata
Quicama
MAR VERMEIO
P. Escondido
C. de islas de los Cedros
Y. de S. Matheus
P. Escondido
P. de los Iudeos
CALIFORNIAE
SINVS.
C. de California
C. de Cruz
C. de Balena
Ometlan
Guaiaual rio
Laguna de Calderon
B. S. Sebastian
40
30
20
GALLICIAE NOVAE PARS.
MARE DEL SVR
260
270

æquinoctio vix XXVII. gradibus absit, propter mõtium asperitatem & præiacentes niues. Maiziũm tamen fœliciter crescit, pellibus abundant, ex quibus vestes ocreasque conficiunt. Mulieres crines funiculis nostrum in morem intertextis, capiti aptant, breuibus amictibus velantur, cætera intectè. Regio alioqui sterilis, arenis impedita, & exigui prouentus. Septem ciuitatum prouinciam, quam Marcus Nizzensis tantopere extulerat, Coronatus vix quadringentis incolis habitari comperit, pro diuitijs quas animo pręceperat, tantam niuium hic abundantiam, famem, rerumque omnium indigentiam inueniẽs, detestatus infaustum iter, Quiuirę terris successit, si melior lætiorque ibi fortuna occurreret, sed infœlici successu vt mox dicẽmus.

Septem ciuitatum prouincia.

CALIFORNIA.

Granatæ ad occidentem adiacet California, freto tantum, quod à meridie influit separata. Sinus iste ad CC. XXX. milliaria Italica terris infertur, haud aliter atque sinus Arabicus, aut Rubrum mare, quod Asiam ab Africâ disterminat, ad cuius similitudinem in re penè pari, primi huius terræ detectores, hoc quoque fretum Rubrum mare vocarũt: quidam quia mari Hadriatico, quod Italiam inter & Illyricum fluit, haud absimile est, Hadriaticum quoque dixêre, quibus ego tantò libentius assentior, quanto Californiæ sinus Italiæ similior est. Sequitur longo terrarum spatio Deceptionis promontorium, vnde quibusdam visum erat, pedibus ad Sinarum regiones, & Tartariam per vltimum occidentem iter patêre: sed experientia contrarium docuit. Tota hæc terrę pars frigida, & parum habitata, ijsdem penè moribus, vitęque ratione, cum Granatensibus vtitur.

Mare Rubrũ occiduum.

Deceptionis promontorium.

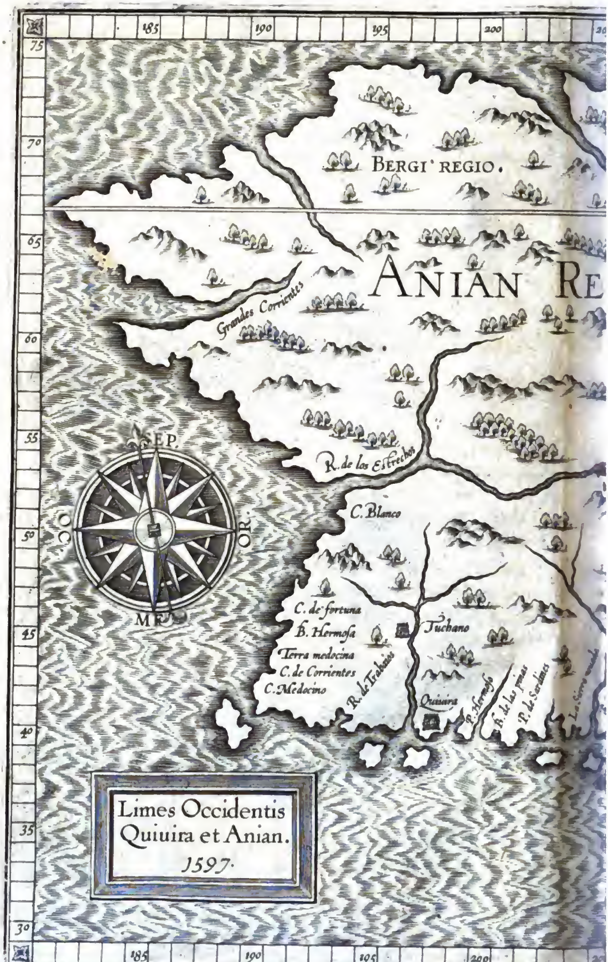
QVIVIRA ET ANIAN.

AD vltimum vſque Occidentis limitem pertingunt Quiuira & Anian. Cœli inclementiâ, & multâ pauperitate pernuriâque cognitę. Aniani regni fines ad Septentrionem excurrentes, arctico circulo ſubijciuntur, & niſi oceani æſtus impediat, Orientalibus Tartarorum Sinarumque terris coniungerentur. Anianæ iſtę anguſtiæ per ſeptentriones intra arcticum circulum ad Groenlandiam, Iſlandiam, Angliam, noſtrumque ſeptentrionem ducunt. Hoc itinere, quibuſdam placet, Indianos olim abreptos tempeſtatibus, in Sueuorum, & Germaniæ littora perueniſſe, quos à Sueuorum rege, Quinto Metello Celeri, Gallię tum proconſuli, dono datos eſſe teſtantur. Hanc viam tentauit Martinus Forbiſſerus Anno M. CCCCC. LXX. quærens expeditum ad Cathaios iter, magnâ vbique diuitis harum terrarum venę aureæ famâ, quam tamen fefelliſſe, tertiâ Forbiſſeri nauigatione, magno nimium credulorum quorundam mercatorum damno relatum eſt. Sed Quiuira hactenus paucis tantum littoribus cognita, extra omnem nauigationis curſum ſita eſt. Vaſquij Coronati milites, cum in Ceuolâ nullum auri veſtigium reperiſſent, ne vacuis manibus Mexicanas terras repeterent, fortunam tentare, & vlterius progredi ſtatuebant, ſi qua vſquam benignior ſeſe fortuna offerret: in quam ſpem à nonnullis accenſi ſunt, cum Tichuico Tiguexam veniſſent, illic enim Quiuirę fama a quibuſdam in maius celebrata, credulis (quia ita cuperent militibus) perſuaſum eſt, Tatarraxum regem potentiſsimum in Quiuirâ longè lateque rerum potiri, ſalutiferęque Crucis & diuę Virginis memoriam venerari, lætis militibus, quod tot terrarum ſpatia emenſis, aliqua melioris fortunæ ſpes affulſiſſet. Continuatis itaque itineribus Cicuicam, mox Quiuiram peruenêre. Cicuica, XXI. gradibus, aut CC.XX. penè æquinoctialibus paſſuum millibus à Quiuirâ abeſt. Totum hoc iter altis arenis impeditum, perpetuâ ſterilitate infame, neque lapidem, neque herbam, aut arborem

Martini Forbiſſeri nauigatio.

Vaſquij Coronati iter.

Tartaraxus Quiuiræ rex.

BERGI REGIO.
ANIAN RE
Grandes Corrientes
R. de los Estrechos
C. Blanco
C. de fortuna
B. Hermosa
Terra medocina
C. de Corrientes
C. Medocino
R. de Trabaxos
Tuchano
Quiuira
P. Hermoso
R. de las pinas
P. de Sardinas
SEP.
OR.
OC.
MER.
Limes Occidentis
Quiuira et Anian.
1597.

210
215
220
225
230
75
70
65
60
55
50
45
40
35
30
Circulus Arcticus.
GNVM.
Pagul
Salboy.
Cubirago
Tolm Regnum.
QVIVIRA REGNVM.
Los pinates
C. Blanco

borem penè centeſimo milliari habet. Vaccarum hîc inſolitum genus, quarum copiâ commodè inedia exempta, erectiſque ſtruibus, aut tumulis, ex illarum oſsibus cornibuſque, itineris incertâ ſpatia tanquam in vaſto Oceano, notabantur. In arenoſis hiſce deſertis, oberrante Coronato, exortâ ſubitò grandine, lapides pluit oui anſerini magnitudine: huius rei nouitate Hiſpani mirum in modum conſternati, ad lachrimas preceſque verſi, cœleſtem iram deprecabantur. Tandem Quiuiram deuentum; vbi Tartaraxum ſenem, pro quo tot tantoſque labores exantlarant, nudum, æneo monili ſeu emblemate (quæ tota ipſius erat gaza) ornatum inuenêre. Milites, viſo Tatarraxo cum ſuâ credulitate ſeſe deluſos ſenſerunt; faſtiditis propoſitis Hybernis, nihil morati properè Tiguexam rediêre. Quiuira quadraginta graduum habet altitudinem; ſecundum littus maris, regio ſatis paſcua eſt; vaccarumque hîc ingens copia, dorſo incuruo, aut gibboſo, ad inſtar Camelorum, cuiuſmodi vaccas Paulus Venetus libro primo capite XXII. in finibus Perſidis ſeſe vidiſſe teſtatur: harum carnibus veſcuntur, panis vſum prorſus ignorant; gregatim, Arabum, Nomadumque in modum vagantur, vbi nox aut paſcuorum commoditas illos oppreſſerit, aut inuenerit, hærent aut conſidunt, captantes irriguorum pratorum cōmoditatem. Cæterum a immenſis iſtis prętervictum alia quoque incolis vitę commoda obueniunt: nam pellibus mapalia ſua contegunt, pellibus veſtiuntur, calceanturque, ex pellibus arcui neruos aptant, ex oſſibus ſubulas, ex neruis fila, è cornibus tubas aptant, veſicis, vitulorumque pellibus aquam colligunt, & conſeruant: vnius denique huius animantis exuuiæ, ad inſtar gazæ in ſummâ omnium penuriâ abunde illis ſatisfaciunt. Ingentes quoque inſtar leonum nutriunt canes, quorum operâ in tranſmigrationibus, iumentorum loco vtuntur. Viſitur hîc quoque animal quod equi ſimilitudinem habet, longo è fronte prominente cornu; fortè hactenus rarius viſi vnicornes! quales ex omni memoriâ Lodouicus Romanus duos intra Mechæ ſepta ſeſe vidiſſe refert ex Æthiopiâ allatos: eſt hoc animal, vt idem refert, libro I. capite XIX. coloris equi muſtellini, capite ad inſtar cerui, collo non oblongo, rariſsimiſque

Vaccæ Gibboſæ.

Equi ſylueſtres.

Vnicornes.

misque iubis, in alterâ solum parte dependentibus, tibijs præterea tenuibus atque gracilibus, hinnuli instar, vngulæ anteriorum pedum bifidæ caprinos pedes referunt, crurum posteriorum pars exterior villosa pilique plurimi; animal efferum videtur, ferociam (vt idem inquit) aliquâ comitate leniente. Aloisius Cadamustus, nauigationis suæ capite. L. refert ex captiuis Nigritis ad caput seu promontorium de Monte degentibus, Principi Lusitaniç relatum fuisse, in patriâ illorum vnicornes viuos reperiri, hactenus tamen nihil à quoquam certius relatum. vero propius est, syluestres esse equos, qualium assidua venatio in Armeniæ montibus esse perhibetur; quod si hęc occidentalis fera ex vnicornium numero foret, magno sępius operæ precio, hactenus neglecta Quiuirensis, aut Amana peregrinàtio nauigatioque frequentata foret; et ne Dracus quidem ex nouâ suâ Albione (nam sic Quiuiram indigetauit) simile quidpiam retulit, sed detestatus frigore horrentes terras, cum in latitudine tantum quadraginta duorum graduum essent, die quintâ mensis Iunij conuersis velis ad Austrum, cursum direxit.

COM.

CONIBAS REGIO CVM VICINIS GENTIBVS.
240
250
260
70
60
50
Occidens.
Ociio flu.
Ciogigua
Canoagua
Zubilaga
Zuhaira
ZVBGA
TOLM REGNVM.
Axa flu.
Chichuco
Septem
NOVÆ GRA:
Axa
Chuco

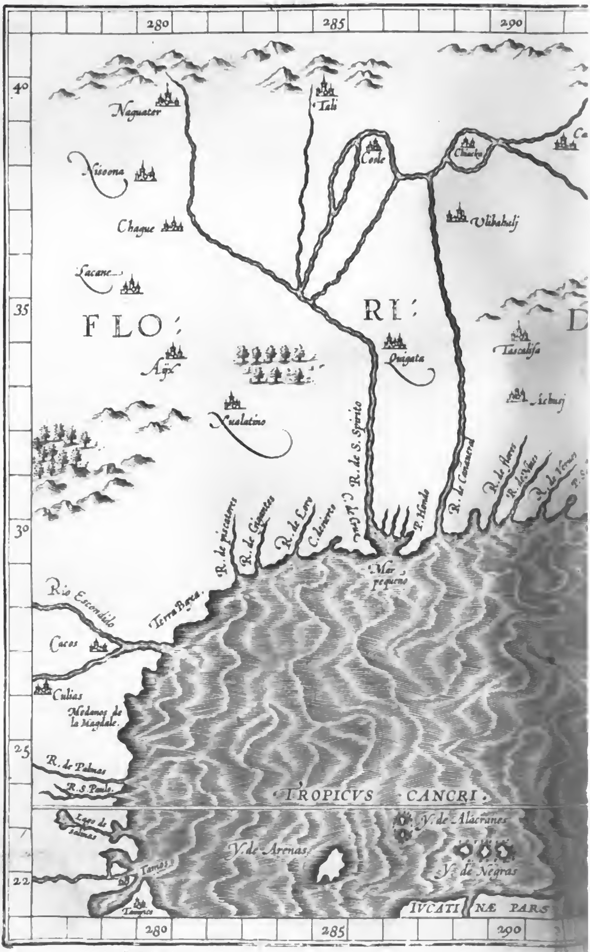

270
280
290
300
15
70
60
50
Oriens.
Lago de
Combas
Faga
SAGVENAI.
A.
HOCHELAGA.
Hochelaga
CHILAGA
MOCOSA
ALBARDOS
Auacal
AVACAL
CAPASCHI
PARS.
Higuater
CALICVAS

COMBAS REGIO CVM VICINIS GENTIBVS.

EX occidente orientem repetendo, vſque ad Canadenſium & Nouæ Franciç fines, occurrit Combas regio, & variæ nationes ſupra Floridam & Hiſpaniam Nouam degentes, quarum quidem clima in frigiditate, & perpetuo gelu, cum Quiuirâ & Aniani regni finibus certat: nominibus tantum inter ſeſe diſcrepant. Sunt Auanares, Alabardi, Calicui, Tagiles, Capaſci, & ſexcenta alia nomina, ipſo penè timenda ſono. Vno verbo dicam, nationes feræ, indomitæ, & ſine lege, continuis inter ſe bellis conflictantur; in auijs montaniſque locis geniti & educati, pernici curſu plurimum valent, aëripidemque ceruum curſu præuertere creduntur. Sed Auanares Indianorum callidiſsimi, præter Americanorum omnium conſuetudinem, ſtratagemate graſſantur, nocturniſque ac ſubitis incurſionibus, hoſtes, quantumuis longinquis ex partibus, adoriuntur, ingentiaque terrarum ſpatia emenſi, ſemiſopitos trucidant, aut captiuos abducunt. Cæterum omnes in ſummâ religionis ignorantiâ verſantur, Sataniciſque illuſionibus & vexationibus ante Chriſtianorum aduentum, referente Aluaro Nunnio, incredibiliter diuexabantur. Ad feras haſce gentes penetrarunt, Aluarus Nunnius, Cabezza de Vaccâ, Andreas Dorantes, Alphonſus Caſtillanus, & Stephanus Azamorus, ex reliquijs infœlicis Pamphili Naruezij, qui ſpatio nouem annorum, nudi famelici, omniumque egeni, has regiones peragrarunt, ſeu potius pererrarunt; vbi curationibus infirmantium operam dediſſe, mortuumque in nomine domini ſuſcitaſſe feruntur, eòque grata apud hoſce populos illorum memoria. Nunc omnes hæ regiones quaſque præcedentibus duabus tabulis deſcripſimus, Nouæ Mexicanç prouinciç nomine ſignantur, quam Antonius Eſpenis Cordubenſis anno. M.CCCCC. LXXXIII. denuo aperuit aut detexit. Recenſentur quindecim prouinciç, ſed nominibus

nibus discrepantes à priorum detectorum, scriptorumque nomenclaturis. Quà de re, ne longior sim, cõsulenda Reuerendi Patris Iohannis Gonzalis relatio regni Chinæ, part. 2. libro. 3. cap. 7. 8. 9. & 10. nunc nihil repetam.

FLORIDA.

280
285
290
Naguater
Tali
Nisoona
Chague
Lacane
Cosle
Chiacha
Vlibahali
FLO:
RI:
Aix
Quigata
Tascalisa
Xualatino
R. de S. Spirito
R. de Canaueral
R. de flores
R. de Loro
R. de Gigantes
R. de piscatores
C. desierto
P. Hondo
Mar pequeno
Terra Bajas
Rio Escondido
Cacos
Culias
Medanos de la Magdale.
R. de Palmas
R. S. Paulo.
TROPICVS CANCRI.
Y. de Alacranes
Y. de Arenas
Y. de Negras
IVCATI NÆ PARS
Tamos
40
35
30
25
22

FLORIDA et APALCHE.
APALCHE.
Xuala
Xuaquile
Chalaqua
Catilachegue
R. Solo
R. S. Helena
Iordan R.
Ipedra
R. Ipedra
Medano
C. de Arenas
C. S. Roman
R. Secco
B. S. Joseph
B. Baya
P. S. Maria
Ancon de Bayos
B. de S. Spirito
G. de Juan Ponce
R. de Canoas
Cay. de Canaueral
Costa de fuego
C. de florida
Bahama
Lucaio
Roques
Hauana
Cauana
CVBÆ INSVLÆ PARS.
S. Anthonio
S. Xpal
La trinidad
Alhaiamo
Baracoa
295
300
305
308
40
35
30
25
22

FLORIDA.

CHRISTOPHORI Columbi, comitumque expeditionis fama, & multiplex Indicarum opum in Hispaniā relatum specimen, totum repente terrarum orbem peruaserat; & in aulâ Henrici Anglorum regis septimi, omnium animos in rerum ingentium spem, & eiusdem itineris cupiditatem erexerat. Celebrabatur Columbi ingeniū, & singularis animi constantia, iamque regem tædebat intempestiuæ repulsæ, oblatamque a Columbis fratribus fortunam è manibus elapsam, tacitus indignabatur. In nouarum tamen terrarum spem erectus, deductis celeriter ornatisque omnibus rebus, duabus nauibus Sebastianum Gabotum, ingentibus promissis oneratum, quam longissime prouehi, & fretum aliquod peruium inquirere iussit, quod ad Cathaios Orientis populos, compendio duceret. Anno itaque millesimo quadringentesimo nonagesimo sexto, Gabotus ex Angliâ soluens Cathaium versus iter instituit, sed ab instituto cursu aberrans, ad septentriones sese delatum sensit, propositum nihilominus iter prosequebatur, quærens aliquem maris sinum qui inter Occasum & Boream sese couerteret, & ad Orientem penetraret, sed cūm post multorum dierum nauigationem littora versus ortum inclinare sentiret, repetito cursu ad æquinoctialem descendit, si forte ab illa parte intercursante mari pateret tellus, aditumque ad Orientem præstaret. In hoc proposito nauigans, delatus est ad terram, quæ iam Florida dicitur, vbi substitit, irritoque conatu conuersis velis in Angliam redijt. Hac tamen nauigatione tantam rei maritimę existimationem consequutus est, vt succedentibus temporibus a Ferdinando & Isabellâ ad Brasiliæ maritimam oram lustrandam missus, etiam Argentei fluminis portum primus subiuerit. Sic primum detecta fuit Florida, nullo tamen nomine signata. Postea Ioannes Pontius Legionensis, præfectus insulę Borichenę siue Iohannis de portu Diuite, principalibus codicillis Bimini præfectus & Adelantadus illius orę renunciatus

Sebastianus Gabotus.

Floridæ prima detectio.

Iohan. Pontius.

nunciatus

sæuiunt. Magna illis annonæ cura; Maiziũ in Martio & Iunio ferunt, tertio dehinc mense maturum colligũt, ac in publica horrea recondunt, mox singulis pro cuiusque necessitate & dignitate distribuunt. Ingens hic Crocodilorum copia, cum quibus assiduè belligerantur, & tanquã aduersus armatos vndique circumfusos hostes, in perpetuo metu excubijs vigilijsque sese tuentur. In annonæ penuriâ serpentes, araneas, aliasque sordes deglutiunt, sicuti & Auanares eorum vicini. Abundat regio Hermaphroditis, quorum seruili mancipiorum iumentorumque loco vtuntur. Animarum immortalitatem credunt, cætera, idololatrę. Regio varijs fructibus beata est, varioque genere animalium, volatiliumque abundat, auri & argẽti inter illos commercia, & in montibus Apalchicis ingentes riui oriuntur auri argentique arenas prouoluẽtes, quas incolæ ripis per fossas diductis, colligunt, & secundo flumine ad maris littora venales deferũt. Post infaustas & funestas Pontij, & Sotti nauigationes, Iulianus Samanus, & Petrus Ahumadus Prouinciæ huius pręfecturam deposcebant, sed Carolo Imperatori, Indicoque senatui consultius visum est, religionis & pietatis opinione rudes agrestium & ferocium hominum animos emollire, quando Ferdinandum Sottum insolenter suâ potestate abusum, oppressione & seruitute incolarum exitium sibi procurasse, gentemque per se ferocem ad arma concitasse ferebatur. Indici itaque Senatus decreto, anno a nato Christo M.CCCCC.XLIX. Eò missus est Frater Lodouicus Baluastrius, ordinis Sancti Benedicti, cum quatuor religiosis. Is Floridam adnauigans, euangeliumque pacis nuncians, confestim à barbaris cum duobus socijs crudeliter discerptus perijt, interemptorum cutem detractam compertum est barbaros in templorum suorum foribus, ad æternam rei memoriam suspendisse: hoc spectaculo reliqui conterriti ad mare ocius fugerunt, & velis sublatis Hispaniam nauibus repetiuerunt. Succedentibus temporibus, Galli, tempore Caroli Noni, duce Iohanne Ribaldo, Floridam versus enauigarunt, extructo ibidem propugnaculo. Improspere tamen hęc illis cessit nauigatio, nam animis discordes dum à suis sese neglectos putant, subitario opere nauem extruxere, vt in

Annonæ cura.

Crocodili perniciosi in Florida.

Auriferæ regio.

Fra. Ludouici Baluastrij in Floridam iter et successus.

Iohan. Ribaldi Galli nauigatio.

Horrenda famis exemplū. Galliam repedarent, ſed in itinere tam diræ atque efferæ famis neceſsitatibus ſubacti ſunt, vt proiectâ ſorte vnum ex ſuis corripuerint, inſaniſque faucibus abſumpſerint. Alteram ęquè infauſtam nauigationem duce Renato Landoniero ſuſceperunt Galli *Renati Lādonierj nauigatio.* anno M.CCCCC.LXII. extructâ arce Carolinâ, ad fauces fluuij quem Galli May vocant, quod May Calendis primum ab illis conſpectus eſſet; ſed breui ab Hiſpanis occupatâ arce, captoque Ribaldo, qui ſecundâ iſtuc nauigatione aduenerat, totus conatus Gallis luctuoſus fuit. *Gourguesij nauigatio.* Biennio poſt Dominicus Gourgueſius, priuatis impēſis comparatâ claſsiculâ trium nauium, cum. C. L. militibus & LXXX. nautis vltus Gallorum manes, Carolinam arcem recepit, euertit, ac ſolo æquauit. Sed in reditu cum a rege ſuo hoc factum iniquo animo accipi intelligeret, quieuit, neque vllâ amplius Gallorum in Floridam expeditio memoratur, manſitque Hiſpanis vacua harum terrarum poſſeſsio.

VIRGI-

NORVMBEGA
ET
VIRGINIA.
1597.
NOVÆ FRANCIÆ
Norumbeg
Norom bega
Chesipooc Sinus
VIRGINIA
OCCIDENS.
Croatoan
C. de las arenas
Buelta de Arenas

320
325
330
PARS.
a.
R. Primero
S. Pietro
Cap. de Breton
Costa doblada
S. Michiel
Briso
Y. de Breton
I. de S. Pietro
I. de S. Juan
I. clauda
Aredonda
SEPTENTRIO.
ORIENS.
MERIDIES.
47
46
45
44
43
42
41
40
39
38

VIRGINIA.

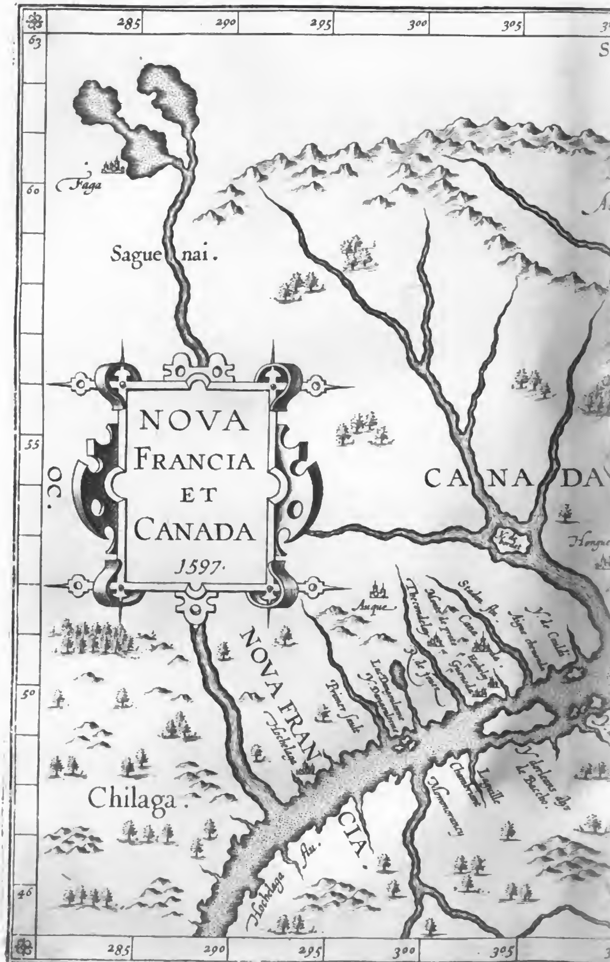
HVNC quoque maris terræque tractum, Hiſpanicis claſsibus enauigatum fuiſſe, littorum regionumque nomēclatura demonſtrat; nam Floridam emenſis, ſtatim Arenarum caput occurrit, ſiue de Arenis. Regio hęc ad Norombegę vſque terras, Norombega ad Franciam vſque Nouam, & Baccalearum ſinus excurrit. Sed de quâ agimus Virginia, extra communem nauigantium curſum ſita, rarius frequentabatur, Anglorum demum nauigationibus innotuit. Nomen a Viguino regulo, ſeu, vt mauult ille qui Franciſci Draci expeditionis anno M. CCCCC. LXXX. V. ad occidentales Indias diarum aut commentarium edidit, ab Eliſabethâ Angliæ Reginâ nomen tulit. Ego nihil moror; Sic dentata ſibi placet Ægle. Prima ad hunc parallelum Walteri Ralegi fuit nauigatio, plures deinde ſuccedentibus temporibus huc directę ſunt, ducibus Richardo Greinuillio, & Radulpho Lauio, fauſtiſque omnibus Anglorum Colonia hic coaluit; ſed anno M. CCCCC. LXXXVII. cum rerum omnium inopiâ premerentur, deſerente eodem Lauio prouinciam, coloni nauibus Franciſci Draci, ex prędatione Indicâ eò commeantis, in Angliam redierunt, horum relationibus, Virginia aduerſo rumore laborare cœpit, detrectantibus plæriſque colonis redire, & in tam longinquam infauſtamque nauigationem nomina dare. Incolę nudi incedunt, cutem coloribus, puncturiſque inficiunt, aut deturpāt. Verenda ferinis pellibus contegunt, promiſſam capitis comam nutriunt, dependenteſque crines in nodum colligunt, ſed verticem ad inſtar criſtæ gallinacei detondent, quem oblongâ verſicolore plumâ ornant. Aſsiduis venationibus feras inſectantur. Arma ſunt arcus, & ſagittæ; Oppida exigua, decem aut duodecim ędium capacia, defixis humi palis, ſeu paliſſadis, anguſto aditu, in orbem ędificant, templo principis, procerumque manſionibus, & areâ, ſeu foro rerum vænalium, domibuſque incolarum, circumquaque in circuitu diſtinctis, affabrè collocatis. Gens æqui

Nominis origo.

bonique tenax, iuſtitiam excercet, animæ immortalitatem ſentit, ſed ſaltationibus aſsiduis, intempeſtiuiſque compotationibus ad inſtar aliorum Americanorum, intemperanter indulget; à carnibus tamen humanis abſtinet. Sed de moribus & naturâ indigenarum, deque alijs Virginiæ commoditatibus aut mirabilibus plura ex deſcriptione Iohannis Wyts, & relatione Thomæ Harioti prȩfati Rallegi domeſtici, per Theodorum Brium ſingulari libro deſcripta, & æneis formis inciſa circumferuntur.

Vlterius Septentrionem verſus occurrit Norombega, ingenti fluuio oppidoque inſignis, ſed nullâ aliâ re memorabilis. Vnde Norombegȩ nomen regioni inditum ſit, incertum eſt; à Barbaris Aggancia dicitur. In ipſo fluminis introitu inſula conſpicitur piſcationibus oportuna. Regio quà maritima eſt, piſcibus, quà Nouam Franciam, & terram firmam contingit, venationibus frequens, feris abundat. Norombegani Nouæ Franciæ ritus, & viuendi morem ſequuntur. Gallorum naues hîc quoque ſuas ſtationes habuiſſe, argumento eſt Claudia inſula.

NOVA

NOVA
FRANCIA
ET
CANADA
1597.
Saguenai.
CANADA
NOVA FRANCIA.
Chilaga.
OC.
285
290
295
300
305
310
63
60
55
50
46

315
320
325
330
335
340
18
63
60
55
50
46
P.
R. de Tormento
C. de Golfan
Rio Escuro
Baya dus Medaus
Golfo de Merosro
Y. de Carauelo
Y. de fortuna
Y. de Marzo
S. Maria
C. de Marzo
C. de Maluas
Y. de los Demonos
Terra Cortereale
Bacallaos
Y. de S. Johan
Terra doulce de chenage
Y. dos lanas
Chasteaux
Belle Isle alys S. Catherina
OR.
Y. de Damoiselles
C. Blanco
Sinus S. Laurenty
Y. de Assumption
Estroict de S. Pierre
Y. de S. Iulian doiseaux
Fico De fogo
Terra de Bacallaos
Cap. de Mommorancy
Cap. de S. Aluise
Golfo de chaleur
Baya de chaleur
C. de bona Vista
Carpus
C. desperansa
B. S. Lunaire
Y. de bacaile
Y. de Area
Golfo de los Gamas
C. S. Maria
C. de Rote
Y. fagundas
Y. de Breton
C. de Breton
R. de barques
ME.

NOVA FRANCIA.

TOtus hic terræ tractus ad Baccalarearum vſquè regionem, Chilagam, Hochalagam, Honguedã, aliaſque regiones comprehendit. Incolę omnes communi nomine Canadenſes vocantur, nunc Francia Noua appellatur. Britones, & Normani anno à Chriſto nato M.CCCCC.IIII. has terras inuenêre, dum aſellorũ marinorũ piſcationi intendunt. Poſtea Iohannes Verazzanus, auſpicijs regis Galliæ, inſulam & promontorium Britonum detexit, ſed mox captus, & a barbaris deuoratus, infœlicem exitum habuit. Iacobus Carterius poſtmodum totam hanc plagã perluſtrauit. Sed Galli cũ nulla auri veſtigia deprehẽdiſſent, facilè cœptam nauigationem intermiſerunt. Incolę colore albo ſunt. Porrò quà ad auſtrum vergit regio, eiuſdem penè cum Galliâ temperaturæ eſt, ſed in Saguenayis, alijſque ſeptentrionalioribus, ſimiliſque eleuationis terris, perpetuâ hyeme riget tellus: Hochelagienſis ad naturam in communi viuunt, nullam bonorum proprietatem agnoſcentes, neque quidquam eorum curant, niſi quę ad victum facilemque vitę ſuſtentationem facere intelligũt. Canadenſes in perpetuo mercimonij vſu, aſsiduis peregrinationibus exercentur. Gaza horum populorum eſt albi Corallij ſpecies, quam Eſurguy patriâ linguâ vocant. Vlteriora verſus Septentrionem incognita hactenus permanſêre, propter immenſi frigoris aſperitatem. Tempora ad Lunæ rationem metiuntur, ſicut & reliqui Americę populi. Iaſpis & Caſsidonius lapis his terris reperitur, colligitur & adamantis adulterini, ſeu criſtalli quoddam genus, vulgus Mangonum, Canadẽſes, ſpecioſo nomine vocat. Auri hîc nullus prouentus. Peculiaris hiſce in terris morbus corpora humana infeſtat, contagio graſſans haud aliter atque peſtis, primum pedes & ſuras pertentat, atque inflat, mox neruis horrido frigore conſtrictis, oris halitum tetro odore inficit, paulatimque ad vitales partes proſerpens, breui tempore totum hominem miſerabilibus modis enecat. Ameda arbor, nuci perquam ſimilis,

Eſurguy albi corallij ſpecies Canadẽſium gaza.

Ameda arbor.

(alij Quahoiam vocant) ſollicitè prouidente naturâ, pręſentaneum huic malo remedium affert, eius decoctum ex aquâ propinatum, ſpatio trium aut quatuor dierũ plus profecerit, quàm totius Orientis arómata, medicorum anxijs decretis trutinata. Ad extremũ ingentis Hochelagæ fluminis tendentibus, Sancti Laurentij ſinus, & dextrâ læuâque Baccalearũ regio occurrit, à multitudine piſcium ex genere aſellorum ſic dicta. Regio ſubitis terræ motibus, multa grãdine perpetuiſque tempeſtatibus infamis. Sebaſtianus Gabotus nomine Henrici Angliæ regis, hanc terræ partem primùs detexit, anno à nato Chriſto M. CCCCC. VII. reſiduum Gaſpar Cortercalis Luſitanus, vt mox dicemus, aperuit. Vterque ſui Regis nomine per intercurſantes vſpiam illis in partibus freti anguſtias, compendio ad Mollucсas ſibi viam promittebat, ſed nuſquam reſpondente fortunâ, irrito conatu domum remeantes, detectarum tãtùm à ſe terrarum famam, & algentis climatis intolerandum frigus retulêre. Similis planè fuit fortuna Stephani Gomeſij naucleri, qui anno à nato Chriſto M. CCCCC. XXV. æmulus decoris Ferdinandi Magellani, cuius ante triennium comes ſociuſque fuerat, impetratâ Cęſareo diplomate, nauigandi poteſtate, Septentrionales quoque anguſtias inueſtigauit, totumque hũc maris tractũ enauigauit, ſed nihil hac ſuâ nauticâ expeditione profecit, mancipiis tamen ex hac orâ abductis nauem impleuit, vnde tunc ingens ridendi iocandique in aulâ occaſio, nam ciuis quidam Caronienſis, qui abeuntem Gomeſium ad Garyophęllorum terras iter intendere, & redeũtem Eſclanos, hoc eſt, mancipia aduexiſſe intellexerat, deceptus ſimilitudine vocis, gaudio præproperus cum Gomeſium Clanos, id eſt, Garyophylla (vti receperat) aduexiſſe putaret, vt optati curſus lætus nũcius pinguem ſtrenam auferret, celeribus citiſque equis ad aulam contendit, & Gomezium inuento freto, magnam aromatum abundantiam retuliſſe vulgauit, poſtmodum aduentu Gomeſii errore comperto affatim riſum eſt.

Baccalearum regio.

Stephani Gomeſij nauigatio.

ESTOTILANDIA
ET LABORATORIS
TERRA.
330
340
70
65
60
55
SEPTENTRIONALIORIS AMERICÆ PARS.
Hit als Sand.
promontorium
London Cost.
Fisce flu.
Base bartir
Diauer Promont.
Mercator insula
I. Darcies iland
C.Chidleis
Hoers promontor.
Gilberts sound
Co. Waerwikes
Af. promontori
C. Bedford
Sanderson Tour
Mont Raleg
Dijers cap.
C. Walsingam
F. Camberlants isles
Continens an insula ulterius
sit incertum.
FORBIS
FRETVM IOA
E. Waerwikes forlant
L. Lumleis Inlet
A furions ouer fall
ESTOTILANDT.
TERRA DE LABO-
RADOR.
R. de Tormenta
S. de Tormenta
S. de Fortuna

350
360
19
GROENLANDIÆ
PARS.
Han fluuius
Lande flumus
Nyff flumus
Munder promont.
Trin promontorium
ISLANDIÆ
PARS.
Dellestrand
Onturrtnes
Akranes
Beers sound
Lokes land
C. Warwikes forland
Auer
Hasles insula
LESTER POINT.
FRIS LANT.
Elisabethe promontorium
N. DAVIS.
Monaco
Angre de Ioan Mais
R. Nevado
70
65
60
55
350
360

TERRA LABORATORIS. ET ESTOTILANDIÆ.

EXTREMA hęc Indicę continentis pars, inuentione omnium fuit prima, quando duobus penè sęculis, ante Lusitanorum & Castellanorum nauigationes, à Piscatoribus Frislandicis, tempestate huc eiectis, primitus hanc terræ partem detectam, & postmodum circa annum M. CCC. XC. auspicijs Zichini. Frislandię regis, a Nicolao, & Antonio Zenis fratribus patritijs, Venetis, perlustratam, eorundem Zenorum relationibus constat; horum sagaci industrię, quisquis es Geographiæ studiosus, debes, hanc Estotilandiæ & Septentrionalioris oceani, insularumque interiacentium descriptionem; quæ beneficio Nicolai Zeni ex rectâ suprà dictorum Zenorum posteritate prognati, conseruata, extractaque ex hydrographica illorum membranâ, Ptolomæi tabulis addita est, vti refert Hieronymus Ruscellus in suis ad Ptolomęum commentarijs. Secundum detectæ huius regionis decus tulit Iohannes Scoluus Polonus, qui anno reparatę salutis M. CCCC. LXXVI. octoginta & sex annis à primâ eius lustratione nauigans vltra Noruegiam, Groenlandiam, Frislandiamque, Boreale hoc fretum ingressus sub ipso Arctico circulo, ad Laboratoris hanc terram Estotilandiamque delatus est, multo deinde tempore intentatum hoc nautis mansit littus, dum algentis climatis gelu, aut infesti maris horrent procellas, haud satis dignum ob præmium. Sed postquam Lusitani peragratis omnibus Africæ littoribus in Oriente, & Columbus Catholicorum regum nomine, in Occidente nouas terras inuenêre, obortâ inter Hispanos & Lusitanos contentione, cùm pro se quisque certatim Molluccarum possesſionem sui iuris facere cōtenderet, Gaspar Cortereal is anno à nato Christo millesimo quingentesimo, quærens fretum quod compendio ad aromatum terras duceret, inuenit fluuium, cui à multo frigore, præiacentibus-

busque niuibus , Neuado nomen indidit; sed ingentibus penè frigoribus subactus, ad meridiem cursum intendens, totum hunc terrę tractum ad Maluarum vsque promontorium detexit. Repetitâ deinde sequenti anno nauigatione, aquis haustus nusquam amplius comparuit. Michaël Cortereal is anno à nato Christo. M. CCCCC. II. dum fraterno amore fratrem quęrit, ad eundem sinum nauigans, pariter & ipse perijt. Vasquium Cortereaiem insanum quoque iter parantem, Emanuel Lusitanię rex retenuit. Sebastianus Gabotus anno millęsimo quingentesimo septimo, cum nomine Anglię regis, per angustias septentrionales, ad Cathayam & Sinarum regionem iter intendisset, Baccalearum terras detexit, enauigatoque toto hoc Oceani tractu, cum ad sexagesimum septimum latitudinis gradum peruenisset, hybernis frigoribus, multâque glacie impediente destinatæ nauigationis cursum, in Angliam redijt. Cæterum Laboratoris hęc, Estotilandiæque ora, montibus aspera & syluis horrida, ingentium omnis generis ferarum multitudine abundat. Fama est Gryphos istis quoque in montibus reperiri. Indigenę ingenio docili, linguam & charactêres habent peculiares; præterea firmâ corporis constitutione, fortes ac robusti, venatores sunt strenui; colore perhibentur esse subfusco, non propter impendentes æstuantis solis radios, sed aut nimio frigore, aut cute herbis infectâ; nam cutem hic quoque atratis coloribus barbarorum more depingunt, argenteasque bullas, aut inaures gestitant. Ferarum martrarumque pellibus vestiuntur, hyeme corpori obuersis villis; domos ligneas construunt, quas ferarum quoque pisciumue pellibus contegunt; piscibus vt plurimum victitant, quorum hic ingens captura. Auri has quoque feraces esse terras, quidam autumnant, cuius rei fidem refellere non est animus; tamen hoc dicam, si qua ibi aurifodina fuisset operæ, non dubum, quin continuatis nauigationibus tota hęc ora petita, lustrata, penitus detecta foret. Nunc tamen, vltra prædictos Martinus Forbisserus, & Iohannes Dauis Septentrionalia hæc littora tentarunt, quorum ille anno M. CCCCC. LXXX. hic anno M. CCCCC. LXXXV. M. CCCCC. LXXXVI. fretum ad Sinarum populos inquirens, irritâ nauigatione

Laboratoris terra.

nauigatione in Angliam reuersus est. Indos quondam tempestatibus in Sueuorum & Germanię littora eiectos, superiùs ex Cornelij Nepotis, & Pomponij Melæ authoritate Quinto Metello Celeri, Galliæ tum proconsuli, à Sueuorum rege dono datos, non ex vltimis Orientis, aut Occidentis partibus, vti quibusdam visum est, sed ex hac Laboratoris Estotilādię, aut vicinis terris venisse constanter teneo, mecumque sentiet quicumque climatis rationem, & præcedentia expenderit. Paulus Iouius antiquis temporibus aliquoties ex his partibus in nostram Europam transmigrationes factas, litandique humanis hostijs truculentum morem ex hoc orbe in Britanniam, atque inde in Galliam manasse putat; sed ego hoc vt parum verosimile nunc in medio relinquam, ex ingenio suo quisque demat vel addat fidem.

FINIS.

Errata sic restituenda.

FOlio 11. linea 1. lege occidentis. fol. 12. lin. 6. lege Cibauijs. fol. 14. lin. 10. lege quadringentesimum lin. 24. lege celoces. fol. 16. lin. 17. lege regiaque. fol. 18. lin. 2. lege deprehendendi. fol. 19. lin. 17. lege decederet. lin. 34. lege deuorarunt. fol. 20. lin. 22 lege Talaberę. lin. 26 lege subsidijs. lin. 14. lege exoluere. fol. 23. lin. 10. lege nauigant. fol. 24. lin. 22. lege arridentis. fol. 25. lin. 23. lege auara. fol. 28. lin. 1. lege vt veri fidem lin 5. lege enauigato sinu. lin. 6. lege satis se superque. lin. 21. lege Tauascum siue ad. lin. 28. lege totus in Motezumam fol 35. lin. 6. lege prauis. lin. 30. lege qualicunque. fol. 36. lin 12. lege tamque. fol. 38 in pri. lege CHICA. lin. 26. lege ab australi. fol. 39. lin. 1. lege propinquior. lin. 15. lege prosequeretur fol. 40. lin. 16. lege miliaria. fol. 41. lin. 22. lege oliphantum. lin. 29. lege nostratium. fol. 47. lin. 38. lege & paulatim. fol. 50. lin. 20. lege parmis exiguis fol. 53. lin. 3. lege septem aut octo. fol. 62. lin. 17. lege domos. fol. 71. lin. 32. lege pluuias. fol. 72. lin. 14. lege piscatorio. fol. 78. lin. 15. lege nobiles. fol. 95. lege CONIBAS. lin. 34. lege Esperus. fol. 96. lin. 9. lege seruili operâ.